

ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ

ΚΑΙ ΜΑΚΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΗΣ

Ἐδει πάντας ανθρώπους των καλών μη αμυήτους υπάρχεν. Οὕτω γὰρ ἐγγεγυμνασμένοι τοῖς πράγμασιν εἰ εἶεν, τὸ ἀζήμιον εἶχον ἐν βίῳ· καὶ γουν τοὺς ἀκεραιωτέρους τὰ πολλὰ των χρηστῶν δέλαθε. Τοῦτο δὲ πεπόνθασιν ἐκ τοῦ τὴν δianoian αυτοῖς ἀμβλυωτέραν καθεστάναι ὑπὸ τῆς ἀμελείας. Πολλάκις γὰρ καὶ μαργαρίται πολῦτιμοι εἰς πένητας παρήλθον ἄνδρας. Οἱ δὲ ἀδοκίμαστον τὴν περὶ τούτων τέχνην ἔχοντες, ὡς μικρῶν τινῶν καὶ οὐδαμνῶν κατεφρόνησαν. Ἡμεῖς γουν νηπίαν καὶ ἀνάσκητον ψυχὴν ἔχοντες, τῷ παρόντι ἐντυγχάνοντες μαργαρίτη, οὐδὲν μέγα τούτον θεωρούμεν, τῷ σχήματι μόνῳ ἐνατενίζοντες, τῆς δὲ φύσεως αὐτοῦ, ὅσον πρὸς γνῶσιν, μακρὰν τυγχάνοντες. Ὡς δὲ κατ' ὀλίγον ἐκ των πέλας ἐδιδασκόμεθα τὸ κάλλος αὐτοῦ, θεῖος ἔρωσ καὶ ἡμῖν ἐνεγεννάτο πρὸς τὸ οφθέν· καὶ γὰρ αὐτὰ τὰ πράγματα ἐζωπύρει ἡμῶν πρὸς τὸν πόθον τὴν δianoian.

Τί δὲ λέγω τοὺς παρόντας, ἢ καὶ εαυτὸν συγκαταριθμῶ τούτοις, ὡς τὴν εἰδῶτων ἡμῶν καὶ λεγόντων περὶ τῆς σοδίου καὶ μακαρίας Συγκλητικῆς; Οἶμαι γὰρ πάσαν ἀνθρώπων φύσιν λείπεσθαι πρὸς διήγησιν των ἀγαθῶν αὐτῆς πράξεων. Εἰ δὲ καὶ τίς ἐπιχειρήσειε λέγειν τί περὶ αὐτῆς, πολὺ μὲν καὶ ἀπειρον ἀπολεκθῆσεται των ζητουμένων, καν σοφός, καν ἐπιστήμων τυγχάνη. Ὡσπερ γὰρ οἱ τῷ ἡλίῳ ἀτενίσαι βουλόμενοι τὰς ὄψεις βλάπτονται, οὕτω καὶ οἱ κατοπτρίζεσθαι τῷ βίῳ ταύτης περῶμενοι, ὑπὸ τοῦ μεγέθους των κατορθωμάτων ἰγγιάσαντες, ὑπενδόντες ἢ καὶ ἀτονήσαντες σύγχυσιν ὑφίστανται τὴν δianoia.

Ἡμεῖς δὲ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν χνηλατοῦντες τὰ κατ' αὐτήν, καὶ ἐκ των συνηλικῶν δὲ αὐτῆς τὰ κατὰ τὸν πρῶτον βίον ἀκροθιγῶς ἀκούσαντες, καὶ ἐξ αὐτῶν δὲ των πραγμάτων ἀμυδρῶς καταυγασθέντες, ἐπὶ τὸ γράφειν ἤκομεν, εαυτοῖς τροφὰς σωτηριῶδεις ἀποθησαυρίζοντες. Το μὲν γὰρ κατ' ἀξίαν αὐτῆς λέγειν οὐ μόνον ἡμῖν ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς δυσχερές.

Ἡ τῆς οὐρανοῦ συγκλήτου ἐπώνυμος, χώρας τῆς Μακεδονίας τυγχάνει. Ἀκηκοῦτων γὰρ των προγόνων αὐτῆς τὸ φιλόθεον καὶ φιλόχριστον των

Αλεξανδρέων, κατελάμβανον εκ Μακεδονίας την του Μακεδόνοσ πόλιν. Επιβάντων δε αυτών τη χώρα, και μειζω ευρόντες της φήμης τα πράγματα, φιλοφρόνως ώκουν αυτήν. Ου πλήθει δε δήμων συνέχαιρον, ούτε μην οικημάτων εθαύμαζον μέγεθος· πίστιν δε μονότροπον ευρόντες συν ειλικρινεί αγάπη, δευτέραν έθεντο την οικειάν της μετοικίας.

Ην δε και τω γένει περιβληπετοσ η μακαρία Συγκλητική, και τοις άλλοις δε τοις κατά τον κόσμον τερπνοίς νομιζομένοις εκεκόσμητο. Παρήν δε αυτή και αδελφή ομόφρων άμα, κα αδελφοί δύο, σεμνοτάτω και αυτοί αναθέντες βίω· ων ο μεν εις, εν τη παιδική ηλικία τυγχάνων, απεγένετο· ο δε έτεροσ, επιβάσ πέμπτω και εικοστώ έτει, παρά των γονέων εις γάμον παρεκαλείτο· και πάντων προς το ζητούμενον ευτρεπισθέντων, και των εξ έθνους συμβολικών εκτελουμένων, απέπτη ο νέοσ ώσπερ όρνεον εκ βρόχων, ανταλλαγήν ποιησάμενοσ της επιγείου νύμφησ, την άμωμον και ελευθέραν των αγίων σύνοδον.

Αύτη δε έτι εν ταισ πατρώαισ αγκάλαισ τυγχάνουσα, φιλοθειά, μεν το πρώτον την ψυχήν ησκείτο· και ουχ ούτω τασ του σώματοσ επιμελείασ εποικέτο, ωσ τασ της φύσεωσ ορμάσ επετήρει.

Ην γαρ και κατά το σώμα περικαλλεστάτη, ωσ και πολλούσ αυτή μνηστήρασ προσένοι κατά την πρώτην ηλικίαν· τούτο μεν υπό της περιουσίασ δελεαζομένουσ, τούτο δε και υπό της των γονέων κοσμιότητοσ, και προς επί τούτοκ υπ' αυτήσ της κόρησ του κάλλουσ εξαπτομένουσ. Και γουν οι γονείσ ασμένωσ προετρέποντο την νέαν εις γάμον, αυτό τούτο επείγοντεσ, ωσ εξ αυτήσ την του γένουσ διαδοχήν αυτοίσ φυλαχθήναι. Η δε σώφρων και γενναία τω φροήματι, ουδόλωσ συνετίθετο ταισ τοιαύταισ των γονέων συμβουλίαισ· αλλά γάμον ακούουσα κοσμικόν, γάμον θειον εφαντάζετο· και πολλούσ μνηστήρασ παρορώσα, εις μόνον τον ουράνιον νυμφιον είχε το νεύμα.

Και ην ιδείν της μακαρίασ Θέκλησ γνησίαν μαθήτριαν, τοις αυτοίσ αυτήν επομένην διδάγμασι. Και γαρ των δύο εις μνηστήρ ην ο Χριστόσ, και αυτόσ ην των αμφοτέρων νυμφαγωγόσ Παύλοσ· οίμαι δε και τον θάλαμον αυταίσ μη εναλλάπτεν· εις γαρ αυταίσ παστόσ η Εκκλησία, και ο αυτόσ Δαυιδ μελωδεί επ' αμφοτέρων τα σεμνά και θεία άσματα. Και γαρ εν κυμβάλοις ευήχοις τέρπει τασ Θεώ ανατεθείασ ψυχάσ, και εν τυμπάνοις και εν δεκαχόρδοις ψαλτηρίοις την τελειοτάτην ωδήν αναπέμπει. Μαριάμ δε τοις ιεροίσ τούτοκ γάμοις τασ χορευτρίασ εισάγει, λέγουσα· «Άσωμεν τω Κυρίω· ενδόξωσ γαρ δεδόξαστα». Και τα όψα δε του θείου δείπνου

κομά τοις εστικωμένοις· «Γεύσασθε γαρ, και ἴδετε, ὅτι χρηστός ο Κύριος». Και η των νυμφικῶν δε αὐταῖς περιβλημάτων μία τις υφή. «Ὅσοι γαρ εις Χριστόν εβαπτίσθησαν, Χριστόν ενεδύσαντο». Ομότροπος ουν αὐταῖς ην η προς Κύριον αγάπη· των γαρ αυτών ηξιούντο δωρεών· αλλά και τοις αυτοῖς αγώσιν ημιλλώντο. Τα μεν γαρ της μακαρίας Θέκλης ουδενί ηγνόηται μαρτύρια, ως δια πυρός και θηρίων απθάσσω αυτήν ενηθληκέναι· και ταύτης τους εναρέτους πόνους τε και ἰδρώτας οἶμαι τους πολλούς μη λανθάνειν. Ει γαρ εις Σωτήρ ην αὐταῖς ο ποθούμενος, αναγκαίως και εις αὐταῖς ο ανηπασσόμενος. Και τη μεν Θέκλη πραυτέρους υπολαμβάνω τους πόνους· καθήρητο γαρ η του εχθρού κακία, δια των εκτός αὐτή προσομιλούντος· ενταύθα δε δριμυτέραν εαυτού την κακίαν επιδείκνυται, εκ των ἔνδον δια των εναντίων και ολεθρίων εαυτού λογισμών κινούμενος.

Ουκ εγοήτευσεν αὐτῆς το ὄμμα ποικίλης εσθήτος υφή, ουδέ λίθων πολυτελών διάφορα χρώματα· ουκ ηπάτησεν αὐτῆς την ακοήν κύμβαλον, ουδ' αυλός διαλύσαι δεδύνηται τον της ψυχῆς αὐτῆς τόνον. Ουκ εμάλαξεν αὐτήν γονέων δάκρυα, ουδέ ετέρα τις συγγενών παραίνεις· ἀλλ' ὡσπερ αδάμαντα τον λογισμόν ἔχουσα, ου παρετράπη τον νουν· και ὡσπερ θυρίδας τας πάσας αισθήσεις αὐτῆς αποκλείουσα, τω εαυτῆς νυμφίῳ καταμόνας προσωμίλει, τον γραφικόν εκείνο λέγουσα· «Ὡς εγώ τω αδελφιδῷ μου, και ο αδελφός μου εμοί». Και ει μεν καπνώδεις και σκοτεναιὸμιλῖαι παρήσαν, ταύτας απέφευγε, τοις ἔνδον ταμείοις της ψυχῆς εαυτήν συναγούσα· ὅπου δε φωτειναί και επωφελεῖς παρανέσεις ετύγχανον, πάσαν εαυτῆς την δάνοιαν ἔτεινε προς υποδοχήν των λεγομένων.

Ουκ ημέλει δε και του κατά το σώμα σωτηρίου φαρμάκου· την τε γαρ νηστείαν ούτως εἶχε φίλην, ως μηδένα αὐτή των παρόντων ἴσον τυγχάνειν. Φυλακὴν γαρ και θεμέλιον ταύτην ηγείτο των ἄλλων. Και ει ποτέ ανάγκης γενομένης παρά τον συνήθη καιρόν ετράφη, το εναντίον υφίστατο τοις εσθίουσιν· ωχρία γαρ αὐτῆς το πρόσωπον, και συνέπιπεν ο του σώματος ὄγκος· του γαρ κινούντος αηδισθέντος, συναλλιούται και το κινούμενον. Ὅπως γαρ αν η αρχή διατεθή, ως επιπαν ακολουθεῖ ταύτη και τα εκ ταύτης ηρητημένα. Οἱς μεν γαρ η τροφή και ηδονή γίνεται και προσφέρεται, ευθαλής ο του σώματος ὄγκος εστίν· οἱς δε το εναντίον συμβαίνει, ἀτροφος και λεπτή η σάρξ τυγχάνει. Μαρτυροῦσι δε μου τω λόγῳ οἱ ἄρρωστοι. Η γουν μακαρία αὐτή, νοσηλεύειν πειρωμένη το σώμα, τη ψυχῇ το ευανθές ἔφερε· κατά γαρ τον Απόστολον λέγοντα ἐπραπεν· «Ὅσω γαρ ο ἔξωθεν ημών ἄνθρωπος φθείρεται, φησίν, τοσοῦτον ο ἔνδον ανακαινούται». Οὕτω δε ουν ενηθλει λανθάνουσα τους πολλούς.

Ότε δε οι γονεῖς αὐτῆς τέλος ἔσχον τοῦ βίου, ἐπὶ πλείον θεοφορηθεῖσα τῷ θεῷ φρονήματι, λαμβάνει καὶ τὴν ἀδελφὴν μεθ' ἑαυτῆς ἣν γὰρ στερηθεῖσα τῶν ὀψεων ἰκαί τῶν μὲν πατρῶων οἴκων χωρίζεται, εἰς δὲ τίνος συγγενοῦς αὐτῆς ἠρωεῖον ἀπωκισμένον τῆς πόλεως κατὰγεται ἰκαὶ διαπωλήσασα πάσαν τὴν κατάλεικθεισαν αὐτῆ οὐσίαν καὶ διανείμασα τοῖς πένησι, προσκαλεσαμένη τὰ τῶν πρεσβυτέρων, ἀπέτεμεν ἑαυτῆς τοὺς πλοκάμους. Τότε τὴν πάσαν κόσμησιν ἀπέθετο ἰέθος γὰρ τὰς γυναῖξὶ κόσμον καλεῖν τὴν τρήχα. Σύμβολον δὲ ἦν τὸ γινόμενον τοῦ ἀπέριπτον καὶ καθαρὰν τὴν ψυχὴν αὐτῆς γεγενῆσθαι. Τότε μὲν οὖν πρῶτον ἠξιώθη τῆς παρθενικῆς προσηγορίας.

Πάσαν δὲ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τοῖς πτωχοῖς διανείμασα, ἔλεγε ἰ Μεγάλου μὲν ἠξίωμα ὀνόματος ἰ τί δὲ ανταποδώσω ἐπάξιον τῷ δωρησαμένῳ οὐκ ἔχω. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς πραγμάτων, ἔνεκεν ἀξιώματος φθαρτοῦ, πάσαν ἑαυτῶν τὴν οὐσίαν ἀποβάλλουσι, πόσω μάλλον ἐμὲ, τοσαύτης ἀξιωθεῖσαν χάριτος, οὐκ ἄρα ἔδει μετὰ τῶν νομιζομένων ὑπαρχόντων προδοῦναι καὶ τὸ σῶμα; Τί δὲ λέγω κτήματα ἢ σῶμα δοῦναι, πάντων αὐτοῦ ὑπαρχόντων; «Τοῦ γὰρ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς». Δια τούτον μὲν τῶν λόγων τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκιβωσαμένη, ἠσύχαζεν.

Ἦν μὲν οὖν καὶ ἐν τὰς πατρικαῖς αὐλαῖς ἰκανῶν προγυμνασθεῖσα τοῖς πόνοις ἰ καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τὴ ἀκμῇ τοῦ σταδίου ἀχθεῖσα, προέκοπτε τὰς ἀρεταῖς. Ὅσοι μὲν οὖν ἀγυμνάστως καὶ ἀσκέπτως προσήλθον τῷ θεῷ τούτῳ μυστηρίῳ, ἀπέτυχον τοῦ ζητουμένου, μὴ προθεωρήσαντες τὰ καθ' ἑκάστον ἰ ὥσπερ δὲ οἱ οδοιπορεῖν μέλλοντες τῶν ἐφοδίων πρῶτον φροντίζουσιν, οὕτω καὶ αὐτῆ, ὥσπερ ἐφοδῖος ἑαυτὴν, τοῖς πάλαι πόνοις εὐτρεπίσασα, ἀδεῶς τὴν ἐπὶ τὰ ἄνω πορείαν ἐποιήσατο ἰ τὰ γὰρ εἰς τὸν ἀπαρτισμὸν τῆς οἰκίας προαποθεμένη, οχυρώτατον τὸν ἑαυτῆς ἐξετέλει πύργον. Καὶ τὸ μὲν καθ' ἰστορίαν τῶν οἰκημάτων ποίημα ἐκ τῶν ἐξωθεν ὑλῶν κατασκευάζεται, αὐτῆ δὲ τὸ ἐναντίον πεποίηκεν ἰ οὐ γὰρ τὰς ἐξωθεν ὑλας συνήγαγεν, ἀλλὰ μάλλον τὰς ἐσωθεν ἐκένωσε. Τὰ γὰρ χρήματα ἑαυτῆς διαδοῦσα τοῖς πένησι καὶ καταλιπούσα οργὴν καὶ μνησικακίαν, ἀψωσαμένη δὲ καὶ φθόνον καὶ φιλοδοξίαν ἠκοδόμησε τὴν οἰκίαν ἑαυτῆς ἐπὶ τὴν πέτραν, ἠς περικρανῆς ὁ πύργος καὶ ἀχειμάστος ἠ οἰκία.

Καὶ τί πολλά λέγω; Ὑπερέβασε γὰρ δια τῶν ἀρχῶν καὶ τὰς ἐν ἔξει τοῦ μονήρους βίου τυγχανούσας. Ὅσπερ γὰρ τὰ ευφυέστατα τῶν παιδίων, ἔτι ἐν τὰς συλλαβαῖς ὄντα, ἀμιλλῶνται τοῖς ἐν ἠλικίᾳ καὶ πλείῳ χρόνον ἔχουσι παρὰ τοῖς διδασκάλοις, οὕτω καὶ αὐτῆ, ζέουσα τῷ πνεύματι, παρέτρεχε τὰς λοιπὰς.

Τον μεν ουν έμπρακτον αυτής και ασκητικόν βίον λέγειν αδυνατούμεν, επειέερ ουδέ συνεχώρει τινά τούτου θεατήν γενέσθαι. Ουδέ γαρ κήρυκας των αυτής ανδραγαθημάτων ήθελεν είναι τους παρόντας. Ουχ ούτω γαρ το ευ πράττειν εφρόντιζεν, όσον της τούτου φυλακής τε και κρυβής. Τούτο δε εποίει ου φθόνω συνεχομένη, αλλά θεία χάρπι συγκροτουμένη. Το γαρ Κυριακόν εκείνο κατά νουν έφερε ρήμα, το λέγον· «Εί τι εάν ποιή η δεξιά σου, μη γνώτω η αριστερά σου». Ούτω μεν λανθάνουσα εξετέλει τα πρόποντα τω επαγγέλματι.

Από δε της πρώτης ηλικίας και έως της ακμαστικής, ου μόνον παντός ανδρός συντυχίαν απέφευγεν, αλλά και τας ομοφύλους τα πολλά παρητείτο, δύο τούτων ένεκα, ή του μη δοξασθήναι τη υπερβολή της ασκήσεως, ή του μη αποσυρήναι της αρετής δια την σωματικήν χρείαν.

Ούτω μενουν τας πρώτας της ψυχής επιβολάς παρετήρει, μη συγχωρούσα αυταίς συγκαθέλκεσθαι τας σωματικάς επιθυμίας· ώσπερ δε δένδρον καθυλομανούν περιετέμνετο των ακάρπων κλάδων τα βλαστήματα· τας μεν γαρ ακανθώδεις της διανοίας εκφύσεις αφηρείτο δια τε της νηστείας και της προσευχής. Και ει βραχύ τι έκαστον τούτων προέκοπτε, ποικίλας αυτοίς τας τιμωρίας προσέφερε δια παντοδαπών πόνων το σώμα κακουχούσα. Ου μόνον γαρ τη του άρτου λιμαγχονία ηρκείτο, αλλά γε και τη του ύδατος ολιγοδεία.

Οπηνίκα μεν πόλεμος του εχθρού προς αυτήν συνεκροτείτο, προηγουμένως μεν τον εαυτής Δεσπότην δί ευχής εκάλει προς συμμαχίαν· ου γαρ ηρκείτο την ορμήν του λέοντος σβέσαι φιλή ασκήσει. Και παρά μεν της ικεσίας παρήν ο Κύριος, και απεδίδρασκεν ο πολέμιος· πολλάκις δε και εχρόνιζε προς την μάχην ο εχθρός, και ο Κύριος ουκ ημύνετο τον παλαμναίον, αυτώ τούτω της εναρέτου ψυχής, εισαύξων την γυμνασίαν. Αύτη δε ώσπερ προσθήκη των δώρων, επί πλείον εκρατύνετο εις την κατά του εχθρού νίκην. Ου μόνον γαρ ηρκείτο τας ολιγοδείαις των τροφών εαυτήν νεκρούσα, αλλά γε και των καθ' ηδονήν διαπημάτων επειράτο είργειν εαυτήν. Άρτον μεν γαρ πιπυρίαν ήσθην· ύδωρ δε πολλάκις ουδόλωσ ελάμβανε· και εχαμεύνει δε έως τινός. Έως μεν ουν συνεκροτείτο ο πόλεμος, τοιούτοις όπλοις εκέχρητο, ευχήν μεν ενδυομένη αντί όπλου και θυρεού, η δε περικεφαλαία αυτής ην εκ πίστεως και ελπίδος και αγάπης συγκραθείσα. Η γαρ πίστις προηγείτο πάντων, όλους αυτής τους αρμούς συσφιγγουσα. Παρήν δε και η ελεημοσύνη, ει και μη η κατ' ενέργειαν άλλ' ουν γε η κατά πρόθεσιν.

Δια τούτων ουν ήπταν υπομένοντος του εχθρού και αυτή επεκούφιζε της δριμυτάτης ασκήσεως. Τούτο δε εποίει προς το μη αθρόως διαλυθήναι τα του σώματος μέλη· ήπτης γαρ ην τούτο τεκμήριον. Των γαρ όπλων συμπεσόντων, ποία ελπίς εστί τω στρατιώτη εις πόλεμον; Τινές γουν αμέτρως και ανεξετάστως τη ασπία εαυτούς καταδαπανήσαντες, καιρίαν εαυτοίς την πληγήν επήγαγον· ώσπερ δε εν παραπήσει του αντιπάλου γενόμενοι εαυτούς κατέφθειραν. Αύτη δε ουχ ούτως έπραπτεν, αλλά πάντα μετά διακρίσεως εποίει· και τω μεν εχθρώ σφοδρώς δια των ευχών και της ασκήσεως απεμάχετο· προς δε την γαλήνην της οικείας νηός επεμελείτο τους σώματος. Και γαρ οι ναυτιλλόμενοι, χειμώνος και κλύδωνος καταλαβόντος, άσποιο διαμένουσι, πάσαν την παρ' αυτών τέχνην τω προ οφθαλμών κινδύνω αντιπθέντες· οπηνίκα δε τύχωσι του ζήν, τότε της δευτέρας σωτηρίας ποιούνται την φροντίδα· και ουχ άπας αυτών ο χρόνος προς τον σάλον της θαλάσσης καταναλίσκεται· ώσπερ δε ανάπαυαν δέχονται των πόνων την βραχυτάτην γαλήνην· και ουδ' ούτως αμερίμνωσ διάγουσιν, ούτε μην ύπνω βαθεί καθέλκονται, πείραν εσχηκότες των απελθόντων και έννοϊαν λαμβάνοντες των μελλόντων. Ει γαρ και ο χειμών εκόπασεν, άλλ' η θάλασσα ου μεμείωται· και ει παρήλθε το δεύτερον, άλλ' όμως το πρώτον μένει· ει και το γενόμενον κεχώρισται, αλλά το ποιούν πάρεστιν. Ούτως ουν και επί του παρόντος, ει και το πνεύμα της επιθυμίας απήλασται, άλλ' όμως ο εξουσιάζων τούτου ου μακράν τυγχάνει. Όθεν δει αδιαλείπτως προσεύχεσθαι δια το αβέβαιον της θαλάσσης και την αλμυράν του εχθρού κακίαν. Η ουν μακαρία ακριβώς ειδυία το παρόν εν τω βίω κλυδώνιον και προβλέπουσα τας των πνευμάτων ζάλας, επιμελώσ ην οικικζουσα το ίδιον σκάφος τη εις Θεόν ευσεβεία· και γαρ αχείμαστον αυτό τω σωτηρίω λιμένι προσώρμισεν, άγκυραν ασφαλεστοτάτην την εις Θεόν πίστιν θεμένην.

Αποστολικός μεν ουν αυτής ο βίος, δια πίστεως και ακτημοσύνης συσφιγγόμενος, έτι γε μην αγάπη και ταπεινοφροσύνη διαλάμπων. Αύτη του σωτηρίου λόγου την πράξιν εξετέλεσεν· «Επιβήση γαρ επί ασπίδα και βασιλίσκον», «και επί πάσαν την δύναμιν του εχθρού». Οικείως αύτη ήκουσε το· «Εύ, δούλε αγαθέ και πιστέ· επί ολίγων ης πιστός, επί πολλών σε καταστήσω». Το δε ρητόν, ει και των δωρεών ανάγεται, άλλ' όμως ενταύθα νοείσθω, ως ότι ενίκησας τον ένυλον πόλεμον, και κατά του αύλου δε τρόπαιον πήξεις, εμού υπερασπιζοντός σου. Γνώτωσαν το μέγεθος της πίστεως αι υπό του θεράποντός μου Παύλου ρηθείσαι αρχαί και εξουσίαι· νικήσας γαρ τας ενανίας δυνάμεις, προσομιλήσεις και τας κρείπτοσιν.

Οὕτω μὲν οὖν καθ' ἑαυτὴν ἀναχωροῦσα τῶν ἀγαθῶν ἔργων τελεσιουργός ἐγίνετο. Του δὲ χρόνου προϊόντος, καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτῆς ἀνθουσῶν, ἡ εὐωδία τῶν εὐκλεεστάτων αὐτῆς πόνων εἰς πολλοὺς διέβηκεν. «Οὐδὲν γὰρ», φησί, «κρυπτόν οὐ φανερωθήσεται». Οἶδε γὰρ ὁ Θεὸς τοὺς αὐτὸν ἀγαπῶντας καὶ δι' ἑαυτοῦ κηρύττειν πρὸς διόρθωσιν τῶν ἀκούοντων. Τότε μὲν οὖν τὴ βουλήσει τοῦ κρείττονος ἤρξαντό τινές παραβάλλειν, καὶ πρὸς οἰκοδομὴν οἰκίαν τὰς ἐντεύξεις ποιεῖσθαι· καὶ γὰρ διὰ τῶν λόγων ταῦτο τοῦ βίου αὐτῆς ἐμπορευόμενα ἐπὶ πλέον προσήγγιζον ὠφελείσθαι βουλόμενοι. Κατὰ γὰρ τὴν συνήθη ἀκολουθίαν ἐπυνθάνοντο αὐτῆς λέγουσαι· Πῶς δεῖ σωθῆναι; Ἡ δὲ, στενάξασα βαρὺ καὶ δακρύων πλήθος ἀφείσα, εἰς ἑαυτὴν ἐχώρει, καὶ ὡσπερ διὰ τῶν δακρύων τὴν ἀπόκρισιν ποιησαμένη, δευτέραν σιωπὴν ἤσκει. Αἱ δὲ συνελθούσαι ἐβιάζοντο λαλεῖν αὐτὴν τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ· καὶ γὰρ ἐθαύμαζον ὑπὸ μόνῃς τῆς θεᾶς καταπληττόμεναι· καὶ αὐθις παρεκάλουν αὐτὴν φθέγγεσθαι. Ἐπὶ πολὺ δὲ τῆς μακαρίας ἐκβιαζομένης, μετὰ χρόνον ἰκανόν, πολλῆς ἡσυχίας γενομένης, ταπεινὴ τὴ φωνὴ τοῦ γραφικόν ἐκεῖνο ἔφη ῥήμα τοῦ· «Μὴ ἐκβιάζου πένητα· πτωχός γὰρ ἐστίν». Αἱ δὲ παρούσαι ἀσμένως τὸ ῥήμα δεξάμεναι, ὡσπερ μέλιτος καὶ κηρίου ἀπογευσάμεναι, ἐπὶ πλείον τῆς ἐρωτήσεως εἶχοντο· καὶ λοιπὸν διὰ τῶν γραφικῶν αὐτὴν ῥημάτων ἐπεφόρτιζον· ἔλεγον γὰρ πρὸς αὐτὴν, ὡς «Δωρεὰν ἔλαβες, δωρεὰν δός». Καὶ φησὶν· Ὅρα μὴ τὴν κρυψοτάλαντον ἀντὶ τοῦ δούλου ἀποτίσης δίκην. Ἡ δὲ πρὸς αὐτὰς εἶπε· Τί οὕτω περὶ ἐμοῦ τῆς ἀμαρτωλοῦ φαντάζεσθε, ὡς πρᾶπτούσης τί ἢ λεγούσης; Κοινὸν ἔχομεν διδάσκαλον τὸν Κύριον· ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἀρυόμεθα τὰ πνευματικὰ νάματα· ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ μαζῶν γαλακτοτροφούμεθα, τῆς τε Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Αἱ δὲ πρὸς αὐτὴν φάσιν· Οἶδαμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι μία ἐστὶν ἡμῶν παιδαγωγός, ἡ Γραφή, καὶ ὁ αὐτὸς διδάσκαλος· ἀλλ' αὐτὴ ἐπαγρύπνω σπουδὴν προέκοψας τὰς ἀρεταῖς· καὶ δέον τὰς ἐν ἔξει τῶν καλῶν γενομένας, ὡς δυνατωτέρας, ἐπιπράττειν τοῖς μερακίοις· καὶ γὰρ ὁ κοινὸς ἡμῶν διδάσκαλος τοῦτο παρακελεύεται. Ἡ δὲ μακαρία ταῦτα ἀκούσασα, ὡσπερ τὰ υποτίθια βρέφη, ἐκλαυθμῆριζεν. Αἱ δὲ συνελθούσαι, ἐν δευτέρῳ θέμεναι τὴν ἐρώτησιν, παρεκάλουν αὐτὴν τοῦ κλαυθμοῦ παύσασθαι. Καὶ ὡς ἡσύχασεν, ἐπιπολὺ πάλιν ἡσυχία ἐγένετο. Ἦρξαντο δὲ αὐθις παρακαλεῖν αὐτὴν. Ἡ δὲ σπλαγχνισθεῖσα καὶ γνοῦσα ὅτι τὰ λεγόμενα οὐ νέμει αὐτὴ ἔπανον, τὰς δὲ παρούσας κατασπεῖρει ὠφέλειαν, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτὰς οὕτω.

Τεκνία, πάντες καὶ πάσαι το σωθῆναι οἶδαμεν, ἀλλὰ διὰ τῆς οἰκείας ἀμελείας τῆς σωτηρίας ἀπολείπομεθα. Δεῖ γὰρ πρῶτον τὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου γνωρισθέντα φυλάττειν. Εἰσὶ δὲ ταῦτα· «Ἀγαπήσεις τὸν Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης

της ψυχής σου», «και τον πλησίον σου ως εαυτόν». Εκ τούτων η αρχή του νόμου φυλάττεται, και εν τούτω το πλήρωμα της χάριτος επαναπαύεται. Βραχεία μεν του λόγου η εκφώνησις, αλλά πολλή και άπειρος η εν τούτω τούτου δύναμις. Πάντα γαρ τα ψυχωφελή εκ τούτων ήρτηνται· και μαρτυρεί Παύλος, λέγων ως τέλος νόμου είναι την αγάπην. Όσα μεν ουν οι άνθρωποι χρήσιμα κατά χάριν του Πνεύματος είπωσιν, εκ της αγάπης εστί, και εις αυτήν τελευτά. Η ουν σωτηρία αύτη εστί, η διπλή αγάπη.

Δει δε και τούτο προσθείναι, εξ αυτής πάλιν τυγχάνον, το εκάστην ημών επιγνώσκουσιν ο εστί των μειζόνων εφέσθαι. Αι δε ηπόρουν προς το λεχθέν και αύθις αντηρώτων. Η δε προς αυτάς έφη· Ουκ αγνοείτε την εν τω ευαγγελίω παραβολήν περί των ρ' και ξ' και λ'· η μεν ουν εκατοντάς εστί το ημέτερον επάγγελμα· η δε εξακοντάς εστί το των εγκρατών τάγμα· η δε τριακοντάς των σωφρόνως βιούντων. Και από μεν των τριάκοντα επί τα εξήκοντα καλόν μεταβήναι· από γαρ των μικρών επί τα μειζονα καλόν προκόπτειν· από δε των μειζόνων επί τα ελάττονα κατατρέχειν, επικίνδυνον. Ο γαρ άπαξ νεύσας επί τα χείρω, ουδέ εν τοις ολίγοις στήναι δύναται, άλλ' ώσπερ εν βυθώ της απωλείας φέρεται. Τινές γουν, παρθενίαν επαγγελόμεναι και ασθενούς γνώμης τον λογισμόν υποσυρόμεναι, προφάσεις εν αμαρτίας προφασίζονται. Προς γαρ εαυτάς λέγουσι, μάλλον δε προς τον διάβολον, ότι εάν μεν σωφρόνως (μάλλον δε αφρόνως) βιώσωμεν, καν του τριακοστού αξιούμεθα· και γαρ φησίν, ως πάσα η Παλαιά της παιδοποιίας είχετο. Γνωστόν ουν έστω την γνώμην ταύτην του εχθρού είναι. Ο γαρ εκ των μειζόνων επί τα ελάττω αγόμενος υπό του ενατνίου βάλλεται· ώσπερ γαρ στρατιώτης φυγάς, ο τούτο δρας κρίνεται· και ουχ ότι προς την ελάττω στρατείαν κεχώρηκε, συγγνώμης αξιούται· άλλ' ότι απέδρα, την τιμωρίαν λαμβάνει. Δει ουν, καθώς προείπον, εκ των ελαπτόνων επί τα μειζω προσβαίνειν. Και τούτο ο Απόστολος διδάσκει, ως «Των όπισθεν επιλανθανομένους, τοις έμπροσθεν επεκτείνεσθα» χρη. Δει ουν τους την εκατοντάδα κρατούντας, ταύτην εις εαυτούς ανακυκλούν, και πέρας μη διδόναι τω αριθμώ. Φησί γαρ, ότι «Αν ποιήσητε τα προστεταγμένα, είπατε, ότι δούλοι αχρείοι εσμέν».

Δει ουν ημάς τας το επάγγελμα τούτο επανηρημένας, σωφροσύνην την εις άκρον κατέχειν. Και γαρ και παρά ταις κοσμικαίς δοκεί σωφροσύνη πολιτεύεσθαι, αλλά συμπάρεστιν αυταίς και αφροσύνη, δια το ταις άλλαις πάσαις αισθήσεσιν αμαρτάνειν. Και γαρ ορώσιν απρεπώς και γελώσιν ατάκτως. Ημείς δε μάλιστα και ταύτα αφέμεναι επαναβώμεν ταις αρεταίς και από των οφθαλμών αφέλωμεν την

ματαίαν φαντασίαν. Και γαρ φησίν η Γραφή· «Οι οφθαλμοί σου ορθά βλεπέτωσαν»· και της γλώτταν κωλύειν των τοιούτων αμαρτημάτων. Αθέμπον γαρ το των ύμνων όργανον αισχρά προφέρειν ρήματα. Ου μόνον δε λέγειν αυτά παραπητέον, αλλά και ακούειν.

Ταύτα δε αδύνατον φυλάττειν, εάν ταις προόδοις συνεχώς χρώμεθα. Δια γαρ των αισθήσεων ημών, καν μη βουλώμεθα, οι κλέπται εισίσι. Πώς γαρ δύναται οίκος, καπνού εκ των έξωθεν κνηθέντος και των θυρίδων ανογεισών, μη μελαινεσθαι; Αναγκαίως ουν παραπεισθαι προσήκει τας εις την αγοράν προσελεύσεις. Ει γαρ επαχθές και βαρύ ηγούμεθα αδελφούς και γονείς γυμνούς θεάσασθαι, πόσω μάλλον επιβλαβές ημίν έσται θεωρήσαι επί των πλατειών τους απρεπώς γεγυμνωμένους, έτι γε μην και ακόλαστα ρήματα λέγοντας; Εκ τούτων γαρ συμβαίνει αηδείς και λοιμώδεις φαντασίας προσέρχεσθαι.

Οπηνίκα δε και εις τους οίκους εαυτάς καθείρξωμεν, ουδέ εκεί οφείλομεν έχειν το αμέριμνον, άλλ' αγρυπνείν· γέγραπται γαρ· «Γρηγορείτε». Όσον δε εαυτάς ασφαζόμεθα προς σωφροσύνην, τοσούτον δριμυτέροις συναπτόμεθα λογισμοίς. «Ο γαρ προσθείς», φησί, «γνώσιν, προστίθησιν άλγημα». Όσον γαρ προκόπτουσιν οι αθληταί, τοσούτον μειζροσι συνάπτονται ανταγωνισταίς. Όρα πόσον ανέπτης, και ουκ ολιγωρήσης προς τα παρόντα. Την ένυλον και έμπρακτον πορνείαν ενίκησας; Την δια των αισθήσεων εχθρός σοι προθήσει. Όταν δε και ταύτης σεαυτόν κωλύσης εν τοις κατά διάνοιαν χωρίοις εμφωλεύει, τον άυλόν σοι κινών πόλεμον. Πρόσωπα γαρ ευπρεπή και ομιλίας αρχαίας και ησυχάζούσαις παρεισφέρει. Δει ουν μη συγκατατίθεσθαι τοις φαντάσμασι· γέγραπται γαρ, ως «Εάν πνεύμα του εξουσιάζοντος αναβή επί σε, τόπον σου μη αφής». Η γαρ προς ταύτα συγκατάθεσις εφάμιλλός εστί τη κοσμική πορνεία· «Δυνατοί, γαρ», φησί, «δυνατώως ετασθήσονται». Μέγας ουν ο προς το πνεύμα της πορνείας αγών. Το γαρ εν κακοίς κεφάλαιον του εχθρού προς απώλειαν ψυχής, τούτό εστί. Και τούτο αμπτόμενος ο μακάριος Ιώβ, έλεγε προς τον διάβολον· «Ο έχων την δύναμιν επ' ομφαλού γαστρός».

Πολλαίς μεν ουν και διαφόροις μηχαναίς το της πορνείας κέντρον κνει ο διάβολος κατά των φιλοχρίστων ανθρώπων. Πολλάκις γουν και αγάπην αδελφικήν μεθώρμισεν ο κακόφρων εις την οικείαν κακίαν. Και γαρ παρθένους φυγούσας γάμον και φαντασίαν πάσαν βίου, δια σχέσεως αδελφικής υπεσκέλισε· και μοναχούς δε έτρωσε, παν οτιούν αποφυγόντας και αυτούς πορνικόν σχήμα· αλλά και αυτούς

ηπάτησε δί' ευλαβούς ομιλίας. Τούτο γαρ του εχθρού έργον, το αμφιεννύμενον τα αλλότρια τα οικεία λανθανόντως προβάλλεσθαι. Δείκνυσι σίτου κόκκον, και υποτίθησιν αυτώ παγίδα. Οίμαι δε και τον Κύριον περι τούτου λέγειν, ως «Έρχονται προς υμάς εν ενδύμασι προβάτων, έσωθεν δε εισί λύκοι άρπαγες».

Τί ουν προς τούτο ποιήσωμεν; «Γενώμεθα φρόνιμοι ωσει όφεις και ακέραιοι ως περιστραί», πανούργον κατά της παγίδος αυτού κνούντες λογισμόν· το μεν γαρ, Γίνεσθε φρόνιμοι ωσει όφεις, ειρηται προς το μη λανθάνειν ημάς τας ορμάς του διαβόλου. Το γαρ όμοιον εκ του ομοίου ταχίστην ποείται την διάγνωσιν. Το δε ακέραιον της περιστραίας δείκνυσι το καθαρόν της πράξεως. Παν μεν ουν αγαθόν έργον εν αποφυγή έσται του χειρόνος. Πώς δε φύγωμεν ο μη οίδαμεν; Δει ουν ημάς, κατ' έννοϊαν λαβούσας του εχθρού την δεινότητα, φυλάττεσθαι από της τούτου κακομηχανίας· φησί γαρ· «Ος περιάγει ζητών τίνα καταπή». «Και τα βρώματα αυτού εκλεκτά». Δέον ουν πάντοτε γρηγορεΐν. Και γαρ δια των έξωθεν πραγμάτων πολεμεί και δια των ένδον λογισμών δαμάζει. Και πλέον δια των ένδον· και γαρ νύκτωρ και μεθ' ημέραν αύλως προσέρχεται.

Τίνος ουν χρεια προς τον παρόντα πόλεμον; Δήλον, ως ασκήσεως επιπόνου και καθαράς προσευχής. Αλλά ταύτα μεν γενικώς επί παντός λογισμού ολεθρίου αλεξητήρια πέφυκε· δει δε και ιδικαίς εννοϊαίς χρήσασθαι προς τον παρόντα της ψυχής λοιμόν απώσασθαι· και επελθόντος του ασχίστου λογισμού, ανθυποφέρειν αυτώ τα εναντία. Ει γαρ γένοπο εν τοις κατά διάνοιαν χωρίοις όψεως ευπρεπούς φαντασία, τω λόγω το παρόν τιμωρητέον και του ειδώλου τους οφθαλμούς εκκολαπτέτω, των δε παρεϊών τας σάρκας εξαιρείτω· υποτεμνέτω δε και τα χείλη, και λοιπόν οράτω πήγμα οστέων ψιλών δυσειδές· κατανοείτω λοιπόν τι ην το ποθούμενον· ούτω γαρ ο λογισμός αναχαπίσαι δυνηθειή της ματαίας πλάνης. Το γαρ φιλούμενον ουδέν ην ή αίμα συν φλέγματι μεμιγμένον, όπερ και υφάσματος χρείαν παρέχει τοις ζώοις. Ούτω μεν ουν και δια των τοιούτων λογισμών ειός αποσοβείσθαι την μιανάν κακίαν· και καθάπερ ήλω ήλον εκκρούειν προσήκει τον δαίμονα. Έτι γε μην δέον και καθ' όλον του ερωμένου το σώμα έλκη βαρύοσση και σηπεδονώδη υπογράφειν· και συντόμως φάναι, νεκρώ παραπλήσιον ή και εαυτόν νεκρόν τοις ένδον οφθαλμοίς υποτιθέναι. Μείζον δε πάντων εστί το γαστρος άρχειν· ούτω γαρ και των υπογαστρικών ηδονών κρατήσαι δυνατόν.

Ην μεν ουν θείον συμπόσιον των παρουσών· εκ γαρ των της σοφίας κρατήρων ηυφραίνοντο. Ην δε αυταίς ονοχοούσα το θείον πόμα και νάμα η μακαρία

Συγκλητική. Εκάστη δε αυτών εδέχετο όπερ εβούλετο, και μία των συνελθουσών επιύθετο αυτής λέγουσα· Ει τέλειον αγαθόν η ακτημοσύνη; Η δε ειπε· Και πάνυ αγαθόν τας δυναμένας. Αι γαρ υπομένουσαι τούτο, θλίψιν μεν έχουσι τη σαρκί, τη δε ψυχή άνεσιν. Όσπερ γαρ τα στερρά μάτια πατούμενα και βιαίως περιστρεφόμενα πλύνεται και λευκαίνεται, ούτω και η ισχυρά ψυχή δια της εκουσίου πενίας επί πλείον κρατύνται· αι δε ασθενέστερον τον λογισμόν έχουσαι το εναντίον τας πρώτας πάσχουσι. Και γαρ προς ολίγον θλιβείσαι, ώσπερ τα διερωγότα μάτια, απόλλυνται, μη φέρουσαι την δια της αρετής πλύσιν. Και εις ο τεχνίτης, διάφορον δε των ιματίων το τέλος· τα μεν γαρ ρήγνυται και απόλλυται, το δε λευκαίνεται και ανακαμίζεται. Φαίη ουν αν τις, αγαθόν κειμήλιον την ακτημοσύνην τω ανδρείω φρονήματι· και γαρ των πρακτικών αμαρτημάτων χαλινός τυγχάνει.

Δει δε πρώτον εγγυμνασθήναι πόνοις· λέγω δε, νηστεία τε και χαμευνία και τοις άλλοις κατά μέρος, και ούτω ταύτην την αρετήν κτήσασθαι. Οι γαρ μη ούτω ποιήσαντες, αθρόως δε επί την αποβολήν των χρημάτων δραμόντες, ως επιπαν μεταμέλω εάλωσαν.

Όργανον γαρ του απολαυστικού βίου τα χρήματα τυγχάνει. Άνελε ουν πρώτον την εαυτού τέχνην, τουτέστι την γαστριμαργίαν και το αβροδιαπον, και ούτως ευκόλως περιπέμνει την σαυτού δυνήση των χρημάτων ύλην. Βαρύ γαρ οίμαι, τέχνης παρούσης, όργανον μη τυγχάνειν. Ο γαρ μη αποβαλών το πρώτον, πώς το δεύτερον εξώσαι δυνήσεται; Δια τούτο και ο Σωτήρ προς τον πλούσιον διαλεγόμενος, ουκ αθρόως αυτώ την αποβολήν των χρημάτων προστάσσει, αλλά προερωτά αυτόν, ει τα του νόμου πεποίηκε. Και διδασκάλου γνησίου πρόσωπον αναδεξάμενος ο Κύριος ερωτά· Ει τα στοιχεία έμαθες, εις τας συλλαβάς παρείληφας, και απλώς ει των ονομάτων εν έξει γεγονός, δεύρο λοιπόν και επί την τελειοτάτην ανάγνωσιν· τουτέστιν· «Ύπαγε, πώλησόν σου τα υπάρχοντα, και δεύρο ακολούθει μο». Και τάχα οίμαι, ως ει μη τα εξετασθέντα ην υποσχόμενος πεποιηκέναι, ουκ αν αυτόν επί την ακτημοσύνην προετρέψατο. Πώς γαρ αν ηδύνατο προς ανάγνωσιν ορμήσαι, την των συλλαβών αγνοών δύναμιν;

Καλή ουν η ακτημοσύνη τοις εν έξει των καλών γεγενημένοις· πάντων γαρ των περιπτών την αποβολήν ποιησάμενοι, προς τον Κύριον φέρουσι το νεύμα, το θεϊον εκείνο άδοντες λόγιον καθαρώς, το λέγον· «Οι οφθαλμοί ημών προς σε ελπίζουσι· και συ δίδως την τροφήν τοις αγαπώσι σε εν ευκαρία».

Άλλως τε πάλιν μεγάλην ωφέλειαν εισπράττονται ἢ μη ἔχοντες γὰρ τον νουν προς τον εν γη θησαυρόν, την ουρανών βασιλείαν αμφιέννυνται, και το υπό του υμνωδού Δαυῖδ ρήμα εκτεκτελούσι σαφώς, το λέγον ἢ «Κτηνώδης εγενήθην παρά σοι». Ὡσπερ γὰρ τα υποζύγια την ἴδιαν εργασίαν ποιούμενα, τας προς το ζην τροφαῖς μόνας αρκοῦνται, οὕτω και οι της ακτημοσύνης εργάται, την μεν του αργυρίου χρήσιν ως μηδέν οὔσαν λογίζονται, προς μόνην δε την εφήμερον τροφήν την δια του σώματος εργασίαν ποιούνται. Οὔτοι της πίστεως την κρηπίδα κατέχουσι ἢ προς αυτοὺς γὰρ εἰρηται παρά του Κυρίου το μη μεριμνάν περί της αύριον ἢ και ὅτι, «Τα πετενά του ουρανού ου σπεῖρει, ουδέ θερίζει, και ο Πατήρ ο ουράνιος τρέφει αυτά». Τούτοις τοις λόγοις εθάρρησαν (Θεός γὰρ ο λαλήσας), πεπαρησιασμένως το γραφικόν εκείνο φθέγγονται ρήμα, το λέγον ἢ «Επίστευσα δί ο ελάλησα».

Και ο εχθρός δε επί των ακτημόνων πλέον ηττάται ἢ τί γὰρ βλάβη, οὐκ ἔχει. Αἱ γὰρ πλείσται των λοιπών και των πειρασμών εν ταις αφαιρέσεσι των χρημάτων γίνονται. Τί γὰρ ἔχει ποιήσαι τοις ακτήμοσιν; Ουκ ἔχει. Χωρία εμπρήσαι; Ου πάρεστιν. Υποζύγια φθείραι; Ἄλλ ἢ ουδέ ταῦτα ἔχουσι. Φιλτάτοις ἀψασθαι; Αλλά και τούτοις μακράν χαιρειν εἶπον. Ουκούν μεγίστη κατά του εχθρού τιμωρία και πολύτιμος τη ψυχὴ θησαυρός η ακτημοσύνη.

Ὅσον μεν ουν αὐτὴ θαυμαστή και υπέρογκος εις αρετήν, τοσοῦτον εις κακίαν φαύλη και μοχθηρὰ η φιλαργυρία ἢ και αληθώς ο θεσπέσιος Παῦλος περί ταύτης εἰρηκεν ἢ ως πάντων αὐτὴν των κακῶν ἀπὴν εἶναι. Επιθυμία γὰρ του πλοῦτου, ἐπιπορκία, κλοπή, ἀρπαγή, πορνεία, φθόνος, μισαδελφία, πόλεμος, εἰδωλολατρία, πλεονεξία και αι παραφυάδες τούτων, υπόκρισις, κολακεία, κατάγελως, πάντων ουν τούτων ἀπὴν ωμολόγηται η φιλαργυρία. Ὅθεν δικαίως αὐτὴν πάντων των κακῶν μητέρα ο Ἀπόστολος ὠνόμασεν. Ου μόνον δε ο Θεός τούτους τιμωρεῖται, αλλά γε και οἰκοθεν εαυτοὺς καταφθείρουσιν ἢ ἀκόρεστον γὰρ φέροντες την κακίαν, ουκ ἔχουσι τέλος του σκοπού, ὅθεν ἀνίατος αὐτοῖς η πληγή. Ο μηδέν ἔχων ὀλίγων ἐπιθυμεί ἢ και τυχῶν τούτων, των πλειόνων ὀρέγεται ἢ Ἐκατόν χρυσίνους ἔχει και γλίχεται των χιλίων ἢ και τούτων εὐπορήσας, προς ἀπειρον φέρει το νεύμα. Και οὕτω, μη ἔχοντες εαυτῶν στήναι το τέλος, αἰὶ πένιαν οδύρονται. Φέρει δε η φιλαργυρία μεθ ἢ εαυτὴς αἰὶ τον φθόνον. Φθείρει δε και οὔτος πρῶτον τον κτησάμενον. Ὡσπερ γὰρ η ἔχιδνα γεννωμένη πρῶτον την ἴδιαν μητέρα φθείρει, πρὶν αν ἄλλους ἀδικήση, οὕτω και ο φθόνος τον κτησάμενον καταμαραίνει, πρὶν αν τους εκ γεπόνων διανεμηθῇ.

Μέγα ην χρήμα, ει τοσοῦτους ηδυνάμεθα υπομένειν πόρους, ζητούντες το δόκιμον αργύριον, ὅσοις ανηκέστοις περιπίπτουσιν οἱ του ματαίου κόσμου θηραταί. Ναυάγια υπομένουσι, πειρατηρίοις προσομιλοῦσι, λησταίς κατά γης περιπίπτουσιν ἄνεχονται λοιπὸν ζάλης και πνευμάτων βιαιῶν ἄ και πολλάκις κερδαίνοντες, πένητας εαυτοῦς φάσκουσι δια τους φθονούντας. Ημεῖς δε ουδόλως των τοιούτων κινδύνων κατατολμῶμεν ὑπὲρ του αληθινοῦ κέρδους. Εἰ δε ποτέ και μικροῦ τίνος ευπορήσωμεν, μεγαλύνομεν εαυτάς, επιδεικνύμεναι τοις ανθρώποις ἄ και πολλάκις ουδέ το γινόμενον προφέρομεν εις διήγησιν ἄ ευθέως δε και ον δοκούμεν σπινθήρα καλοῦ ἔχεν, ὑπὸ του εχθροῦ κλεπτόμεθα. Κακεῖνοι δε πολλά κερδαίνοντες των πλεόνων εφίενται ἄ και τα μεν παρόντα ως ουδέν ηγούνται, προς δε τα μη παρόντα αποτείνονται. Ημεῖς δε και μηδέν ἔχουσαι των ζητουμένων ουδέν θέλομεν κτήσασθαι ἄ και πενίαν εσχάτην νοσοῦσαι, πλουσίας εαυτάς αναγορεύομεν. Καλὸν ουν τον ευ πράττοντα μηδενί αναγγέλλειν ἄ μάλλον γαρ οἱ τοιούτοι ζημικωθήσονται ἄ και γαρ «ο δυκοῦσιν ἔχεν αρθήσεται ἀπ' αυτών».

Πάσαν ουν σπουδὴν δέον θέσθαι ὑπὲρ το λανθάνειν το κέρδος. Οἱ δε τα εαυτῶν κατορθώματα διηγούμενοι πειράσθωσαν και τα συν αυτοῖς ελαττώματα λέγειν ἄ ει δε ταῦτα κρύπτουσιν, ἔνεκεν του μη παρά των ακουόντων ψεχθῆναι, πολὺ μάλλον εκείνα φυλακτέον, ως εκ του Θεοῦ αλλοτριούνται. Και γουν οἱ κατ' αρετὴν βιούντες το ανάπαλιν ποιούσι και τα σμικρά εαυτῶν πταίσματα μετὰ και προσθήκης των ουκ ἐπραξαν, εκδιηγούνται, την δόξαν των ανθρώπων αποβάλλοντες ἄ τα μέντοι αγαθά κρύπτοντες προς ασφάλειαν της ψυχῆς. Ὡσπερ γαρ θησαυρὸς φανερωθεῖς σπανίζεται, οὕτω και αρετὴ γνωριζομένη και δημοσευομένη αφανίζεται ἄ ὡσπερ γαρ κηρὸς λύεται ἀπὸ προσώπου πυρός, οὕτω και ψυχὴ ἀπὸ επαίνων διαχείται και αποβάλλει τον τόνον.

Και το εναντίον δε τούτων πάλιν ἔσται ἄ ει γαρ η θερμότης ἔλυσε τον κηρὸν, η ψύξις ἀρα την πήξιν αυτού ποιήσεται ἄ και ει ἔπανος αφαιρεῖται του τόνου την ψυχὴν, πάντως ονειδισμὸς και ὕβρις εις μέγεθος αυτὴν της αρετῆς ἀγει ἄ «Χαίρεται» γαρ, φησί, «και αγαλλιάσθε», ὅτ' αν παν ψεύδος εἴπωσι καθ' υμῶν οἱ ἄνθρωποι. Και αλλαγῶ φησὶν ἄ «Ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς με». Και πάλιν ἄ «Ονειδισμὸν προσεδόκησεν η ψυχὴ μου και ταλαιπωρίαν». Και ἄλλα δε μυρία αγαθά τοιαῦτα εκ των ἀγίων Γραφῶν εστί η ψυχὴ προσοδευόμενα θεάσασθαι.

Ἔστι λύπη επωφελῆς και ἔστι λύπη φθοροποιός. Της μεν ουν χρησίμης λύπης το μεν εστί περὶ των οικείων αμαρτιῶν στένειν, το δε και περὶ της των πλησίων

αγνωσίας· το δε προς το μη εκπεσεῖν της προθέσεως· το δε και αικνεῖσθαι του τέλους της αγαθωσύνης. Ταῦτα μεν ουν της γνησίας και αγαθῆς λύπης τα εἶδη. Και ἄλλη δε τις λύπη, του εχθροῦ υποτιθεμένου, ἥτις ταύταις προσφύεσθαι ουδέν. Εμβάλλει γαρ και αυτός λύπην αλογίας μεστήν· ἥπερ και ακηδία προς τίνων ωνόμασαι. Δει ουν τούτο το πνεῦμα ευχή μάλιστα αποσοβεῖν και ψαλμωδία.

Των ουν αγαθῶν μεριμνῶν εχομένας ημάς, ου χρη οἰεσθαί τινά εν τω βίῳ αφρόντιδα εἶναι. Φησί γαρ η Γραφή· «Πάσα κεφαλή εις πόνον, και πάσα καρδία εις λύπην». Εν ενί λόγῳ το ἅγιον Πνεῦμα συνέγραψε τον τε μονήρη βίον και τον κοσμικόν. Δια μεν γαρ του πόνου της κεφαλῆς τον μονήρη ἀνίπτεται, τρόπον· κεφαλή γαρ το ηγεμονεύον· «Του γαρ σοφοῦ», φησίν, «οι οφθαλμοί εν τη κεφαλῇ αυτού». Το ουν διορατικόν, ως οἶμαι, εν αὐτῇ τυγχάνει. Τον δε πόνον εἶπε, διότι πάσα αρετῆς βλάστη εκ πόνων κατορθοῦται. Δια δε της εν τη καρδία λύπης, το ἄστατον και μοχθηρόν ἐδήλωσεν ἥθος. Θυμοῦ γαρ και λύπης οικητήριον την καρδίαν τινές ἔφασαν· μη δοξαζόμενοι λυποῦνται· των αλλοτρίων ορεγόμενοι τήκονται· πενόμενοι δυσφοροῦσι· πλουτοῦντες εκμαίνονται, δια την των παρόντων φυλακὴν μηδέ ὕπνου τυγχάνοντες.

Μη ουν ημεῖς υποσυρώμεν τῷ φρονήματι, λέγουσαι τους εν τῷ κόσμῳ αμερίμνους τυγχάνεν. Τάχα γαρ ως προς σύγκρισιν μάλλον ημῶν κοπιῶσι. Ταις δε γυναξίν ως ἐπίπαν μεγάλη εν τῷ κόσμῳ η ἀπέχθεια· τίκτουσι γαρ χαλεπῶς και επικινδύνως και τληπαθοῦσι προς την γαλακτοτροφίαν, και νοσοῦσι τοις παιδίς συννοσοῦσι· και ταῦτα υπομένουσι τέλος του κόπου μη ἔχουσαι. Ἡ γαρ το σῶμα πηροῦται τα κηθέντα ἢ κακοφροσύνη αναχθέντα δολοφονεῖ τους γεννήσαντας. Ταῦτα ουν εδύϊαι μη δελεασθῶμεν υπό του εχθροῦ, ως ἀνέτου και αμερίμνου τυγχάνοντος του βίου. Γεννώσαι μεν γαρ δια των πόνων φθείρονται· μη τίκτουσαι δε ως στεῖραι και ἄγονοι υπό των ονειδισμῶν τήκονται.

Ταῦτα δε ὑμῖν λέγω προς το ασφαλιζεσθαι ἀπό ἐναντίου. Ου πάσι δε πέφυκεν ἀρμόδια τα λεγόμενα, ἀλλά μόνοις τοις τον μονήρη βίον ἐθέλουσιν. Ὡσπερ γαρ τοις ζώοις ου μία τροφή, οὕτως ουδέ τοις ἀνθρώποις ο αὐτός λόγος συμφέρει· «Ου δει γαρ οἶνον νέον βαλεῖν» φησίν, «εις ασκοῦς παλαιούς». Ἄλλως γαρ ἐστιώνται οι θεωρίας και γνώσεως ἐμφορούμενοι, ἐτέρως δε οι ἀσκητικῆς και πρακτικῆς ἀπογευόμενοι και προς δύναμιν οι κατά τον κόσμον δικαιοπραγούντες. Ὡσπερ γαρ των ζῶων τινά μεν ἐστι χερσαία, τινά δε ἐνυδρα, τινά δε πτηνά· οὕτω και οι ἀνθρωποι οι μεν τον μέσον βίον κατέχουσιν ως τα χερσαία· οι δε προς τα ὕψη

ενατενίζουσιν, ως τα πετεινά· οι δε τοις ύδασι των αμαρτιών εισί κεκαλυμμένοι, ως οι ιχθύες· «Ἦλθον γαρ», φησίν, «εις τα βάθη της θαλάσσης, και καταγίς κατεπόντισέ με». Και τοιαύτη μεν η των ζώων φύσις· ημείς δε ως αετοί πτεροφυήσασαι επί τα υψηλότερα επιβώμεν, και «καταπατήσωμεν λέοντα και δράκοντα»· και του ποτέ άρχοντος νυν άρξωμεν. Τούτο δε ποιήσομεν εάν όλην εαυτών την διάνοϊαν τω Σωτήρι προσενέγκωμεν.

Αλλά όσον ημείς κορυφούμεθα προς τα ύψη, κακείνος εμποδίζεμ πειράται δια των ιδίων παγίδων· Και τί μέγα έχεμ ημάς αντιπάλους προς το αγαθόν ορμώνσας όπου γε και προς τα ευτελή φθονούσι, και γουν τους υπό την γην τεθαμμένους θησαυρούς ου συγχωρούσι λαμβάνειν ανθρώπους; Ει ουν και προς την γήϊνην φαντασίαν αντίκεινται, πόσω μάλλον προς την των ουρανών βασιλείαν φθονήσουσιν;

Δει ουν κατ' αυτών παντοίως οπλίζεσθαι· και γαρ και έξωθεν εισελαύνουσι, και ουδέν ήττον εκ των έξωθεν κινούνται. Και η ψυχή, καθάπερ ναύς, ποτέ μεν υπό των έξωθεν τρικυμίων καταποντίζεται, ποτέ δε υπό της ένδοθεν αντλίας υποβρύχιος γίνεται. Και γουν και ημείς ποτέ μεν δια των εκτός πρακτικών αμαρτημάτων απολλύμεθα, ποτέ δια των ένδον λογισμών αφανίζόμεθα. Δει ουν και τας έξωθεν των πνευμάτων επιπηρείν προσβολάς, και τας ένδον των λογισμών εξαντλείν ακαθαρσίας, πάντοτε δε γρηγορείν προς τους λογισμούς· συνεχώς γαρ εφίστανται. Επί μεν τας έξωθεν τρικυμίας, βιώντων των ναυτών, πολλάκις η σωτηρία δια των εγγυτάτων πλοίων γίνεται· αι δε αντλϊαι, και κοιμωμένων πολλάκις των πλωτήρων και ησυχάζουσης της θαλάσσης, επισυμβαίνουσι και πολλάκις αυτούς θανατούσιν.

Δει ουν επιπονωτέραν ποιείσθαι προς τους λογισμούς την διάνοϊαν. Ο γαρ εχθρός, καθάπερ οίκον την ψυχήν καθελείν βουλόμενος, ή από των θεμελίων ποιείται αυτής την πτώσιν ή από της οροφής αρχόμενος, πάσαν αυτήν καταφέρει, ή και δια των θυρίδων εισελθών, πρώτον τον οικοδεσπότην δεσμεί, και ούτω χειρούται τα πάντα. Θεμέλιος μεν ουν έστι τα καλά έργα, οροφή δε η πίστις, θυρίδες δε αι αισθήσεις. Δια πάντων δε πολεμεί ο εχθρός. Όθεν πολυόφθαλμον δει είναι τον σωθήναι βουλόμενον. Ουκ έχομεν ενταύθα το αμέριμνον· φησί γαρ η Γραφή· «Βλεπέτω ο εστηκώς μη πέση».

Εν αδήλω πλέομεν· θάλασσα γαρ ο βίος ημών υπό του ιερού ψάλτου Δαυϊδ ειρήται. Αλλά της θαλάσσης τα μεν εισί πετρώδη, τα δε και θηρίων πλήρη, τινά δε και γαληνά. Ημείς εν τω γαληνώ μέρει της θαλάσσης δοκούμεν πλέειν, οι δε κοσμικοί εν κινδυνώδεσι· και ημείς μεν ημέρας πλέομεν υπό του ηλίου της

δικαιοσύνης οδηγούμενοι, εκείνοι δε εν νυκτί, υπό της αγνωσίας φερόμενοι. Αλλά ενδέχεται πολλάκις τον κοσμικόν εν χειμώνι και εν σκότει τυγχάνοντα, βοήσαντα και αγρυπνήσαντα, σώσαι το εαυτού σκάφος· ημάς δε εν γαλήνη υπό αμελείας βυθισθήναι το πηδάλιον της δικαιοσύνης αφέντας.

Βλεπέτω ουν ο στήκων μη πέση. Ο μεν γαρ πεσών μίαν έχει φροντίδα, του αναστήναι· ο δε στήκων φυλαπτέσθω του μη πεσείν. Και γαρ τα παραπτώματα διάφορα· οι μεν γαρ πεσόντες του μεν στήκειν εστέρηνται· κείμενοι δε, ου πάνυ τι εβλάβησαν. Ο δε εστώς μη ευτελιζέτω τον πεπτωκότα, άλλ' εαυτόν φοβείσθω, μη πεσών διαφθαρή και εις κατώτερον απέλθη βόθρον. Εικός γαρ, και της κραυγής ηττηθείσης υπό του βάθους του φρέατος, μη βοήθειαν αιήσαι. Φησί γαρ ο δικαίος· «Μη καταπιέτω με βυθός, μηδέ συσχέτω επ' εμέ φρέαρ το στόμα αυτού». Ο πρώτος πεσών έμεμεν. Όρα σεαυτόν, μη καταπεσών και συ θοίνη θηρίων γένη. Ο πεσών ουκ ασφαλιζεται την θύραν· συ δε μηδόλωσ νυστάξης· άλλ' αεί το θειον εκείνο μελώδει ρητόν, το φάσκον· «Φώτισον τους οφθαλμούς μου, μη ποτέ υπνώσω εις θάνατον». Αγρύπνει δε διηνεκώς δια τον ωρυόμενον λέοντα.

Ταύτα τα ρήματα συντελεί προς το μη υπεραίρεσθαι. Ο πεσών εν τω επισκέψαι και στενάξει σωθήσεται. Όρα συ σαυτήν η στήκουσα. Διπλούς γαρ σοι ο φόβος επίκειται, ή του μη επιστρέψαι προς τα αρχαία, δί ολιγωρίας σοι του εχθρού προσπεσόντος ή του μη τρέχουσαν σκελισθήναι. Ο γαρ εχθρός ημών διάβολοι ή όπισθεν έλκει προς εαυτόν, οπηνίκα βραδείαν και νωθράν την ψυχήν θεάσεται, ή δοκούσαν αυτήν σπουδαίαν είναι και επιπονον προς άσκησιν, επεισέρχεται λεπτός και κεκρυμμένως δια της υπερηφανίας· και ούτως αύτανδρον την ψυχήν απόλλυσι. Τούτο το όπλον έσχατον και κορυφαίοτατον πάντων εστί των κακών. Εξ αυτού ο διάβολος καταβέβληται, και δί αυτού τους δυνατωτέρους των ανθρώπων πειράται καθαιρείν. Όσπερ γαρ οι δεμότατοι των πολεμιστών, μετά το δαπανήσαι τα λεπτότερα βέλη, το τηνικαύτα έτι επικρατούντων των μαχητών, προβάλλονται την ισχυροτέραν πάντων μάχαιραν, ούτω και ο διάβολος, μετά το πρώτα αυτού αποδαπανήσαι άγκιστρα, τότε τω τελευταίω χράται ξίφει, τη υπερηφανία. Τίνες δε ήσαν αυτού αι πρώται παγίδες; Δήλον, ως γαστριμαργία, φιληδονία, πορνεία. Ταύτα γαρ μάλιστα τα πνεύματα επί των νεωτερικών ηλικιών συμβαίνουσιν. Επακολουθεί δε τούτοκς φιλαργυρία, πλεονεξία και τα τούτοκς όμοια. Η ουν αθλία ψυχή, όταν τούτων των παθών περιγένηται, οπηνίκα γαστρος κρατήση, ότε και τας υπογαστρίους ηδονάς υπερπηδήση τη σεμνότητι, ότε αργυρίου καταφρονήση, τότε πανταχόθεν ο κακόφρων απορηθείς υποβάλλει τη ψυχή άτακτον κίνησιν· μεγαθύνει γαρ αυτήν

απρεπώς κατά των αδελφών επαίρεσθαι. Βαρύ και ολέθριον τούτο του εχθρού το δηλητήριο. Πολλούς αθρόως εν τούτω σκοτίσας κατέβαλεν. Υποβάλλει γαρ τη ψυχή έννοιαν νόθον και θανατηφόρον. Κατειληφέναι γαρ αυτόν φαντάζει τα παρά τοις πολλοίς αγνούμενα, και ότι εν νηστείαις υπερβάλλει· και πλήθος αυτώ ανδραγαθημάτων προστίθησι· πάντων δε ων ήμαρτεν εις λήθην αυτόν φέρει, προς το κατά των συνόντων επαίρεσθαι. Υποκλέπτει γαρ αυτού εκ του νου τα πλημμελήματα· ου προς ωφέλειαν δε αυτού τούτο ποιεί, αλλά προς το μη δυνηθίην αυτόν ειπείν την ιατρικήν εκείνην φωνήν, το· «Σοι μόνω ήμαρτον», «ελέησόν με». Ούτε μην συγχωρήσει αυτώ λέγειν· «Εξομολογήσομαι σοι, Κύριε, εν όλη καρδιά μου». Άλλ' ώσπερ αυτός κατά δάνοιαν ειπε το· «Αναβήσομαι, και θήσομαι τον θρόνον μου»· ούτω και τούτον φαντάζει εις αρχάς τε και πρωτοκαθεδρίας, έτι δε διδασκαλίας και ιαμάτων εκδόσεις. Η ουν ούτως απατωμένη ψυχή φθείρεται και απόλλυται, δυσιάτω έλκει πληγείσα.

Τί ουν δει ποιείν, των τοιούτων λογισμών παρόντων; Αδιαλείπτως μελετάν το θείον εκείνο λόγιον, όπερ ο μακάριος Δαυιδ έβόα, λέγων το· «Εγώ δε ειμί σκώληξ και ουκ άνθρωπος». Και εν ετέρω φησίν· «Εγώ δε ειμί γη και σποδός». Έτι γε μην και το του Ησαΐου ακουέτω ρήμα και λέγον, ως «Πάσα δικαιοσύνη ανθρώπου ως ράκος αποκαθημένης». Και ει μεν αναχωρούση καθ' εαυτήν οι λογισμοί ούτοι παρεισέλθωσιν, εν κοινοβίω εισερχέσθω· αναγκαζέσθω δε και δεύτερον εθσίειν της ημέρας, ει γε δι' υπερβολήν ασκήσεως τούτω εάλω τω πάθει· και παρά των συνηλικών δε επιπιμάσθω και ονειδιζέσθω και επιπιμάσθω σφοδρώς, ως μηδέν μέγα πράπτουσα· πάσαν δε υπηρεσίαν ποιείσθω. Προσαγέσθωσαν δε και βίοι αγίων εξοχώτατοι εις εξήγησιν· πειράσθωσαν δε αι συνελθούσαι επιπείναι εαυτών τους πόνους προς άσκησιν τας ολίγας ημέρας, προς το εκείνην θεασαμένην το μέγεθος των αρετών ελάττονα και ευατήν ηγείσθαι.

Προηγείται δε της νόσου ταύτης έτερον κακόν, η παρακοή· όθεν δια του εναντίου της υπακοής, δυνατόν την σηπεδονώδη νομήν της ψυχής περικαθάραι· «Υπακοή», γαρ, φησίν, «υπέρ θυσίαν».

Δει ουν καθαιρείν όγκον δόξης εν καιρώ, και επαινείν δε πάλιν και θαυμάζειν εν καιρώ. Ει γαρ αμελής και νωθρά ευρεθή η ψυχή, έτι γε μην και υποναρκούσα εις την του καλού προκοπήν, επαινείν ταύτην προσήκει· και ει μικρόν ποιήσει τι χρηστόν, θαυμάζειν και μεγαθεποιείν δέον αυτήν. Και τα σφοδρά και απάνθρωπα πλημμελήματα ως ελάχιστα και ουδαμνά λεκτέον· ο γαρ διάβολος, βουλόμενος

πάντα διατρέφειν, επί μεν των σπουδαίων και ασκητικών κρύπτειν πειράται τα προγεγονότα αμαρτήματα· την γαρ υπερηφανίαν αυξήσαι βούλεται· επί δε των νεηλύδων και ακροπαγών ψυχών, πάντα τα αμαρτήματα αυτών προ οφθαλμών τίθησιν. Εμβάλλει γαρ αυτή ότι, Σοι πορνευσάση ποία έσται συγγνώμη; Και τη άλλη φησίν· Ούτω σου πλεονεκτησάσης, αδύνατόν τε σωτηρίας τυχείν. Τας ουν ούτω σαλευομένας ψυχάς παραμυθητέον ούτω· δει γαρ προς αυτάς ούτω λέγειν· Ραάβ πόρνη ην, άλλ' εσώθη δια πίστεως· Παύλος δώκτης ην αλλά σκεύος εκλογής γέγονε· Ματθαίος τελώνης ην, άλλ' ουδεις την χάριν τούτου αγνοεί· και ο ληστής εσύλα και εφόνευεν, αλλά πρώτος την θύραν ανέωξε του παραδείσου. Τούτοις ουν ενατενίζουσα, μη απογνώς της σεαυτής ψυχής.

Επειδ δε ταύτα ταύταις ευρήσεις αρμόδια, δει και των τη υπερηφανία αλισκομένων ποιείσθαι αυτήν την θεραπείαν. Φάσκεν γαρ δει προς αυτήν· Τί φυσιούσαι; Ως κρέα μη εσθίουσα; Άλλοι ουδέ ιχθύν ορώσι. Και ει οίνον ου πίνεις, σκόπησον, ως άλλοι ουτε έλαιον εσθίουσιν. Έως οψέ νηστεύεις; Άλλαι δε δύο και τρεις ημέρας συνάπτουσιν άσπιοι. Άλλ' ότι ου λούη μέγα φρονείς; Πολλοί και δια πάθος σωματικόν ουδ' όλως τούτω εχρήσαντο. Αλλά θαυμάζεις σεαυτήν, ότι εν χαραδρίω καθεύδεις και εν τριχίνη στρωμνή; Άλλαι δε χαμευνούσι διηνεκώς. Άλλ' ει και τούτο ποιήσεας, ουδέν μέγα· τινές γαρ και λίθους εαυταίς υπέβαλον προς το μη καθ' ηδονήν των φυσικών τυχείν, άλλοι δε και εκρέμασαν εαυτούς δί όλης της νυκτός. Άλλ' ει και ταύτα πάντα ποιήσεας και την ακροτάτην άσκησιν επιπελέσεας, μη μέγα φρονήσης· και γαρ τα δαιμόνια πλείω των σων πεποιήκασι και ποιούσιν· ουτε γαρ εσθίουσιν ουτε πίνουσιν ουτε γαμούσιν ουτε υπνούσιν· αλλά και εν ερήμω διάγουσιν, ει γε και εν σπηλαίω οικούσα δοκείς μέγα τε ποιείν.

Ούτω μεν ουν και εκ τοιούτων λογισμών δυνατόν ίσασθαι τα εναντία πάθη· την τε απόγνωσιν λέγω και την υπερηφανίαν. Ωσπερ γαρ σφοδρώς εκφυσώμενον πυρ, διασκορπιζόμενον απόλλυται, και μη τυχόν δε πνεύματος πάλιν φθείρεται, ούτω και η αρετή αφίπταται δί υπεροψίαν, καν πολλήν σφοδρότητα ασκήσεως λάβη· και φθείρεται δε πάλιν εξ αμελείας το καλόν, όταν μηδ' όλως κνήσωμεν εαυτούς προς ριπισμόν του θείου Πνεύματος. Μάχαιρα έπακμος ραδίως υπό λίθου κατάγνυται· και άσκησις επιπεταμένη συντόμως εκ του υπερηφανεύεσθαι απόλλυται. Όθεν προσήκει πανταχόθεν ασφαλιζεσθαι την ψυχήν και την ακροτάτην άσκησιν εκ του καύσωνος της υπερηφανίας περικαιομένην υποκάμπτειν προς τους σκιάδεκς τόπους, έσθ' ότε και περιπέμνειν τα περιπτώ, προς το την ρίζαν ευθαλεστέραν γενέσθαι.

Τον δε τη απογνώσει αλσκόμενον ανωρεπή βιάζεσθαι ποιείν τοις προειρημένοις λογισμοίς. Και γαρ σφόδρα η ψυχή χαμαιπετής τυγχάνει. Και γουν των γεηπόνων οι άριστοι, επειδάν φυτόν βραχύ και ασθενές θεάσωνται, ποτίζουσι δαψιλώς και επιμελείας πολλής αξιούσι προς το αυξηθήναι. Επειδάν δε εν φυτώ πρόωρον βλάστην θεάσωνται, περιπέμνουσιν αυτοί τα περιπτώ´ φιλεί γαρ ταύτα ετοιμώς ξηραίνεσθαι. Και ιατρών δε παιδες τινάς μεν των αρρώστων τρέφουσι δαψιλώς και προς περιπάτον προτρέπονται, ετέρους δε δεσμεύοντες ασίτους επί πολύ φυλάττουσιν.

Φανερόν ουν έστιν, ως μέγιστον εν κακοίς η υπερηφανία τυγχάνει´ και τούτο δείκνυσιν αυτής το εναντίον, η ταπεινοφροσύνη. Δυσχερές εστί κήσασθαι τνά την ταπεινοφροσύνην. Ει μη γαρ τις πάσης δόξης εκτός γένηται, τούτου του θησαυρού τυχείν ου δυνήσεται. Ούτω δε εστί μεγάλη η ταπεινοφροσύνη, ως πάσας τας αρετάς μιμείσθαι δοκείν τον διάβολον, ταύτην δε μηδέ ειδέναι τι όλως εστίν. Ειδώς δε αυτής το ασφαλές και εδραϊόν ο απόστολος, προστάττει ημίν ταύτην εγκομβώσασθαι, και πάντας ποιούντας τα επωφελή ταύτην περιβάλλεσθαι. Καν τε γαρ νηστεύης, καν τε ελεής, καν τε διδάσκης, ει δε και σώφρων τυγχάνης και συνετός, πάλιν ταύτην αντί τοχίου αρραγούς σεαυτώ παράστησον. Σφιγγέτω σου και συνεχέτω σου τας αρετάς αύτη η καλλίστη των απασών αρετών, η ταπεινοφροσύνη. Οράς και την των αγίων τριών παιδων υμνολογίαν, όπως των άλλων αρετών ου πάνυ τι μνημονεύσαντες, τους ταπεινούς συν τοις υμνούσι συγκατηρηθήσαντο, μη ειρηκότες σώφρονας ή ακτήμονας. Ώσπερ γαρ αδύνατον ναύν χωρίς ήλων κατασκευασθήναι, ούτως αδύνατον σωθήναι χωρίς ταπεινοφροσύνης.

Ότι δε αγαθή και σωτήριος πέφυκεν, ο Κύριος προς ανθρώπους οικονομίαν πληρών αυτήν ημφιάσατο. Φησί γαρ´ «Μάθετε απ´ εμού, ότι πράός ειμί και ταπεινός τη καρδιά». Όρα τις ο λέγων, τελείως μαθήτευσον. Αρχή σοι και τέλος των αγαθών η ταπεινοφροσύνη γινέσθω. Φρόνησιν λέγω ταπεινήν, ου σχήμα μόνον, τον εντός άνθρωπον ανίπτεται´ ακολουθήσει γαρ τούτω και ο εκτός. Πάσας τας εντολάς πεποίηκας; Οϊδεν ο Κύριος´ άλλ´ αυτός σοι εντέλλεται πάλιν αρχήν δουλείας λαμβάνειν´ φησί γαρ´ «Όταν πάντα ποιήσητε, είπατε´ Δούλοι αχρειοί εσμέν».

Η ουν ταπεινοφροσύνη κατορθούται δί ονειδισμών, δί ύβρεων, δια πληγών´ ίνα ακούσης άφρων κα μωρός, πένης και πτωχός, ασθενής και ευτελής, απρόκοπος εν έργοις, άλογος εν προφορά, άτμος εν ειδει, ασθενής εν δυνάμει. Ταύτα της ταπεινοφροσύνης τα νεύρα. Ταύτα ο Κύριος ημών ήκουσε και πέπονθε. Σαμαρείτην

γαρ αὐτὸν εἶπαν καὶ δαιμόνιον ἔχοντα. Δούλου μορφὴν ἀνείληφεν, ἐρραπίσθη, πληγαῖς ἠκίσθη.

Δεῖ οὖν καὶ ἡμᾶς μιμῆσθαι τὴν ἐμπρακτὸν ταύτην ταπεινοφροσύνην. Εἰσὶ μὲν οὖν τίνες καὶ διὰ τῶν ἐκτὸς σχημάτων υποκρινόμενοι καὶ ταπεινοῦντες ἑαυτοῦς, αὐτῷ τούτῳ δόξαν θηρώμενοι· ἀλλ' ἐκ τῶν καρπῶν ἐπιγινώσκονται· καὶ γὰρ ἐπιπολαίως υβρισθέντες, οὐκ ἠνεγκαν· ἀλλὰ παραυτὰ ὄφεις τὸν ἑαυτῶν ἰὸν ἐξέμεσαν.

Ἐπὶ τοῖς λόγοις δὲ τούτοις ἠγαλλῶντο αἱ συνελθούσαι σφόδρα, καὶ πάλιν προσεκαρτέρουν, κόρον τῶν ἀγαθῶν μὴ λαμβάνουσαι. Καὶ πάλιν πρὸς αὐτὰς ἔλεγεν ἡ μακαρία. Ἀγὼν ἐστὶ πολὺς τοῖς προσερχομένοις Θεῷ καὶ κόπος τὰ πρῶτα, ἔπειτα δὲ χαρὰ ἀνεκδιήγητος. Ὡσπερ γὰρ οἱ πυρ ἐξάψαι βουλόμενοι πρῶτον καπνίζονται καὶ δακρύουσι καὶ οὕτω τοῦ ζητουμένου τυγχάνουσι· καὶ γὰρ φησὶν· «Ὁ Θεὸς ἡμῶν πυρ καταναλίσκον»· οὕτω δεῖ καὶ ἡμᾶς τὸ θεῖον πυρ εἰς ἑαυτοῦς ἐξάψαι μετὰ δακρύων καὶ κόπου. Αὐτὸς γὰρ φησὶν ὁ Κύριος· «Πυρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν». Καὶ τίνες δὲ ὀλιγωρίαν τοῦ μὲν καπνοῦ ἠνέσχοντο, τὸ δὲ πυρ οὐκ ἐξήψαν, διὰ τὸ μακροθυμίας αὐτοῦς ἐκτὸς εἶναι, καὶ μᾶλλον αὐτῶν τὴν περὶ τὸ θεῖον σχέσιν ἀσθενῆ καὶ ἀμυδρὰν τυγχάνει.

Ὅθεν μέγα κειμήλιον ἡ ἀγάπη· καὶ περὶ ταύτης δὲ διαβεβαιούμενος ὁ Ἀπόστολος ἔλεγεν, ὡς εἴαν πάντα τὰ υπάρχοντα διανείμης καὶ τὸ σῶμα υποπιάσης, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχης, «γέγονας χαλκὸς ἠχῶν καὶ κύμβαλον ἀλαλάζον». Μέγα οὖν ἐν ἀγαθοῖς ἡ ἀγάπη, ὡς καὶ δεινὸν ἐν κακοῖς ὁ θυμὸς· πάσαν γὰρ τὴν ψυχὴν σκοτίσας καὶ ἀποθηριώσας εἰς ἀλογίαν φέρει. Ὁ δὲ Κύριος πανταχόσε τῆς σωτηρίας ἡμῶν κηδόμενος, οὐδ' ὅλως συνεχώρησε βραχὺ τι ἀσκεπὲς τῆς ψυχῆς. Λαγνεῖαν κινεῖ ὁ ἐχθρὸς; Σωφροσύνη ἡμᾶς ὁ Κύριος ὥπλισεν. Ὑπερηφανίαν γεννά; Ἄλλ' ἡ ταπεινοφροσύνη οὐ μακρὰν τυγχάνει. Μῖσος ἐνεφύσησεν; Ἄλλ' ἡ ἀγάπη ἐν μέσῳ παρίσταται. Ὅσα οὖν ὁ ἐχθρὸς καθ' ἡμῶν κινεῖ βέλη, πλείοσιν ἡμᾶς ὁ Κύριος ὄπλοις ἠσφαλίσατο, πρὸς τε τὴν ἡμῶν σωτηρίαν καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου κατάπτωσιν.

Κακὸν μὲν ἐν κακοῖς ὁ θυμὸς. «Ὀργὴν», γὰρ, φησὶν, «ἀνδρὸς δικαιοσύνην Θεοῦ οὐ κατεργάζετα». Δεῖ οὖν αὐτὸν ἠνιοχεῖν, ὅτι ἐν καιρῷ χρήσιμος ὠφθη· θυμούσθαι γὰρ καὶ κνεῖσθαι κατὰ τῶν δαιμόνων συμφέρει. Πρὸς δὲ ἄνθρωπον σφοδρῶς κνεῖσθαι οὐ προσήκει, καν ἀμαρτήσας τυγχάνη· ἐπιστρέφει δὲ αὐτὸν δεῖ μετὰ τὸ παύσασθαι τὸ γῆς ὀργῆς πάθος.

Και το μεν οργίζεσθαι ως εν κακοίς έλαττον· η δε μνησικακία πάντων εστί βαρυτέρα. Ο γαρ θυμός ώσπερ καπνός προς ολίγον θολώσας την ψυχήν διαλύεται· η δε μνησικακία ώσπερ εναποπαγείσα τη ψυχή, θηρίου αυτήν δεμνοτέραν ποιεί· και κύων μεν κατά τινός εκμανείς υπό της τροφής θωπευθείς μεταβάλλεται της οργής· και τάλλα δε θηρία υπό της συνηθείας μελίσσεται· ο δε γε τη μνησικακία κρατούμενος ου παρακλήσει πείθεται, ου τροφή πραΰνεται, ούτε μην ο πάντα μεταβάλλων χρόνος το πάθος τούτου ίάσατο. Ούτοι ουν ασεβέστατοι πάντων εισί και ανομώτατοι. Ου γαρ υπακούουσι του Σωτήρος λέγοντος, ως «Υπαγε, πρώτον διαλλάγηθι τω αδελφώ σου· και ούτω πρόσαγε το δώρόν σου»· και αλλαχού· «Μη επιδυέτω», φησίν, «ο ήλιος επί παροργισμώ υμών».

Καλόν μεν ουν το μη οργισθήναι· ει δε και γένηται, ουδέ μέτρον σοι ημέρας προς το πάθος συνεχώρησεν, ειπε γαρ μη επιδύναι τον ήλιον. Συ δε εκδέχη, έως αν ο πας σου χρόνος δύη. Ουκ οίδας ειπείν· «Αρκεί τη ημέρα η κακία αυτής». Τί μισείς τον λυπήσαντα άνθρωπον; Ουκ αυτός ην ο αδικήσας, άλλ' ο διάβολος. Μίσησον την νόσον και μη τον νοσούντα· «Τί εγκουχά εν κακία, δυνατέ;». Περί υμών τούτο ο ψαλμός εβόησεν· «Ανομίαν» γαρ, φησίν, «όλην την ημέραν»· τουτέστι, πάντα τον της ζωής σου χρόνον παρακούεις του νομοθέτου του λέγοντος· «Μη επιδυέτω ο ήλιος επί τω παροργισμώ υμών». Φησί δε, ως «Αδικίαν ελογίσατο η γλώσσά σου»· ου παύη γαρ βλασφημιών τον αδελφόν σου. Όθεν δικαία σοι η τιμωρία παρ' αυτού του υμνωδού εκ του Πνεύματος προσφέρεται· «Δια τούτο γαρ», φησίν, «ο Θεός καθελείσε εις τέλος, εκτίλαι σε και μεταναστεύσαι σε από σκηνώματός σου, και το ρίζωμά σου εκ γης ζώντων». Ταύτα τω μνησικάκω τα δώρα, ταύτα της κακίας τα έπαθλα.

Φυλάττεσθαι ουν δέον από μνησικακίας· πολλά γαρ αυτή ακολουθούσι δενά, φθόνος, λύπη, καταλαλιά. Θανατηφόρος η τούτων κακία, καν μικρά δοκή τυγχάνεν. Ταύτα μεν γαρ ώσπερ βέλη λεπτά του εχθρού τυγχάνουσι. Και πολλάκις τα από διστόμου μαχαίρας και μεζονος ξίφους τραύματα, οία εστί πορνεία και πλεονεξία και φόνος ίάθησαν πολλάκις δια του σωτηρίου φαρμάκου της μετανοίας· υπερηφανία δε ή μνησικακία ή καταλαλιά, ώσπερ μικρά δοκούντα είναι βέλη, λανθανόντως ανείλαν, κατά των καιριωτέρων της ψυχής μορίων παγέντα. Ταύτα δε ου τω μεγέθει αναφεί της πληγής, αλλά τη αμελεία των τρωθέντων· ως μηδενός γαρ όντων καταφρονήσαντες της τε καταλαλιάς και των λοιπών, κατά μικρόν υπ' αυτών διεφθάρησαν.

Βαρύ ουν και μοχθηρόν η καταλαλιά· τροφή γαρ και ανάπαυλά τινών ανθρώπων τυγχάνει. Συ δε μη παραδέξῃ ακοήν ματαίαν, μη των αλλοτρίων κακῶν δοχείον γένη. Απέριπτον σεαυτῆς την ψυχὴν παρασκεύαζε. Υποδεξαμένη γαρ την δυσώδη των λόγων ακαθαρσίαν, κηλίδας τη ευχή σου προσάξεις δαι των λογισμῶν, και αναπίως μισήσεις τους εντυγχάνοντας. Καταβαφείσης γαρ σου της ακοῆς υπό της των κακολογούντων απανθρωπίας, αγεννῶς πάσιν ενατενίσεις· καθάπερ ο οφθαλμός, χρώματι ακρατέστερον προληφθεις, αδιάκριτον ἔχει περί τα ορώμενα την φαντασίαν.

Δει ουν φυλάττεσθαι την γλώτταν και την ακοήν, προς το μήτε λέγειν τι τοιούτον, μήτε ακούειν εμπαθῶς. Γέγραπται γαρ, ως «Μη ακοήν ματαίαν παραδέξασθαι», και· «Τον καταλαλούντα λάθρα τω πλησίον αυτού, τούτον εξεδίωκον». Εν δε τω ψαλμῶδῷ φησὶν· «Ὅπως αν μη λαλήση το στόμα μου τα έργα των ανθρώπων». Ημεῖς δε και τα μη έργα λαλούμεν. Δέον ουν μη πιστεύειν τοις λεγομένοις, μήτε μην κατακρίνειν τους λέγοντας, αλλά κατά την θείαν Γραφήν ποιειν και λέγειν· «Εγὼ δε ωσεὶ κωφός ουκ ἤκουον και ωσεὶ ἄλαλος ουκ ανοίγων το στόμα μου».

Ου δει επί συμφορὰ ανθρώπου επιχάειν, καν πάνυ αμαρτωλός υπάρχη. Τινές μεν γαρ, θεασάμενοι μαστιζόμενον ἢ φυλακίζόμενον, αμαθῶς την κοσμικὴν εκείνην παροιμίαν ἔφασαν, την λέγουσαν, ως ο στρώσας κακῶς ταλαιπωρήσει εν τω δείπνῳ. Συ ουν, η καλῶς στρώσασα εαυτὴ τα πράγματα, θαρρεῖς αναπαυθῆναι εν τῷ βίῳ; Και τί ποιήσομεν τον λέγοντα ως, «Εν συνάντημα τῷ δικαίῳ και τῷ αμαρτωλῷ»; Η γαρ ενταύθα ημῶν διαγωγή μία εστί, καν διάφορον πολιτείαν ἔχωμεν.

Ου δει μισειν τους εχθρούς. Και γαρ ο Κύριος τη ἰδίᾳ φωνῇ τούτο ημῖν προσέταξε. Φησὶ γαρ, ως «Μη μόνον τους αγαπώντας αγαπάτε· τούτο γαρ και οι αμαρτωλοί και οι τελῶναι ποιούσι». Το γαρ καλόν ου δειται τέχνης και αγώνος προς θήραν· εαυτῷ γαρ εφέλκεται τους αγαπώντας· το δε φαύλον της θείας διδασκαλίας χρήζει προς ἀπάλειψιν και κόπου πολλοῦ. Ου γαρ ανέτων και αμερίμων εστίν η βασιλεία ουρανῶν, αλλά βιαστῶν.

Ὡσπερ ουν ου δει τους εχθρούς μισειν, οὕτως ουδέ τους αμελείς και ραθύμους φεύγειν και μυκτηρίζειν. Τινές μεν ουν το γραφικόν εκείνο ρητόν εαυτοῖς προσφέρουσιν, ως «Μετά οσίου ὀσιος ἔση», «και μετά στρεβλοῦ συνδιαστρέψεις». Δια τούτο, φησὶν, αποφεύγομεν τους αμαρτωλούς προς το παρ' αυτῶν μη διαστραφήναι. Αγνωία ψυχῆς οι τοιούτοι τα εναντία πράττουσι. Προστάττει γαρ το Πνεῦμα το ἅγιον ου μετά των στρεβλῶν συνδιαστραφήναι, αλλά της στρεβλῆς

αυτούς επανορθώσασθαι. Συνδιαστρέψεις γαρ, τουτέστι, συνελκύσεις αυτόν προς σεαυτόν, εκ των αριστερών επί τα δεξιά.

Τρεις γνωμών ἰδέαι κατά τον των ανθρώπων βίον τυγχάνουσιν· ἡ μὲν πρώτη ἐστὶ τῆς ακροτάτης κακίας, ἡ δὲ δευτέρα μέσης τινός καταστάσεως· ὡσπερ γὰρ πρὸς τὰς ἀμφοτέρας σκοπεῖ τῶν ὁποτέρων μετέχουσα· ἡ δὲ τρίτη, εἰς μέγεθος θεωρίας ἀχθείσα, οὐ μόνον ἐαυτὴν συσφίγγει, ἀλλὰ γέ και τὰς τελευταίας πειράται χειραγωγεῖν. Οἱ μὲν οὖν κακοὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς χεῖροσι μὲνόμενοι ἐπὶ πλείω τῶν δεινῶν ποιοῦνται τὴν αὐξήσιν· οἱ δὲ γέ μέσοι ἀποφεύγουν τοὺς ἀκολάστους πειρῶνται, αὐτὸ τοῦτο δεδαικότες, μὴ πάλιν ὑπὲρ αὐτῶν καθελκυσθῶσι· νήπιος γὰρ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν τυγχάνουσιν· οἱ δὲ τρίτοι ἀνδρῖαν τὴν γνώμην ἔχοντες και κραταῖον τὸ φρόνημα, συνδιαγούσι τοὺς φαύλους και συνδιαπῶνται, σώσαι αὐτοὺς βουλόμενοι. Και γούν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ονειδίζονται· και ὑπὸ τῶν θεωρούντων δὲ αὐτοὺς συνδιαγόντας τοὺς ἀμελεστέροις χλευάζονται· και γὰρ αὐτοὺς ὡς ομοίους αὐτῶν διαβάλλουσιν. Οἱ δὲ ὡς ἐπαίνους τὰ παρά τῶν ἀνθρώπων ἀκούοντες, ἀδελφῶς τὸ θεῖον ἔργον ἐκτελοῦσι. «Χαίρετε» γὰρ, φησί, «και ἀγαλλιάσθε», ὅταν παν ψεύδος εἴπωσι καθ' ὑμῶν οἱ ἀνθρώποι. Δεσποτική μὲν οὖν τούτων ἡ πράξις· και γὰρ ὁ Κύριος μετὰ τελωνῶν και ἀμαρτωλῶν ἦσθη· μάλλον δὲ φιλάδελφος ἡ τούτων γνώμη ἠπερ φίλαυτος· ὡσπερ γὰρ ἐμπρησμοὺς οἰκῶν ὀρώντες τοὺς ἀμαρτάνοντας, και τῶν ἰδίων καταφρονήσαντες, τὰ ἀλλότρια και ἀπολλύμενα σώζειν δισχυρίζονται· και περικλεγόμενοι ἐκ τῶν καυστικῶν ὑβρεων ἀνέχονται. Οἱ δὲ γέ μέσοι, εἰάν ἴδωσι τὸν ἀδελφόν ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας φλεγόμενον, ἀποφεύγουσι, δεδαικότες μὴ και εἰς αὐτοὺς τὸ πυρ διανεμηθῆ. Οἱ δὲ γέ τρίτοι, χαλεπῶν γειπόνων δίκην ἐπέχοντες, τοὺς καιομένους ἐπὶ πλείον ἐξάπτουσιν, ὕλας αὐτοὺς πρὸς ἀπώλειαν, τὴν οἰκείαν κακίαν προσφέροντες. ὡσπερ γὰρ πισσηρῶ διαλαβόντες πλοῖω, ἀντὶ ὕδατος κεδρῖαν ἐπιβάλλουσιν. Οἱ δὲ γέ ἐναντίοι τούτοις, οἱ ἀγαθοί, τὰ οἰκεία κτήματα δευτέρα ἔθεντο τῆς ἐκείνων σωτηρίας. Ταῦτα τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης τὰ τεκμήρια· οὗτοι τῆς εὐκρινούς ἀγάπης οἱ φύλακες.

ὡσπερ δὲ τὰ δεινὰ ἐν δὲ ἐνός ἡρτηται· τὴ γὰρ φιλαργυρία ἀκολουθεῖ φθόνος, δόλος, ἐπιπορκία, θυμός, μνησικακία, οὕτω τὰ ἐναντία τούτων τῆς ἀγάπης ἔχεται· πρᾶυτης δὲ λέγω και μακροθυμία και ἀνεξικακία και τὸ τέλειον ἀγαθόν, ἡ ἀκτημοσύνη. Οὐκ ἐνδέχεται γὰρ τινὰ ταύτης τῆς ἀρετῆς, λέγω δὲ τῆς ἀγάπης, ἐφικέσθαι, εἰ μὴ ἐκ τῆς ἀκτημοσύνης· οὐ γὰρ πρὸς ἓνα ἀνθρώπον ὁ Κύριος τὴν ἀγάπην ἐνετείλατο, ἀλλὰ πρὸς ἓνα Οὐκούν οὐ δέον ἔχοντας παριδεῖν τοὺς χρίζοντας.

Υποκλέπεται γαρ το της αγάπης. Το μεν γαρ πάσιν εξαρκεῖν ἀδύνατον ἀνθρώπων Θεοῦ δε τοῦτο ἔργον.

Τί οὖν, φησὶν, ὁ μὴ ἔχων, περὶ ἐλεημοσύνης ἀγωνίζη, καὶ αὐτῇ σοὶ πρόφασις τοῦ κτήσασθαι γίνεται; Κοσμικοὶς τοῦτο προστέτακται. Οὐ γὰρ τοσοῦτον πρὸς τὸ τραφήναι τὸν πένητα ἡ ἐλεημοσύνη ὠρίσται, ὅσον διὰ τὴν ἀγάπην. Ὁ γὰρ τὸν πλοῦσιον διοικῶν Θεὸς καὶ τὸν πένητα τρέφει. Περιπτώσ οὖν ἡ ἐλεημοσύνη προσετάγη; Μὴ γένοιτο! Ἀλλὰ ἀρχὴ τῆς ἀγάπης τοὺς μὴ εἰδοσί γίνεται. Ὡσπερ γὰρ υπογραμμὸς ἦν ἡ τῆς ἀκροβυστίας περπομὴ τῆς καρδίας, οὕτως ἡ ἐλεημοσύνη τῆς ἀγάπης διδάσκαλος κατέστη. Οἷς οὖν ἡ ἀγάπη ἐκ χάριτος ἐδόθη περιπτὴ ἡ ἐλεημοσύνη.

Οὐ διαβάλλουσα τὸν ἔλεον ταῦτα λέγω· ἀλλὰ τῆς ἀκτημοσύνης τὸ καθαρὸν δεικνύουσα. Μὴ γινέσθω οὖν κώλυσις τὸ ἐλάττων τοῦ μεζονος. Ἐν ὀλίγω τὸ μικρὸν κατῶρθωσας· πάντα γὰρ ὑφ' ἐν δέδωκας· πρὸς τὸ μεζὸν λοιπὸν ἀνάνευσον, τὴν ἀγάπην, σταυροφόρος γὰρ τυγχάνεις. Σὺ τὴν ἐλευθέραν φωνὴν οφείλεις εἰπεῖν, τὸ «Ἰδοῦ πάντα ἀφήκαμεν καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι». Σὺ τὴν εὐπαρρησίαστον γλώτταν τῶν ἀποστόλων μιμήσασθαι κατηξιώθης. Φησὶ γὰρ Πέτρος καὶ Ἰωάννης, ὡς «Χρυσίον καὶ ἀργύριον οὐχ ὑπάρχει μοι». Διπλὴ μὲν ἡ γλώττα, ἀλλὰ μονότροπος ἡ πίστις.

Καὶ ἐν τοῖς κοσμικοῖς δε μὴ ἀπλῶς οὕτως ἐλεημοσύνη γινέσθω. Φησὶ, γὰρ, ὡς «Ἐλαῖον ἀμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου». Προσθήκει οὖν τὸν ἐλεούντα ἀβραμιαῖον ἔχειν τὸ φρόνημα, καὶ ὡς ἐκεῖνος τὸ δίκαιον δικαίως πράττειν. Φιλοξενῶν γὰρ ὁ δίκαιος, μετὰ τῆς ἐστίας καὶ τὴν γνώμην παρέθηκεν. Ἔσθη γὰρ, φησὶν, ὑπηρετῶν, μὴ βουλευθεῖς τοὺς οἰκέτας συμμεριστάς τοῦ κέρδους γενέσθαι. Ἀληθῶς οἱ τοιοῦτοι μισθὸν τῆς ἐλεημοσύνης ἔξουσι, καν ἐν τῷ δευτέρῳ τάγματι τυγχάνωσιν. Ὁ γὰρ Κύριος, δημιουργήσας τὴν οἰκουμένην, διπλὴν ἐν αὐτῇ τῶν οἰκητόρων ἔθετο τὴν τάξιν. Τοὺς μὲν γὰρ σεμνῶς βιούσι διὰ τὴν παιδοποιῶν τὸν γάμον προσέταξε· τοὺς δε διὰ καθαρότητα βίου τὴν ἀγνείαν προσέταξεν, ἰσαγγέλους αὐτοῦ ποιῶν καὶ τοὺς μὲν νόμους καὶ ἐκδικήσεις καὶ διδασκαλίας παρέδωκε· τοῦτοίς δε φησὶν· «Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος». Ἐκεῖ φησὶν· «Ἐργάση τὴν γῆν» καὶ ὠδε· «Μὴ μεριμνήσαι τῆς αὐρίου» κελεύει. Ἐκεῖνοις νόμον ἔδωκεν, ἡμῖν δε διὰ χάριτος αὐτοψείτας ἐντολὰς ἐγνώρισεν.

Σταυρὸς ἡμῖν ἐστὶ τὸ τρόπαιον τῆς νίκης. Τὸ γὰρ ἐπάγγελμα ἡμῶν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἀποταγὴ βίου, μελέτη θανάτου. Ὡσπερ γὰρ ἦν δι' αὐτοῦ ἐπιπέλασι, πεποιήκαμεν ὅτε ἡμεῖς νήπιοι. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, ὡς «Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται,

καγώ τω κόσμω». Τη ψυχὴ ζώμεν, αὐτὴ τας ἀρετὰς ἐπιδείξωμεν, κατὰ δianoian ἐλεήσωμεν· «Μακάριοι γὰρ οἱ ἐλεήμονες» τὴ ψυχὴ. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖ λέγει, ὅτι ο ἐπιθυμήσας κάλλους, καὶ δίχα τῆς πράξεως, ἀμάρτυρον τὴν ἀμαρτίαν ἐργάσατο, οὕτως ἐνταύθα ἡ ἐλεημοσύνη εἴρηται, τῆς γνώμης τὴν πρᾶξιν τελοῦσης, καὶ τὸ ἀργύριον ἀπέσθι, τὴ μείζονι ἀξία τετιμήμεθα.

Ὡσπερ γὰρ οἱ κατὰ τὸν κόσμον δεσπότες διαφόρους οἰκετῶν υπηρεσίας κέκτηνται· καὶ τοὺς μὲν ἐν τοῖς χωρίοις ἐκπέμπουσιν, πρὸς τὸ τὰς γαῖας ἐργάζεσθαι καὶ τὴν τοῦ γένους διαδοχὴν φυλάττειν, τοὺς δὲ, εἴαν ἐπιεικῆς καὶ περικαλλεῖς ἐξ αὐτῶν γενομένους θεάσωνται, ἐν τοῖς ἰδίῳ οἴκοις μεθιστώσι πρὸς τὴν ἐαυτῶν υπηρεσίαν, οὕτω καὶ ὁ Κύριος τοὺς μὲν τὸν σεμνὸν γάμον ἐλομένους, ἐν τῷ τοῦ κόσμου χωρίῳ ἔθετο, τοὺς δὲ τούτων βελτίονας, ὅσοι μάλιστα δεξιὰς τετυχήκασι προαιρέσεως, ἐαυτῷ παρέστησεν εἰς λεπουργίαν. Οὗτοι πάντων τῶν γῆινων πραγμάτων τυγχάνουσιν ἀλλότριοι, τῆς γὰρ δεσποτικῆς τραπέζης ἡξίωται. Οὐ μεριμνώσι περὶ ἀμφέσεως, Χριστὸν γὰρ ἐνδέδυνται.

Τῶν οὖν ἀμφοτέρων ταγμάτων εἰς ἐστὶ δεσπότης ὁ Κύριος. Ὡσπερ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐστὶ καὶ τὸ ἄχυρον καὶ τὸ σπέρμα, οὕτως ἐκ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ εἰσὶ καὶ οἱ κατὰ τὸν κόσμον σεμνῶς βιούντες καὶ οἱ τὸν μονήρη ἐπανηρημένοι βίον. Καὶ γοῦν τῶν ἀμφοτέρων χρεια ἐστὶ· τῶν μὲν φύλλων πρὸς χρεῖαν καὶ φυλακὴν τοῦ σπέρματος, τοῦ δὲ καρποῦ ἀναγκαῖα ἡ κτήσις, γένεσις γὰρ τοῦ παντός τυγχάνει. Ὡσπερ γὰρ οὐκ ἐγχωρεῖ κατὰ ταυτὸ καὶ βοτάνην εἶναι καὶ σπέρμα, οὕτως ἀδύνατον τῆς κοσμικῆς δόξης ἡμῖν περικειμένης καρπὸν οὐράνιον ποιῆσαι. Τῶν δὲ φύλλων ἀπορρυέντων καὶ τῆς καλᾶμης ξηρανθείσης, ἐπιπήδειος ὁ στάχυς πρὸς θερισμὸν ἐστὶ. Καὶ ἡμεῖς οὖν ἀποβαλοῦσαι τὴν ἐκ γῆς φαντασίαν ἀντὶ τῶν φύλλων καὶ ξηράνασαι ἐαυτῶν τὸ σῶμα ὡς τὴν καλᾶμην, ὑψώσασαι δὲ ἐαυτῶν τὸν λογισμὸν δυνησόμεθα σπέρμα σωτηρίας γεννήσαι.

Ἐπικίνδυνον τὸν μὴ διὰ πρακτικοῦ βίου ἀχθέντα, διδάσκειν ἐπιχειρεῖν. Ὡσπερ γὰρ ἀν, εἰ τις οἰκίαν ἔχων σαθράν, ξένους υποδεξάμενος, βλάπτει τὴν πτώσει τοῦ οἰκήματος, οὕτω καὶ οὗτοι, μὴ πρότερον ἐαυτοῦς ἀσφαλῶς οἰκοδομήσαντες, καὶ τοὺς προσελθόντας σὺν αὐτοῖς ἀπώλεσαν. Τοῖς μὲν γὰρ λόγῳ προεκάλεσαντο εἰς σωτηρίαν, τὴ δὲ τοῦ τρόπου κακία, τοὺς συλλεγέντας μᾶλλον ἠδίκησαν. Ἡ μὲν γὰρ ψιλὴ τῶν λόγων ἐκθεσις ἔοικε γραφαῖς διὰ χρωμάτων εὐαποπτῶτων συνιστάσαις, ἄστινας σμικρότατος χρόνος διέλυσεν ἀνέμων ριπαῖς καὶ υετῶν σταγόσι, τὴν δὲ

έμπρακτον διδασκαλίαν ουδ' ο πας αών διαλύσαι δυνηθειή. Τα γαρ στερεά της ψυχής εκκολάπτων ο λόγος, αώνιον άγαλμα Χριστού τοις πιστοίς δωρείται.

Δέον ουν και ημάς μη επιπόλαιον της ψυχής ποιείσθαι την θεραπείαν, άλλ' όλην αυτήν δί όλου κοσμείν, μάλιστα του βάθους μη αμελούσας. Τριχών εποιησάμεθα την αφάιρεσιν· συναφέλωμεν και τους εν τη κεφαλή σκώληκας· μανάσαντες γαρ ούτοι επί πλείον ημάς οδυνησουςι. Το μεν γαρ τρίχωμα ημών ην ο κατά τον βίον κόσμος, τιμαί, δόξαι, χρημάτων κτήσεις, λαμπραί εσθήτος στολαί, λουτρών χρήσεις, βρωμάτων απολαύσεις. Ταύτα εδόξαμεν αποβάλλειν· αλλά τους ψυχοφθόρους σκώληκας μάλλον εξώσωμεν. Τίνες δε εισίν ούτοι; Καταλαλιά, επιορκία, φιλαργυρία. Η ουν κεφαλή ημών εστίν η ψυχή· και έως μεν εν ταις ύλαις των κοσμικών πραγμάτων εσκέποντο τα θηρία, εδόκουν λανθάνειν· νυν δε, γυμνωθέντα, πάσιν εστίν έκδηλα· δια τούτο εν παρθένω ή εν μοναχώ προφανή τυγχάνει και τα ευτελέστερα αμαρτήματα· ώσπερ γαρ εν καθαρώ οικήματι καταφανές πάσι γίνεται το οφθέν θηρίον, καν βραχύτατον τυγχάνη· εν δε τοις κοσμικοίς ώσπερ εν ακαθάρτοις σπηλαιόις εμφωλεύοντα τα μέγιστα των ιοβόλων λανθάνει, υπό της συνεχούς ύλης καλυπτόμενα. Δέον ουν εφ' ημών καθαίρειν τον οίκον διηνεκώς και περιβλέπεσθαι μη τι των ψυχοφθόρων ζυφίων παρεισδύη εν τοις της ψυχής ταμείοις· και θυμιάν δε τους τόπους τω θείω θυμιάματι της προσευχής. Όσπερ γαρ τα ιοβόλα ζώα τα δριμύτερα των φαρμάκων απελαύνει, ούτω λογισμόν ρυπαρόν ευχή μετά νηστείας εκδιώκει.

Εν δε των ψυχοφθόρων εστί θηρίων και το υποσυρήναι παρά των λεγόντων είναι ειμαρμένην, ήνπερ και γένεσιν καλούσι. Κέντρον δε εστί και τούτο του διαβόλου δεμότατον. Και ταις μεν σπουδαίαις ψυχαίς πολλάκις κατά νουν μόνον φαντασίαν λοιμικήν κινήσαν αφίπταται, των δε αμελεστέρων και δεσπόζει. Ουδείς γαρ των κατ' αρετήν βιούντων εμπιστεύει ή παραδέχεται το φρενοβλαβές και μάταιον τούτο φρόνημα· Θεόν γαρ αρχήν πάντων τίθεται των γενομένων και γινομένων αγαθών· και δευτέραν την οικείαν γνώμην ηγεμόνα και κρηγήν καθίστησιν αρετής τε και κακίας. Όσοι δε εξ αβουλίας τα εκ ραθυμίας πεπόνθασιν, ευθύς εκείνω τω δαιμονίω προσέρχονται. Όσπερ γαρ παιδες λιποτακτούντες και μη φέροντες την των γονέων προς ωφέλειαν παιδευσιν, αποφοπώντες τους ερήμους καταλαμβάνουσι τόπους, και αγρίοις και μαρμαρώδεσι συνάπτονται δαίμοσιν· αιδούμενοι γαρ την γνώμην την απίαν τίθέναι των παρ' αυτοίς πραττομένων, συκοφαντούσι τα μη παρόντα.

Ἔτι γε μην και του θείου εαυτούς απωσάμενοι, εκ της γενέσεως αυτοίς φάσκουσι τα καθ' ηδονήν προσγίνεσθαι. Πορνεύοντες γαρ και κλέπτοντες, φιλαργυρίαν τε νοσοῦντες και δολοφροσύνην, αιδούμενοι τας σφων αυτών πράξεις, εξέκλιναν από της αληθείας. Το γαρ τέλος αυτών του σκοπού η ολεθροφόρος αυτοίς εστιν απόγνωσις. Ανάγκη γαρ εκ τούτων των λογισμών αφαιρείσθαι παρ' αυτών τον Θεόν και προσέτι την κρίσιν. Φησί γαρ, ως ει τούτο μοι κέκρπται πορενύειν ή πλεονεκτείν, περιπτή η κρίσις. Η μεν γαρ δικαία τιμωρία εκουσίών εστί πταισμάτων, η δε ως εκ τίνος αρχής ακουσία πράξις αναίπιον ποείται τον δράσαντα· και εκ τούτου αναίρειται μεν η κρίσις.

Πώς δε και το θείον παρ' αυτοίς εκβάλλεται, ακουστέον. Φήσουσι γαρ αυτό ή πρώτον ή δεύτερον ή αεί συνόν τη αυτών ματαιότητι. Ει μεν ουν πρωτεύειν είπωσι τον Θεόν, ανάγκη ακολουθήσει πάντα δ' αυτού γεγενήσθαι· και γαρ αυτός εν πάσιν· ουκούν αυτός της ειμαρμένης κύριος. Ει δε πλεονέκτης ή πορνοκόπος εκ της γενέσεως, αναγκαίον δια μέσου της γενέσεως τον Θεόν αίπιον της κακίας υπάρχειν· όπερ άτοπον. Ει δε δεύτερον αυτό πάλιν φήσουσιν, εικός αυτό υπόδουλον γενέσθαι τω πρώτῳ· και όπερ βούλεται το ηγούμενον, τούτω αναγκαίως ακολουθήσει το επόμενον· και πάλιν των κακών παρ' αυτοίς αίπιος ο Θεός· όπερ αθέμιπον. Ει δε και συναϊδιον αυτό εθέλουσιν είναι, πάντως μάχην προς εαυτά κινήσουσιν εναντίας έχοντα φύσεις. Εκ τούτων ουν των λογισμών, ως εν κεφαλαίῳ ανήρηται αυτών η ματαια υπόνοια. Περί τούτων ειρηκεν η Γραφή, ως φησίν· «Είπεν άφρων εν καρδια αυτού· Ουκ έστι Θεός», και· «Εις το ύπος ελάλησαν ανομίαν».

Και προφασίζονται σε εαυτοίς προφάσεις εν αμαρτίας. Ακρωτηριάζουσι γαρ τας Γραφάς, τυφλώπτοντες, εξ αυτών την κακοφροσύνην αυτών πληροφορείν βουλόμενοι. Και πρώτον μεν εκ του ευαγγελίου, τον εαυτών ίον εξεμείν πειρώμενος, εκβάζονται· φησί γαρ, ως «Του δε Χριστού η γένεσις ούτως ήν». Την γέννησιν γαρ αυτού γένεσιν η θεία Γραφή ωνόμασεν. Ἔτι γε μην και το προς ανθρωπους αυτόν οικονομικώς γενέσθαι ακολουθως γένεσις ωνόμασται. Ει δε και περι του αστέρος τι ψευδολογούσι, κακει πάλιν την ένδοξον αυτού παρουσίαν μανθανέτωσαν. Εις ημίν αστήρ φωτεμότατος κήρυξ γέγονε της αληθείας· η δε εκείνων ματαια γνώμη πολλούς παρεισφέρει εις θήραν ανθρωπίνης γενέσεως. Και εκ τούτου δέδεικται, ως πανταχού εαυτή αντίκειται η κακία. Και τον Ησαϊαν δε εις μαρτυρίαν της εαυτών ανοίας καλούσι. Φάσκουσι γαρ αυτόν ειρηκέσαι το· «Κύριος ο ποιών ειρήνην, και κτίζων κακά». Η μεν ουν ειρήνη παρὰ πάσιν ωμολόγηται ως Θεού έργον τυγχάνουσα· η δε κακία παρ' αυτοίς μεν αληθώς πολπεύεται κακία της ψυχής

υπάρχουσα· παρά δε ημίν η εκ του Θεού γενηθείσα κακία ωφελιμωτάτη εστί. Προς γαρ σωτηρίαν ψυχής και παιδείαν σωμάτων γίνονται λιμοί και ανομβρία, νόσοι τε και πενία και άλλαι τινές περιστάσεις. Τα γαρ σωτήρια φάρμακα, α εκείνοι κακίαν ψυχής και κακά ουκ αληθώς υπενόησαν, ταύτα προς επιστροφήν ημίν παρά του κρείττονος προσφέρεται· «Τίς εστί υός ον ου παιδεύει ο πατήρ;». Έτι δε και το· «Ουκ εν ανθρώπω αι οδοί αυτού», πάλιν ομοίως προσφέρουσιν εις την ίδιαν καταστροφήν· οδούς γαρ μη έχοντες εξχνιάσαι βούλονται. Οδόν ουκ έχει πλεονεξία, γαστριμαργία, πορνεία· ανυπόστατα γαρ ταύτα καθ' εαυτά μη όντα. Ταύτα γαρ εκείνοι οδούς εκώθεσαν λέγεμ. Οδούς δε ημίν η Γραφή λέγει τας κοινάς πάσι, την τε ζωήν και τον θάνατον. Αληθώς γαρ πορείσαι εισί της τε ενταύθα εισαγωγής και της εκ των αισθητών τούτων μεταναστάσεως.

Πάντα ουν ποιούσιν οι κακοδαίμονες, ώστε του αυτεξουσίου εαυτούς απώσασθαι· και ταύτην σπουδήν τίθενται του αντικαλλάξαι της ελευθερίας την δουλείαν. Και γαρ τούτο της κακίας έργον, το πάντοτε τοις χείροσιν εαυτήν συγκαθέλκεν· εαυτών γαρ γίνονται μάρτυρες, ως τη κακία εαυτούς πεπρακότες. Και τούτο ουν το διαβόλου το απατηλόν τέχνασμα· τας γαρ αμελείς ψυχάς δια της κακοδοξίας κάτω κεκυφέναι παρασκευάζει, μη συγχωρών αυτάς ανανήψαι προς επίγνωσιν της αληθείας. Όσπερ γαρ ναύς εκτός πηδαλίων πλέουσα αεί χειμάζεται, ούτω τούτοις πάντοτε ο κίνδυνος επιπνεί· ουδέ γαρ προς τον σωτήριον λιμένα ορμήσαι δύνανται, τον κυβερνώντα Κύριον καταλιπόντες. Και τας μεν εκδεδομένας αυτώ ψυχάς ούτω πλανά. Πολλάκις δε και τας σπουδαίας παρυφζάνει δια τούτων ο εχθρός, τον αγαθόν αυτών δρόμον εκκόψαι βουλόμενος. Κατ' έννοίαν γαρ εμβάλλει, ως και το ευ πράττειν παρά της κινήσεως των άστρων γίνεται. Τούτον δε τον λογισμόν ο εναντίος προσάγει τοις εκ σοφίας κοσμικής επί τον μονήρη βίον τραπέισι· φρόνιμος γαρ εν τοις κακοίς τυγχάνων ο διάβολος, προς τας φύσεις των ανθρώπων τας παγίδας υποτίθησι. Τοις μεν γαρ δια της απογνώσεως ενδελεχεί, τινάς δε δια της κενοδοξίας καθέλκει, και ετέρους δια της φιλοχρηματίας κατορύπτει. Όσπερ γαρ θανατηφόρος ιατρός προσάγει τοις ανθρώποις τα δηλητήρια· και τον μεν εκ του ήπατος αναιρεί προσάγων αυτώ το της επιθυμίας τοξικόν, άλλον δε καρδιότρωτον ποιεί, τον θυμόν αυτού προς οργήν εξάπτων, τινών δε και την ηγεμονικήν αμβλύνει δύναμιν ή αγνοία αυτούς περιβάλλων ή δια περιεργείας αυτούς στρεβλών.

Τινάς ουν εκ ζητήσεων ουκ ορθών παρέτρεψε. Περί γαρ Θεού και της αυτού ουσίας διαβαλείν θελήσαντες, εναυάγησαν. Τον γαρ πρακτικόν βίον ακολουθως μη ηνιοχήσαντες, προς θεωρίαν ώρμησαν και ιλγγιάσαντες πεπτώκασι. Του γαρ πρώτου

ως προς την τάξιν μη επιλαβόμενοι, του δευτέρου ηστόχησαν. Ὡσπερ γαρ οἱ τῶν ἄλφα στοιχείῳ εντυγχάνοντες, πρῶτον αὐτοῦ το σχῆμα ορώσι και δεῦτερον το ὄνομα διδάσκονται και οὕτω τον αριθμὸν μανθάνουσι, και το τελευταίον τους τόνους παραλαμβάνουσιν. Εἰ οὖν ἐπὶ του πρώτου στοιχείου τοσαύτη χρεία τριβῆς και τέχνης, πόσω μάλλον ἐπὶ του δημιουργοῦ οφείλει πόνος και χρόνος προηγεῖσθαι εἰς την του αξιουμένου θεωρίαν της ανεκφράστου δόξης; Ἀλλά μη τις γαυριάτω προς κατάληψιν των θείων εκ των ἔξωθεν μαθημάτων ορμώμενος. Φρεναπατά γαρ εαυτὸν ο τοιούτος, ὑπὸ του δαίμονος φανταζόμενος. Φησί γαρ ο υμνωδός· «Ἐκ του στόματος νηπιῶν και θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον». Και ο Κύριος δε εν τῷ ευαγγελίῳ· «Ἄφετε τα παῖδια ελθεῖν προς με· των γαρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία των ουρανῶν». Και αλλαγῶ φησὶν· «Ἐάν μη γέννησθε ὡς τα παῖδια, ου μη εἰσέλθητε εἰς την βασιλείαν των ουρανῶν». Ταῦτα ἐπαιδύθησ διὰ τον κόσμον· μωρός γενοῦ διὰ τον Θεόν· ἔκκοψον τα παλαιά, ἵνα νέα φυτεύσης· τους σαθρούς θεμελίους κάθελε, ἵνα την ἀδαμάντινον του Κυρίου βάσιν ἐπιθήσ· ἵνα και συ ὡς ἀπόστολος ἐπὶ την στερεάν πέτραν οικοδομηθῆς.

Οὐ δεῖ οὖν φλόνεικον εἶναι· διὰ την πολυλογίαν μη πολλά ασχοληθῆς. Και γαρ διὰ της ακαίρου φλυαρίας δύναται βλάπτειν ο διάβολος. Πολλὰς γαρ ἔχει παγίδας και δεινός ἐστὶ θηρευτής· και τοῖς μὲν βραχυτάτοις στρουθίοις μικρὰ τίθησι σκάνδαλα, τοῖς δε μεγάλοις ορνέοις ἰσχυρούς ευτρεπίζει τους βρόχους. Βαρύς και θανατηφόρος ἐστὶ βρόχος, το πιστεύειν εἶναι γένεσιν. Φευκτέος ο προς τοῦτο λογισμός. Ἀλλά πείθει σε διὰ πραγμάτων και προγνώσεων; Στοχαστικός ο τρόπος, ἀβέβαιος ἡ γνώμη. Οὐδέ γαρ αναγκαίως ακολουθεῖ τα παρ' αὐτῶν λεγόμενα· ὡσπερ γαρ τοῖς ἰδῶταις και τοῖς ναυτίλοις εκ της των νεφῶν ἰδιότητός ἐστὶ τις ἀμυδρὰ γνώσις ἀνέμων ἢ υετῶν, οὕτω τοῦτοις εκ δαιμόνων ἡ σαθρὰ πρόγνωσις. Και τουν τινὰ και αυτοὶ λέγουσι στοχαστικῶς, ὡς και οἱ ἐγγαστρίμουθοι· και τοῦτο δ' αν αὐτῶν μάλλον διασκεδάσαι δυναθῆι την φαύλην δάνοιαν· εἰ γαρ εκ δαιμόνων αἱ στοχαστικαὶ αὐταὶ ψευδολογίαι συνέστησαν, ματαία των ψηφζόντων ἡ τέχνη.

Εἰ δε ἐπὶ πλείον ἐνδελεχεῖ περὶ αὐτῶν δικαιολογούμενος ο ἐχθρός, εκ τούτου αὐτὸν ἐλέγξεις, εκ του ἄλλοτε ἄλλοις λογισμοῖς τῆ ψυχῆ πολεμεῖν. Οὐδέ γαρ τῆ πρώτῃ αὐτοῦ κακία ἐπαρκείται ο διάβολος· ἀλλά γε και αυτοματισμὸν υποβάλλει τῆ ψυχῆ· και ἄνθος φύσεως τον ηγεμόνα ημῶν νουν υπογράφει· και ὅτι διαλυομένου του σώματος συμφθίρειται και ἡ ψυχῆ. Ταῦτα δε ἡμῖν πάντα υποβάλλει προς το ἀμελεία την ψυχὴν διαφθεῖραι. Ἀλλά προσγνομένων τούτων των σκιωδῶν φαντασμάτων, μη ὡς ἀληθέσιν αυτοῖς συνθῶμεθα. Ταῦτα γαρ αὐτῶν την κακίαν

δείκνυσιν, άλλοτε άλλως προσερχόμενα και ριπή οφθαλμού αφιπτάμενα. Και γουν οίδα τινά Θεού δούλον κατ' αρετήν βιούντα, όστις καθεζόμενος εν τω κελλίω επετήρει των λογισμών τας παρεισαγωγάς και εμέτρει ποίος πρώτος και ποίος δεύτερος και έκαστος αυτών πόσον χρόνον κατείχε· και ει υστέρησεν ή προέφθασε της παρελθούσης ημέρας· ούτως ακριβώς ηπίστατο την τε του Θεού χάριν και την οικείαν καρτερίαν τε και δύναμιν· έτι γε μην και την του εχθρού καθαίρεσιν.

Δέον ουν ημάς τούτους τους κανόνας υποδεξαμένους φυλάττεν. Ει γαρ οι εμπορευόμενοι τας προσκαίρους πραγματείας καθ' εκάστην ημέραν ζυγοστατούσι τα κέρδη και ασμένως μεν τα πλείονα υποδέχονται, προς δε τα ζημίας απεχθάνονται· πολύ πλέον τούτων αγρυπνείν προσήκει τους τον αληθινόν θησαυρόν εμπορευομένους· και των μεν πλειόνων αγαθών εφίεσθαι· ει δε και μικρά τις κλοπή του εχθρού γένοπο, βαρέως μεν φέρεν δια το κρίνεσθαι, άλλ' ου μην απογιγνώσκειν εαυτούς, και πάντα ρίπτειν δια το ακούσιον παιίσμα. Έχεις τα ενενήκοντα εννέα πρόβατα, ζήτηι και το απολωλός. Μη πτοηθής δια το εν, μη αποφύγης τον Δεσπότην, και ο αιμοβόρος διάβολος πάσάν σου την αγέλην των πράξεων αιχμαλωτίσας απολέσει. Μη ουν λιποτακτήσης δια το εν· αγαθός γαρ εστίν ο Δεσπότης· φησί γαρ δια του ψαλμωδού, ως «Εάν πέση, ου καταρραχθήσεται· ότι υποστηρίζει Κύριος χείρα αυτού».

Όσα γαρ εάν πράξωμεν ή κερδάνωμεν ενταύθα, μικρά ηγησώμεθα προς τον μέλλοντα αιώνιον πλούτον. Εν γαρ τη γη ταύτη ως εν δευτέρα μητρώα κοιλία τυγχάνομεν. Όσπερ γαρ εν εκείνοις τοις μυχοίς ου τοιαύτην ζωήν είχομεν, ούτε γαρ των τοιούτων στερεμνίων τροφών απελαίνομεν εν εκείνοις τοις χωρίοις ως νυν· ούτε μην ούτως ενεργείν ηδυνάμθεα ως ενταύθα, και γαρ του ηλιακού φωτός και πάσης αυγής εκτός υπήρχομεν· ώσπερ ουν και εκείνοις τοις ταμείοις ούσαι, πολλών των ενταύθα ελειπόμεθα, ούτω και εν τω νυν κόσμω πλεονεκτούμεθα προς την των ουρανών βασιλείαν. Ελάβομεν πείραν των ενταύθα τροφών, των θείων ορεχθώμεν. Απελαύσαμεν του ενταύθα φωτός, τον ήλιος την δικαιοσύνης ποθήσωμεν· Την άνω Ιερουσαλήμ ηγησώμεθα εαυτών πόλιν τε και μητέρα· πατέρα δε τον Θεόν καλέσωμεν εαυτών. Ζήσωμεν ενταύθα σωφρόνως, ίνα της αιωνίου ζωής τύχωμεν.

Όσπερ γαρ τα εν μήτρα βρέφη, τελειωθέντα εξ ελάττονος τροφής τε και ζωής, δια τούτου και προς την μείζονα φέρονται σωτηρίαν, ούτω και οι δίκαιοι εκ της του κόσμου διαγωγής προς την άνω πορείαν αναχωρούσι κατά το γεγραμμένον· «Εκ δυνάμεως εις δύναμιν». Είγε αμαρτωλοί, ώσπερ τα κατά γαστρός έμβρυα εν τη

μήτρα τελευτήσαντα, εκ σκότους σκότει παραδίδονται. Και γαρ εν τη γη νεκρούνται τω πλήθει των αμαρτημάτων κεκαλυμμένοι· και απαχθέντες δε του βίου εις ζοφώδεις και ταρταρώδεις τόπους καταφέρονται. Τρίτον τω βίω τικτόμεθα· ων η μεν πρώτη εστιν η εκ των μητρώων κόλπων πρόοδος, οπηνίκα εις γην απαγώμεθα εκ γης· αι δε λοιπαί δύο εκ γης ημάς εις ουρανούς ανάγουσιν· ων η μεν μία εστιν εκ χάριτος, η δια του θείου λουτρού ημίν προσερχομένη· και γαρ ταύτην αληθώς παλιγγενεσίαν καλούμεν· η δε τρίτη εκ της μετανοίας ημίν και των αγαθών πόνων προσγίνεται. Εν ταύτη νυν ημείς εστήκαμεν.

Οφείλομεν νυν, τω αληθινώ νυμφίω προσελθούσαι, ευπρεπέστερον κοσμηθήναι. Γνέσθω ημίν οικοδομή η θέα του κοσμικού γάμου. Ει γαρ εκείναι, προς τον ευάλωτον συναπτόμεναι άνδρα, τοσαύτην τίθενται σπουδήν λουτρών τε και μυραλοκίων και ποικίλης κοσμήσεως (εκ γαρ τούτων δοκούσιν εαυτάς ερασίμους μάλλον παρασκευάζειν), και ει τοσαύτη τοις κατά το σώμα πολιτευομένοις φαντασία εντέτεκται· πόσω μάλλον δέον ημάς επαναβήναι εκείνας τη γνώμη, τω ουρανίω νυμφίω μνηστευθείσας και απολούσασθαι, μεν των αμαρτιών τον ρύπον τη επιπόνω ασκήσει, αντικαταλλάξει δε των σωματικών ενδυμάτων τα πνευματικά. Εκείναι το σώμα τοις κοσμικοίς και γήνιοις άνθεσι κοσμούσιν· ημείς την ψυχήν τας αρεταίς φαιδρύνωμεν· και αντί μεν λίθων πολυτελών τη κεφαλή περιθώμεν τον τρίπλοκον στέφανον, πίστην, ελπίδα και αγάπην· τω δε τραχήλω την τιμίαν κόσμησιν περιθώμεν, την ταπεινοφροσύνην· αντί δε ζώνης την σωφροσύνην περιζωσώμεθα· λαμπρά δε ημίν περιβολή η ακτημοσύνη γνέσθω· προσαγέσθω δε τω δείπνω τα μη φθειρόμενα όψα, ευχαί τε και ψαλμοί. Άλλ' ως ο Απόστολος φησί, μη μόνον την γλώπταν κίνει, αλλά γε και τω πνεύματι νόει τα λεγόμενα. Πολλάκις γαρ το μεν στόμα φθέγγεται, η δε καρδιά περι λογισμούς ασχολείται. Προσέχεν δε δει, μη, τοις θείοις γάμοις προσελθούσαι, πενίαν λαμπάδων, τουτέστιν αρετών, νοσήσωμεν. Μισήσει γαρ ημάς ο μνηστήρ και ουδ' όλως προσδέξεται, εάν μη τας υποσχέσεις λάβη. Τίνες δε εισίν αύται; Του μεν σώματος ήττω φροντίζεν, επί πλείω δε την ψυχήν αρδεύειν· αύται γαρ εισίν αι προς αυτόν συνθήκαι.

Όσπερ δε ουκ εγχωρεί δύο κάδους κατά το αυτό ανάγκην πεπληρωμένους ύδατος· δια γαρ του στρεφομένου άξονος, ο μεν εις κούφος κατάγεται, ο δε έτερος μεστός ανάγεται· ούτω και εφ' ημών εστιν· όταν γαρ την πάσαν κηδεμονίαν τη ψυχή προσοίσωμεν πληρωθείσα των καλών ανάγεται, των μεταρσιών εφιεμένη. Το δε σώμα ημών, δια της ασκήσεως κούφον γενόμενον, ου βρήθει την ηγεμονούσαν

δύναμιν. Και τούτου μάρτυς ο Απόστολος, φησί γαρ· «Ὅσον ο ἔξωθεν ἡμῶν ἄνθρωπος φθείρεται, τοσούτον ο ἔνδον ανακαινούται».

Εν μονή κοινοβίου τυγχάνεις; Μη μεταλλάξης τον τόπον· βλάβηση γαρ μεγάλως. Ὡσπερ γαρ ὄρνις, εξανισταμένη των ὠν, οὐρία ταῦτα και ἄγωνα παρασκευάζει· οὕτω παρθένος ἢ μοναχός ψυχρούται και νεκρούται της πίστεως, τόπον εκ τόπου μεταβαίνων.

Μη σε δελεάση ἡ των κατά τον κόσμον πλουσιῶν τρυφή, ως τι χρήσιμον ἔχουσα. Ἡδονῆς ἔνεκεν την ομαρτυρικὴν τιμῶσι τέχνην· νηστεία και αὐτός δια των ευτελῶν την εκείνων ευπορίαν των τροφῶν υπερβάλλου. Φησί γαρ, ως «Ψυχὴ εν πλησμονῇ οὐσα κηρίως εμπαίζει». Μη κορεσθῆς ἄρτου και ουκ επιθυμήσεις οίνου.

Τρία εστί του εχθροῦ τα πρώτα κεφάλαια, εξ ὧν πάσα κακία κατάγεται· επιθυμία, ἡδονή, λύπη. Εν εξ ενός ταῦτα ἡρτηται, και εν ενί ακολουθεῖ και ἡδονῆς μεν κρατήσαι δυνατόν μετρίως, επιθυμίας δε αδύνατον. Το μεν γαρ της ἡδονῆς δια του σώματος τελείται, το δε ἀπό ψυχῆς ἀρχεται· ἡ δε λύπη εκ των αμφοτέρων κατασκευάζεται. Μη συγχωρήσης οὖν την επιθυμίαν ενεργήσαι, και τα λοιπά αποσκεδάσεις. Εἰ δε συγχωρήσης προκύψαι το πρώτον, διανεμηθέν προς το δεύτερον, κυκλικὴν ανταπόδοσιν ποιήσονται προς εαυτά, και ουδαμῶς συγχωρήσει τη ψυχὴ ανασφῆλαι. Γέγραπται γαρ, ως «Μη δος ὕδατι διέξοδον».

Οὐ πάσι πάντα συμφέρει· «ἐκάστος δε τῷ ἰδίῳ νοῖ πληροφορεῖσθω». Ὅτι πολλοὶ εν κοινοβίῳ συμφέρει, και ἄλλοις κατ' ἰδίαν αναχωρεῖν ωφέλιμον τυγχάνει. Ὡσπερ γαρ των φυτῶν τα μεν εν τοῖς διύγροις τόποις τυγχάνοντα ευθαλέστερα γίνονται, τα δε εν τοῖς ξηροτέροις μονιμώτερα, οὕτω και των ἀνθρώπων οἱ μεν εν τοῖς υψηλοτέροις τόποις, ευ πράττουσιν, οἱ δε εν τοῖς ταπεινοτέροις διασώζονται. Πολλοὶ οὖν εν πόλει τα της ἐρήμου φανταζόμενοι εσώθησαν· και πολλοὶ εν ὄρει ὄντες τα των δημοτῶν πράττοντες ἀπώλοντο. Δυνατόν μετὰ πολλῶν ὄντα μονάζειν τη γνώμη, και μόνον ὄντα μετὰ ὀχλῶν τη διανοία συνδιάγειν.

Πολλά το διαβόλου τα κέντρα. Δια πενίας ου μετεκίνησε ψυχὴν; Πλούτον προσάγει εις δέλεαρ. Δί ὕβρεων και ονειδισμῶν ουκ ἴσχυσεν; Επαίνους και δόξα προβάλλεται. Δια της υγείας ἠττήθη; Νοσοποιεῖ το σώμα. Ταῖς γαρ ἡδοναῖς μη δυνηθεῖς ἀπατήσαι, δια των ακουσιῶν πόνων την παρατροπήν της ψυχῆς πειράται ποιήσαι ἀπροαίρετον και ἀβούλητον. Νόσους γαρ τινάς και βαρυτάτας εξ ἀπήσεως προσάγει, προς το δια τούτων ολιγωρήσαντας επιθολώσαι αὐτῶν την προς Θεόν

αγάπην. Ἄλλ' εἰ καὶ κατατέμνεται τὸ σῶμα καὶ πυρετοῖς σφοδροτάτοις καταφλέγεται, ἔτι μὴν καὶ δίψει ἀνιάτω καὶ ἀσχέτω καταθλίβεται· εἰ μὲν ἀμαρτωλὸς ὢν ταῦτα υφίστασαι, υπομνήσθητι τῆς μελλούσης κολάσεως καὶ τοῦ αἰωνίου πυρός καὶ τῶν δικαστικῶν τιμωριῶν, καὶ οὐκ ὀλιγωρήσεις πρὸς τὰ παρόντα. Χαίρου, ὅτι ἐπεσκόπησέ σε ὁ Κύριος, καὶ τὸ εὐφημον δεῖ ἐκεῖνο ρητὸν ἐπὶ τῆς γλώσσης ἔχε, ὡς «Παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος»· τῷ δεῖ θανάτῳ τῆς ἀμαρτίας οὐ παρέδωκέ με. Σίδηρος ἐτύγγανες, ἀλλὰ διὰ τοῦ πυρός τον ἰὸν ἀποβάλλη· εἰ δε καὶ δίκαιος ὢν ἀρρωστῆς, ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐπὶ τὰ μείζω προκόπτεις. Χρυσὸς εἶ, ἀλλὰ διὰ τοῦ πυρός δοκιμώτερος γίνου. Ἐδόθη σοι ἄγγελος σατάν τῆ σαρκί, ἀγαλλῶ, βλέπε τίνι ὅμοιος γέγονας· τῆς γὰρ Παύλου δωρεὰς ἠξιώθη. Διὰ τοῦ πυρετοῦ δοκιμάζη· διὰ ρίγους παιδεύη· ἀλλὰ φησὶν ἡ Γραφή· «Διήλθομεν διὰ πυρός καὶ ὕδατος». Λοιπὸν τὸ ἀναψυκτήριον ἠτοίμασαι. Ἐτυχες τοῦ πρώτου, προσδόκα τὸ δεύτερον. Πράττων βόα τὰ τοῦ ἁγίου Δαυῖδ ῥήματα· φησὶ γὰρ, ὡς «Πένης καὶ πτωχός καὶ ἀλγῶν εἰμὶ ἐγώ». Τέλειος γενήσῃ διὰ τῆς τριάδος. Καὶ γὰρ φησὶν· «Ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς με». Ἐν τούτοις μάλιστα τοῖς γυμνασίοις τὰς ψυχὰς ἀσκηθῶμεν, ἐπ' ὀφθαλμοῖς γὰρ ὁρώμεν τὸν ἀντίπαλον.

Μὴ λυπηθῶμεν, ὡς διὰ τὴν ἀσθένειαν καὶ τὴν πληγὴν τοῦ σώματος μὴ δυνάμενοι εἰς εὐχὴν στήναι ἢ ψάλλον μετὰ φωνῆς· πάντα ἡμῖν ταῦτα ἤνυτο πρὸς καθάρσεις ἐπιθυμιῶν. Καὶ γὰρ νηστεία καὶ χαμευνία διὰ τὰς ἀσχιστοὺς ἡμῖν ἡδονὰς νενομοθέτηνται. Εἰ οὖν ἡ νόσος ταύτας ἡμβλυνε, περιπτὸς ὁ πόνος. Τί δε λέγω περιπτός; Ὡσπερ γὰρ μεῖζονί τινί καὶ ἰσχυροτέρῳ φαρμάκῳ τὴ νόσῳ τὰ ὀλεθροφώρα συμπτώματα κεκοίμηνται. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη ἀσκησις, τὸ ἐν τοῖς νόσοις ἐγκαρτερεῖν καὶ εὐχαριστηρίους ὕμνους ἀναπέμπειν τῷ κρείπτονι. Αἰφαιρούμεθα ὀφθαλμῶν; Μὴ βαρέως ἐνέγκωμεν· τὰ γὰρ τῆς ἀπληστίας ὄργανα ἀπεβάλομεν, ἀλλὰ τοῖς ἔνδον ὀφθαλμοῖς τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρίζομεθα. Ἐκωφεύσαμεν εὐχαριστήσωμεν τὴν ματαίαν ἀκοὴν τέλειον ἀποβαλόντες. Τὰς χεῖρας πεπόνθαμεν; Ἀλλὰ τὰς ἔνδον ἔχομεν εὐτρεπισθείσας πρὸς τὸν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πόλεμον. Ἀρρωστία καθ' ὅλον τὸ σῶμα κρατεῖ; Ἄλλ' ἡ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον υγεία μᾶλλον αὖξει.

Ἐν κοινοβίῳ οὐσαὶ τὴν ὑπακοὴν μᾶλλον τῆς ἀσκήσεως προκρίνωμεν· ἡ μὲν γὰρ ὑπεροψίαν διδάσκει, ἡ δε ταπεινοφροσύνην ἐπαγγέλλεται. Ἔστι δε καὶ ἐκ τοῦ ἐχθροῦ ἐπιεταμένη ἀσκησις. Καὶ γὰρ οἱ αὐτοῦ μαθηταὶ τούτο ποιοῦσι. Πῶς οὖν διακρίνωμεν τὴν θεῖαν καὶ βασιλικὴν ἀσκήσιν τῆς τυραννικῆς καὶ δαιμονιώδους; Δῆλον ὡς ἀπὸ τῆς συμμετρίας. Ἄπας σοὶ ὁ χρόνος εἰς κανὼν νηστείας ὑπαρχέτω. Μὴ

τέσσαρας ή πέντε νηστεύσης, και την άλλην πλήθει τροφών καταλύσης την δύναμιν· Τούτο ηδύ τω εχθρώ. Πανταχού η αμετρία φθοροποιός τυγχάνει. Μη υφ' εν σου τα όπλα αναλώσης και γυμνός ευρεθείς εν τω πολέμω ευάλωτος γενήση. Τα όπλα ημών εστί το σώμα, η δε ψυχή ο στρατιώτης· και των αμφοτέρων επιμελού προς τας χρείας. Νέος ων και υγιής, νήστευσον. Ήξει γαρ το γήρας μετά ασθενείας. Ως δύνη, θησαύρισον τροφάς, ίνα μη δυνάμενος εύρης. Νήστευε μετά λόγου και ακριβείας. Όρα μη ο εχθρός επεισέλθη τη εμπορία της νηστείας· και τάχα οίμαι περί τούτου τον Σωτήρα ειρηκέναι το· Γίνεσθε δόκιμοι τραπεζίται· τουτέστι, το βασιλικόν χάραγμα ακριβώς γνώσκετε· εισί γαρ και παραχαράγματα· και η μεν του χρυσού φύσις η αυτή, διαφέρει δε τω χαράγματι. Ο μεν χρυσός εστί νηστεία, εγκράτεια, ελεημοσύνη· αλλά και Ελλήνων παίδες την τυραννικήν αυτών εικόνα τούτοις εντίθενται και αιρετικοί δε πάντες δια τούτων σεμνύνονται. Οράν δε δει τούτους και αποφεύγειν ως παραχαράκτας. Βλέπε μη, αγυμνάστως περιπεσών αυτοίς, ζημωθής. Δέχου ουν μετά ασφαλείας τον του Χριστού σταυρόν διεντετυπωμένον τας αρεταίς· τουτέστι, πίστιν ορθήν μετά σεμνών πράξεων.

Δει ημάς πάση διακρίσει κυβερνάν την ψυχήν, και εν κοινοβίω ούσας, μη τα εαυτών ζητείν μήτε μην οικεία δουλεύειν γνώμη, αλλά τη κατά πίστιν μητρί πιεθαρχείν. Εξορία εαυτάς παρεδώκαμεν· τουτέστι των κοσμικών όρων έξω εγενόμεθα· ουκούν εκβεβλήμεθα· μη τα αυτά ζητήσωμεν. Εκεί δόξαν είχομεν, ώδε ονεδισμόν· εκεί δαψίλειαν τροφών, ώδε και του άρτου ένδειαν. Εν τω κόσμω οι πατιόντες και μη βουλόμενοι εις φυλακήν βάλλονται· και ημείς δια τας αμαρτίας ημών εαυτάς φυλακίσωμεν, ίνα το εκούσιον της γνώμης την μέλλουσαν κόλασιν αποσοβήση.

Νηστεύεις; Μη προφασίση νόσον. Και γαρ οι μη νηστεύοντες τοις αυτοίς περιέπεσον νοσήμασιν. Ήρξω του καλού; Μη αναχαπίσης τους εχθρού σε εγκόποντος, αυτός γαρ τη υπομονή σου καταργείται· και γαρ οι πλεμ αρχόμενοι, πρώτον μεν δεξιού πνεύματος τυγχάνουσι απλώσαντες τα ιστία· αύθις δε αυτοίς εναντίοις άνεμος απαντά· άλλ' οι ναυτικοί δια το παρεμπεσόν πνεύμα ουκ αποσκευάζουσι την ναύν· μικρόν δε ησυχάσαντες ή και απομαχησάμενοι τη ζάλη, τον πλουιν ποιούνται· ούτω και ημείς εναντίου πνεύματος προσπεσόντος, τον σταυρόν αντί ιστίου τανύσσασι, αδεώς τον πλουιν εκτελέσομεν.

Ταύτα της σεμνής και παναρέτου Συγκλητικής τα διδάγματα· και μάλλον πράξεις ή ρήματα· και άλλα δε πολλά και μεγάλα υπ' αυτής εγνωρίσθη προς

ωφέλειαν των ακουσάντων τε και θεασαμένων. Τοσούτον δε πλήθος εξ αυτής αγαθών εβλάστησεν, όσον ανθρωπίνη γλώσσα απορήσειεν αν εκφράσαι.

Ο δε μισόκαλος διάβολος, μη φέρων την τοσαύτην των καλών αφθονίαν, εξετήκετο, και εις εαυτόν εδραματούργει, όπως αν δυνηθείη επιθολώσαι την των χρηστών ανατολήν. Και λοιπόν εξαιρείται προς τον τελευταίον αγώνα την γενναιοτάτην παρθένον· και τοσούτον αυτή τη έχθρα αμύνεται, ως μηδέ των έξωθεν μελών ενάρξασθαι της πληγής· αλλά, των ενδοσθίων αφάμενος, βύθιον αυτή την αληθόνα απένεμεν· ως απαραμύθητον αυτήν εκ της ανθρώπων επικοσμίας γενέσθαι.

Και πρώτον μεν το αναγκαϊότατον εν ζωή πλήττει μόριον, τον πνεύμονα, και δια νόσων ολεθροφόρων κατ' όλιγον εξάπτει την κακίαν. Ενεχώρει μεν γαρ και εν όλίγω δια της εξαπήσεως συντεμείν αυτής την τελευταίην· άλλ' ώσπερ αιμοβόρος δήμιος, δια πληγών πολλών και χρόνου μακρού την οικείαν δεινότητα ενδεικνυται. Κατά μικρόν γαρ αναλύων τον πνεύμονα δια των αναγομένων πτυσμάτων τούτον απέβαλε. Παρήσαν δε και πυρετοί αδιάλειπτοι, ρίνης δίκην αποδαπανώντες το σώμα.

Ογδοηκοστόν ήγεν έτος, ότε ο διάβολος τα του Ιώβ άθλα εις ταύτην μετέφερεν· αυταίς μεν γαρ και τότε εκέχρητο τας μάστιξιν· άλλ' επί του παρόντος συντέμνει τον χρόνον, φορτικωτέρας ποιούμενος τας αληθόνας. Πέμπτον μεν και τριακοστόν έτος ο μακάριος Ιώβ εν τη πληγή πεποίηκεν· ενταύθα δε ο εχθρός, ώσπερ απαρχάς τινάς τους των δεκάδων χρόνους αποσυλήσας, προς τας πληγάς συνάπτει τω ερώ ταύτης σώματι. Τρία γαρ ήμισυ έτη δια των ευκλεών τούτων πόνων τω εχθρώ απεμαχήσατο. Επί μεν ουν του Ιώβ εκ των έξω τας αρχάς των τραυμάτων εποικίτο ο διάβολος· επί δε ταύτης εκ των έσω πρόσσεισι τας τιμωρίας. Των γαρ ενδοσθίων αυτής μελών άπτεσθαι, μεζονας αυτή και χαλεπωτέρας τας αληθόνας απένεμεν· Ουχ ούτως οίμαι τους γενναιοτάτους ενηθηλέναι μάρτυρας, ως την αοιδιμον Συγκλητικήν. Εκείνους μεν γαρ εκ των έξω προσήει ο παλαμναίος. Καν τε γαρ ξίφος, καν τε πυρ αυτοίς προσέφερεν, ηπιώτερον υπήρχε των παρόντων αυτή πειρατηρίων. Αντί μεν γαρ καμίνου πεπυρωμένης τα σπλάγχνα αυτής υπέκαιεν εκ των έσω το πυρ κατ' όλιγον εξάπτων· και ρίνης δίκην δια μακρού χρόνου απεδαπάνη το σώμα. Και έστιν αληθώς βαρύ τούτο και απάνθρωπον ειπείν. Και γαρ οι τας δικαστάς εμπειπιστευμένοι αρχάς, οπηνίκα αν βουληθώσι τοις αμαρτήσασι βαρυτέρας επιθείναι τιμωρίας, δαι βληχροτάτου πυρός τούτους αναλίσκουσιν· ούτως

ουν και ο εχθρός εκ των ένδον, ώσπερ υποσμιχόμενον τον πυρετόν κινών, άπαυστον εν νυκτί και μεθ' ημέραν εποείτο την τιμωρίαν.

Και ταύτην δε την πληγήν γενναίως υποφέρουσα ου συνέπιπτε τω φρονήματι, αλλά πάλιν η μακαρία κατά του εχθρού ηγωνίζετο. Και γουν πάλιν τας αγαθαίς διδασκαλίαις τους υπ' αυτού τραυματιζομένους ίατο· και γαρ ώσπερ εκ λέοντος αιμοβόρου τας ψυχάς απλήγους ανέσπα. Εθεράπευε δε τους τραυματίας τοις σωτηρίοις του Κυρίου φαρμάκοις. Τινάς δε και ατρώτους διεφύλαττεν· υποδεικνύουσα γαρ αυτοίς του διαβόλου τας δολεράς παγίδας, ελευθέρους εποείτο της αμαρτίας.

Έλεγε δε η θαυμασία ως μη δειν αμεριμνάν ποτέ τας Θεώ ανακειμένας ψυχάς. Ταύταις γαρ μάλιστα αντίκειται ο εχθρός. Και γαρ ησυχάζουσών αυτών, βρύχει και ηττώμενος ανιάται· και μικρόν αποχωρήσας, επιπρηεί· καν βραχύ τι αφυπνώσωσιν, ούτως επεισέρχεται· και δί' ων νομίζει τις έχειν το αμέριμνον, δαι τούτων αυτών υποσκελίζει· ώσπερ γαρ αδύνατον τους πάνυ φαύλους μη έχειν και σπινθήρα καλού, ούτω το εναντίον τοις χρηστοίς πρόσεσι. Των γαρ μαχομένων μοίρά τις εν τοις αντικειμένοις μέρεσι τυγχάνει. Πολλάκις γουν άνθρωπος παντί αισχίστω περιεστοίχισται και πάση ακολασία συμπέφυρται· άλλ' όμως ελεήμων τυγχάνει· και εν σπουδαίοις πολλάκις εμπολιτεύεται σωφροσύνη, νηστεία, επίπονος άσκησις· εισί δε φειδωλοί και κατάλαλοι.

Δει ουν των σμικρών μη αμελείν, ως μη δυναμένων βλάπτειν. Και γαρ ύδωρ λίθον τω χρόνω δέλυσε. Τα μεν ουν μέγιστα των εν ανθρώποις καλών εκ θείας χάριτος αυτοίς προσγίνεται· τα δε δοκούντα σμικρά τυγχάνειν δί' εαυτών αποσοβείν δεδιδάγμεθα. Ο ουν τω μεγάλω δια της χάριτος απομαχησάμενος, του δε σμικρού κοταφρονήσας, μεγάλως βλαβήσεται. Ο γαρ Κύριος ημών, ώσπερ γνήσιος Πατήρ, αρτίως των παιδίων αυτού ορμώντων προς βάδισιν, ορέγει την χείρα· και κατά παν οτιούν των μεγάλων ημάς κινδύνων ρυόμενος, εις τα μικρά συγχωρεί ημίν αφ' εαυτών κινείσθαι, καθάπερ ποσί τούτοις την γνώμην δεικνύς ελευθέραν. Ο γαρ προς τα μικρά ευάλωτος, πώς αν τα μειζω φυλάξαι δυνηθείη;

Πάλιν ορών αυτήν δισχυριζομένην καθ' εαυτού ο μισόκαλος, ήχθητο. Και ορών εαυτού την τυραννίδα καθαιρουμένην, έτερόν τινά μηχανάται κακίας τρόπον· και πλήττει τα φωνητικά όργανα, προς το την προφορικών εκκόψαι λόγον, δοκών δια τούτου λιμαγχονήσαι των θείων λόγων τας συνερχομένας. Άλλ' ει και την ακοήν της ωφελείας εστέρησεν, εν τω μειζονι το κέρδος δεδώρηται· τη γαρ όψει τοις πάθεσιν

ενακανίζουσαι, μάλλον εκραταιούντο την γνώμην. Τα γαρ εκείνης του σώματος τραύματα τας πεπληγμένας ψυχάς ιάτο· και ην ιδείν προφυλακήν και θεραπείαν των θεωμένων την της μακαρίας μεγαλοψυχίαν τε και καρτερίαν.

Πρόφασιν μεν ουν αυτή της πληγής ποείται ταύτην ο εχθρός· μίαν γαρ μύλην οδυνήσας, σήπει παραυτά το ούλον· και εκπίπτει μεν το οστέον· η δε νομή διατρέχει εις άπασαν την γένυν, και γίνεται φθορά των επικειμένων σωμάτων· και εν τεσσαράκοντα ημέραις τερηδονίζεται το οστέον· και μετά διμηναιόν χρόνον γίνεται έκτρησις. Μελανθέντες ουν ήσαν άπαντες οι πέριξ τόποι. Το δε οστέον και αυτό φθαρέν, κατ' ολίγον εδαπανάτο· σήψις δε και βαρυτάτη δυσωδία καθ' όλον το σώμα εκράτει, ως τας υπουργούσας πλέον αυτής πάσχειν. Και τον μεν πλείονα χρόνον εχωρίζοντο, μη φέρουσαι την απάνθρωπον οσμίν· ότε δε χρεια εκάλει, θυμιαμάτων υπεκκαίουσαι πλήθος προσήεσαν, και αύθις υπεχώρουν δια το της δυσωδίας απάνθρωπον. Η δε μακαρία προφανώς εθεώρει τον αντίπαλον, και ουδ' όλως συνεχώρει αυτή ανθρωπινον προσαχθήναι βοήθημα· δεικνύουσα και εν τούτω την οικειαν ανδρίαν. Αι δε συνελθούσαι παρεκάλουν καν μύροισ τους τόπους υπαλείφειν δια την εαυτών ασθένειαν, και ουκ επείθετο. Ηγείτο γαρ δια της συμμαχίας των εκτός καθαιρείσθαι του ενδόξου αγώνος. Και δη τινά ιατρών αι συνελθούσαι μεταστέλλονται, ως, ει γε δυνηθειη, καν αυτός πείσαι θεραπείας τυχειν. Η δε πάλιν ουκ ηνείχeto, λέγουσα· Τί με της αγαθής πάλης ταύτης εγκόπτετε; Τί ζητείτε το φαινόμενον, αγνοούσαι το κρυπτόμενον; Τί πολυπραγμονείτε το γνόμενον, τον ποιούντα μη θεωρούσαι; Και προς αυτήν φησίν ο παρών ιατρός· Ουχ ένεκεν θεραπείας τινός ή παραμυθίας προσφέρομεν φάρμακον, άλλ' ίνα το ηλλοτριωμένον και νεκρόν μόριον κατά την συνήθειαν θάψωμεν, προς το μη τους παρόντας συνδιαφθαρήναι. Όπερ γαρ τοις τεθνεώσι προσάγουσι, τούτο και ημείς νυν ποιούμεν· αλόην άμα σμύρνη και μυρσίνη οίνω δεύσας προστίθημι. Η δε αποδεξαμένη την συμβουλιαν ηνείχeto, τας συνελθούσας μάλλον ελεήσασα· εκαθαίρετο γαρ εκ τούτου η αμετρία της δυσωδίας.

Τίς ουκ έφρξε την τηλικαύτην πληγήν θεασάμενος; Τίς ουκ ωφελήθη την καρτερίαν της μακαρίας θεασάμενος και εν ταύτη την κατάπτωσιν του εχθρού εννοήσας; Εκεί μεν γαρ έστησε την πληγήν, όθεν η σωτήριος και γλυκυτάτη των λόγων προΐει πηγή, και το υπερβάλλον αυτού της δεινότητος πάσαν παράκλησιν απεσκέδασεν. Όσπερ γαρ θηρίον αιμοβόρον πάσαν των συνερχομένων την σπουδήν απεσόβησε, προς το σπαράξαι το προσπεσόν θήραμα· και θοίνην ζητών, βορά γέγονε. Εδελεάσθη γαρ ώσπερ δι' ακκίστρου τη του σώματος ασθενεία· γυναίκα

ορών, κατεφρόνει· ηγνώνει γαρ αυτής το ανδρείον φρόνημα. Νοσούντα τα μέλη κατεμάνθανεν· ετύφλωτε γαρ τον ισχυρότατον αυτής λογισμόν κατοπεύσαι μη δυνάμενος. Μησί ουν τρισί και προς τούτον τον αγώνα ενήθλησε. Δυνάμει δε θεία το όλον παρεκρατείτο σώμα. Τα γαρ συντελούντα προς την διαμονήν αυτού εμεμείωτο. Ατροφία μεν ουν παρήν· πώς γαρ ηδύνατο σπίων μεταλαβείν τοσαύτης σήψεως και δυσωδίας κρατούσης; Αποκεχώριστο δε απ' αυτής και ο ύπνος υπό των αληθδόνων εκκοπτόμενος.

Ότε δε αυτής το πέρας της νίκης και του στεφάνου εγγύς εγένετο και οπτασίας εθεώρησε και αγγέλων επιστασίας και παρθένων αγίων προτροπάς προς την άνοδον και ελλάμψεις ανεκλαλήτου φωτός και παραδείσου χώρον, και μετά την θέαν τούτων, ώσπερ εις εαυτήν γενομένη, κατήγγειλε ταις παρούσαις γενναίως τε φέρειν και μη ολιγωρείν προς το παρόν. Είπε δε αυταίς, και ως ότι μετά τρεις ημέρας χωρισθήσομαι του σώματος. Ου μόνον δε τούτο, αλλά και την ώραν της αφίξεως των ενταύθα εδήλωσε. Και συντελεσθέντος του χρόνου, απήλθεν η μακαρία Συγκλητική προς τον Κύριον, έπαθλον των αγώνων παρ' αυτού δεξαμένη την των ουρανών βασιλείαν· εις δόξαν και έπανον του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, μεθ' ου τω Πατρι άμα τω παναγίω Πνεύματι εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν.

ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ

ΚΑΙ ΜΑΚΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΗΣ

Θα έπρεπε όλοι οι άνθρωποι να είνε μυημένοι εις το καλόν. Τοιουτοτρόπως, εάν είχαν γυμνασθή εις τα πράγματα της ζωής, δεν θα είχαν υποστή ζημίας εις αυτήν. Εν τούτοις οι απλοϊκοί άνθρωποι αγνοούν πολλά από τα καλά. Αυτό το παθαίνουν, διότι έχει αμβλυνθή η διάνοιά των εξ απτίας της αμελείας. Πολλάκις, παραδείγματος χάριν, συνέβη να πέσουν εις χείρας πτωχών ανθρώπων πολύτιμοι μαργαρίται. Αυτοί όμως τους περιεφρόνησαν σαν μικρά και ασήμαντα πράγματα, διότι δεν είχαν καμμίαν ιδέαν περί της αξίας αυτών. Και ημείς επειδή έχομεν ψυχήν χωρίς γνώσιν και άσκησιν, δεν θεωρούμεν σπουδαίον αυτόν τον μαργαρίτην που

συνητηήσαμεν, διότι βλέπομεν μόνον την ταπεινήν μορφήν του και μένομεν μακράν της αληθινής του ουσίας, όσον βεβαίως ημπορούμεν να την γνωρίσωμεν. Όταν δε ολίγον κατ' ολίγον εμαθαίναμεν από τους πλησίον το κάλλος αυτού, τότε και εις ημάς εγεννήθη θεός έρως προς αυτό το οποίον είδαμεν. Διότι τα ίδια τα πράγματα εφλόγιζαν εις την καρδίαν μας αυτόν τον πόθον.

Διατί όμως ομιλώ προς τους παρόντας ή συναριθμώ και τον εαυτόν μου μεταξύ αυτών, σαν να γνωρίζωμεν ημείς και να λέγωμεν κάτι περί της θαυμασίας και μακαρίας Συγκλητικής; Νομίζω ότι κάθε άνθρωπος αδυνατεί να διηγηθή τας αγαθάς πράξεις αυτής. Και αν κάποιος επεχειρούσε να ειπή κάτι περί αυτής, πολύ ολίγον θα ημπορούσε να ανταποκριθή εις το επιδωκόμενον, ακόμη και αν ήτο σοφός και επιστήμων. Όπως εκείνοι που θέλουν να ατενίσουν τον ήλιον βλάπτουν την όρασίν των, έτσι και αυτοί που επιχειρούν να ερευνούν την ζωήν αυτής, ιλιγγιούν λόγω του μεγέθους των κατορθωμάτων, υποχωρούν και ατονούν κατά την έρευναν και έτσι παθαίνουν σύγχυσιν της διανοίας.

Ημείς όμως με όσην δύναμιν διαθέτομεν ως ιχνηλάται θα ερευνήσωμεν τον βίον αυτής. Και όσα ακροθιγώς ηκούσαμεν από τους συνομηλικούς αυτής δια τα παιδικά της χρόνια και όσα εκ των πράξεων αυτής αμυδρώς ήλθαν εις το φως, θα τα γράψωμεν δια να συλλέξωμεν δια τον εαυτόν μας σωτηριώδη πνευματικήν τροφήν. Όχι μόνον ημείς αδυνατούμεν αλλά και πολλοί άλλοι δυσκολεύονται να ομιλήσουν επαξίως δί αυτήν.

Αυτή που έχει το όνομα της ουρανίου συγκλήτου, κατάγεται από την χώραν της Μακεδονίας. Οι πρόγονοι αυτής, όταν ήκουσαν ότι οι κάτοικοι της Αλεξανδρείας είναι φιλόθεοι και φιλόχριστοι, ανεχώρησαν εκ της Μακεδονίας και εγκατεστάθησαν εις την πόλιν του Μακεδόνοσ βασιλέωσ. Όταν δε έφθασαν εις την χώραν και ευρήκαν την πραγματικότητα ανωτέραν της φήμησ με πολλήν ευχαρίστησιν εγκατεστάθησαν εις αυτήν. Ούτε δια τον μεγάλον πληθυσμόν της πόλεωσ έχαιρον, ούτε εθαύμαζον τα μεγαλοπρεπή κτίρια. Επειδή ευρήκαν ορθήν πίστιν μαζί με ειλικρινή αγάπην, δια τούτο ηγάπησαν την πόλιν, εις την οποίαν μετώκησαν, περισσότερον από την ιδικήν των πόλιν.

Η μακαρία Συγκλητική λοιπόν ήτο περικρανήσ εις την καταγωγήν αλλά και στολισμένη με όλα εκείνα τα οποία ο κόσμος θεωρεί ευχάριστα. Είχε μίαν αδελφήν του ίδιου φρονήματοσ και δύο αδελφούς που έζησαν και αυτοί ευσεβή ζωήν. Ο ένας από αυτούσ απέθανεν εις την παιδικήν του ηλικίαν. Τον άλλον, όταν εισήλθεν εις το

εικοστόν πέμπτον έτος της ηλικίας του, οι γονείς του τον παρεκνούσαν να νυμφευθή. Αλλά ενώ όλοι είχαν ετοιμασθή δια τον γάμον και έκαναν τα έθιμα της πατρίδος των δια το συμπόσιον, ο νέος επέταξεν όπως απομακρύνεται το πτηνόν από τους βρόγχους και αντήλλαξε την επίγειον νύμφην με την άμωμον και ελευθέραν συνοδείαν των αγίων.

Αυτή δε ενώ ακόμη ευρίσκετο εις την αγκάλη των γονέων της εγύμναζε την ψυχήν της εις την αγάπην του Θεού και δεν εφρόντιζε δια την περιποίησιν του σώματος τόσον όσον δια την χαλιναγωγήσιν των φυσικών ορμών.

Και είχε πολύ σωματικόν κάλλος, ώστε από μικράς ακόμη ηλικίας να την πλησιάζουν πολλοί μνηστήρες που εδελεάζοντο αφ' ενός από την περιουσίαν της, αφ' ετέρου από την αρχοντικήν καταγωγήν των γονέων της, επί πλέον δε παρεκινούντο από το κάλλος της ίδιας της κόρης. Και οι γονείς βεβαίως με ευχαρίστησιν προέτρεπον την νέαν να υπανδρευθή πέζοντες αυτήν με το επιχείρημα, ότι αυτή θα διαφυλάξη την διαδοχήν της γενεάς των. Αυτή όμως συνετή και γενναία εις το φρόνημα δεν συνεφώνει ουδόλως με τας τοιαύτας συμβουλάς των γονέων της, αλλά όταν ήκουε δια κοσμικόν γάμον εσκέπετο τον θείον γάμον και περιφρονούσα πολλούς μνηστήρας είχε εστραμμένον το βλέμμα της μόνον εις τον ουράνιον νυμφίον.

Εις το πρόσωπόν της ηδύνατο κανείς να ιδή μίαν γνησίαν μαθήτριαν της μακαρίας Θέκλης,¹ η οποία εφήρμοζε τα ίδια διδάγματα. Διότι και των δύο ένας ήτο ο νυμφίος, ο Χριστός, και τον ίδιο νυμφαγωγόν είχαν και αι δύο, τον Παύλον. Νομίζω ότι και εις το νυφικόν δωμάτιον δεν δέφερον, διότι ένα δωμάτιον είχαν, την εκκλησίαν· και ο θεός Δαυϊδ τραγουδά τα σεμνά και θεία άσματα του και δια τας δύο, αφού με γλυκώχηα κύμβαλα ευφραίνει τας ψυχάς που αφιερώθησαν εις τον Θεόν και με τύμπανα και δεκάχορδα ψαλτήρια τραγουδά το τελειότατον άσμα.² Η δε Μαριάμ εισάγει τας χορευτριάς εις τους ιερούς αυτούς γάμους λέγουσα· «Ας ψάλωμεν εις τον Κύριον, διότι είνε πάρα πολύ δοξασμένος».³ Και τα φαγητά του θείου δείπνου είνε κονά εις τους συνδαπημόνας. «Γευθήτε και ίδετε ότι ο Κύριος είναι αγαθός».⁴ Και αι δύο ήσαν ενδεδυμένοι με τα ίδια νυφικά ενδύματα, διότι «όσοι εις Χριστόν εβαπίσθησαν, τον Χριστόν ενεδύθησαν».⁵ Ήτο ομοία λοιπόν η αγάπη των προς τον Κύριον, διότι απελάμβανον τας ίδιας δωρεάς. Αλλά και εις τους ίδιους αγώνας συνηγωνίζοντο. Κανείς δεν αγνοεί τα μαρτύρια της αγίας Θέκλης, πως δηλαδή ηγωνίσθη μέσα εις το πυρ και εις τα θηρία. Αλλά και αυτής τους εναρέτους

κόπους και τους ιδρώτας νομίζω, ότι τους γνωρίζουν οι πολλοί. Αφού τον ίδιον Σωτήρα επόθουν και οι δύο, κατ' ανάγκην είχαν και τον ίδιον αντίπαλον. Και της μεν Θέκλης τους κόπους τους θεωρώ ηπιωτέρους, διότι ο εχθρός την επλησίαζεν εκ των έξω και εξουδετερούτο έτσι η κακία του. Εδώ όμως δείχνει δριμυτέραν την κακίαν του, διότι κνείται εκ του εσωτερικού και πολεμεί με τους εχθρικούς και ολεθρίους λογισμούς.

Δεν εγοητεύθησαν οι οφθαλμοί της ούτε από τα πολύχρωμα φορέματα ούτε από την λάμψιν των πολυτίμων λίθων. Δεν ηπατήθησαν τα ώτα της από κύμβαλον ούτε ο αυλός ημπόρεσε να διαλύση την ψυχικήν της αρμονίαν. Δεν την ελύγισαν τα δάκρυα των γονέων ούτε καμμία άλλη συμβουλή των συγγενών. Αλλά εκράτησε σταθερόν ως αδάμαντα το φρόνημά της και δεν εξετράπη από αυτό. Έκλεισεν όλας τας αισθήσεις σαν θύρας και απομονωμένη ωμίλει εις τον νυμφίον της, λέγουσα εκείνο το γραφικόν: «Όπως εγώ εις τον αγαπητόν μου και ο αγαπητός μου εις εμέ». ⁶ Και τας μεν ασημάντους και σκοτενάς συναναστροφάς τας απέφευγε και συνεκεντρώνετο εις το εσωτερικόν δωμάτιον της ψυχής της, όπου δε συνήντα φωτεινάς και ωφελίμους παραινέσεις έστρεφεν όλην την προσοχήν της δια να δεχθή όσα ελέγοντο.

Δεν παρημέλει ούτε και το σωμητήριο φάρμακον του σώματος. Την νηστείαν την είχε τόσον προσφιλή, ώστε να μη θεωρή ίσον της τίποτε εκ των παρόντων. Διότι την εθεώρει φρουρόν και θεμέλιον των άλλων. Και εάν ποτέ ηναγκάζετο να τρέφεται με τρόπον διάφορον του συνήθους επάθανε το αντίθετον από ό,τι εκείνοι που τρώγουν. Εχλώμιαζε το πρόσωπόν της και ηλαττώνετο το βάρος του σώματος, διότι συμβαίνει όταν το κινούν δυσανασχετή, να αλλοιώνεται συγχρόνως και το κινούμενον. Όπως θα διατεθή η αρχή, έτσι ακολουθεί και το κάθε τι και ότι εξαρτάται από αυτήν. Διότι εις εκείνους μεν, οι οποίοι θεωρούν την τροφήν ηδονήν, όταν τρώγουν αυξάνει ο όγκος του σώματός των, εκείνοι δε εις τους οποίους συμβαίνει το αντίθετον έχουν σώμα άπαχον και λεπτόν. Μάρτυρες του λόγου μου είνε οι άρρωστοι. Αυτή λοιπόν η μακαρία με το να προσπαθή να θεραπεύη το σώμα, εκαλλώπιζε την ψυχήν της και ενήργει κατά τους λόγους του αποστόλου: «Όσον το σώμά μας φθείρεται, τόσον η ψυχή ανανεώνεται». ⁷ Τοιουτοτρόπως ηγωνίζετο διαφεύγουσα συγχρόνως και την προσοχήν των πολλών.

Μετά τον θάνατον των γονέων της, ανέθαλε περισσότερο το θεϊόν της φρόνημα. Παίρνει μαζί και την αδελφήν της, η οποία είχε χάσει το φως της,

αποχωρίζεται τον πατρικόν οίκον και καταφεύγει εις τον τάφον κάποιου συγγενούς που ευρίσκετο μακράν της πόλεως. Και αφού επώλησεν όλην την περιουσίαν που είχε κληρονομήσει και την εμοίρασεν εις τους πτωχούς, προσεκάλεσε κάποιον από τους πρεσβυτέρους και έκοψε την κόμην της.⁸ Τότε απεμάκρυνεν από επάνω της κάθε στολίδι, διότι αι γυναίκες συνηθίζουν να ονομάζουν στολίδι την κόμην. Η πράξις της συνεβόλιζεν, ότι η ψυχή της έχει γίνει απλή και καθαρά. Τότε δια πρώτην φοράν ηξιώθη να ονομασθή παρθένος.

Αφού εμοίρασεν όλην την περιουσίαν της εις τους πτωχούς έλεγεν: Ηξιώθην να αποκτήσω μεγάλο όνομα, αλλά δεν έχω κάτι αντάξιον να ανταποδώσω εις τον δωρητήν. Διότι εάν οι άνθρωποι δια τα πράγματα του κόσμου δίνουν όλην την περιουσίαν των χάριν ενός φθαρτού αξιώματος, εγώ που ηξιώθην τόσον μεγάλης χάριτος δεν έπρεπε πολύ περισσότερον μαζί με όσα θεωρούνται περιουσία μου να δώσω και το σώμα; Αλλά διατί λέγω ότι δίδω τα κτήματα ή το σώμα, αφού όλα είνε ιδικά του; «Διότι του Κυρίου είνε η γη και το πλήρωμα αυτής».⁹ Με αυτούς τους λόγους ενεδύετο την ταπεινοφροσύνην και έμενεν ήσυχη.

Είχε, λοιπόν, εξασκηθή εις τους κόπους και προηγουμένως εις την πατρικήν της οικίαν, αλλά και όταν έφθασε και εις αυτήν την ακμήν του μοναχικού σταδίου εξηκολούθει να προκόπη εις τας αρετάς. Όσοι τυχόν προσήλθον χωρίς εξάσκησιν και απερισκέπτως εις αυτό το θείον μυστήριον (την μοναχικήν αφιέρωσιν) απέτυχον εις τας επιδειώξεις των, διότι δεν προέβλεψαν το κάθε τι. Όπως όσοι πρόκειται να οδοιπορήσουν πρώτα φροντίζουν δια την προμήθειαν των αναγκαίων δια την οδόν, έτσι και αυτή προητοιμάσθη με τους προηγουμένους κόπους, σαν να ήσαν εφόδια, και εξεκίνησε δια την πορείαν προς τα άνω. Εκ των προτέρων απεταμίευσεν όλα όσα εχρειάζοντο δια την κατασκευήν της οικίας και ανύψωσεν τον ιδικόν της οχυρώτατον πύργον. Αι μεν οικοδομαί, όπως είναι γνωστόν, κατασκευάζονται από φυσικά υλικά. Αυτή δε έχει κάνει το αντίθετον, διότι δεν συνεκέντρωσεν υλικά από την έξω φύσιν, αλλά απέβαλε και όσα ήταν μέσα της. Με το να διανείμη τα χρήματά της εις τους πτωχούς και να αφήση κατά μέρος την οργήν και την μνησικακίαν και να αποδώξη τον φθόνον και την φιλοδοξίαν, εστερέωσε τον πνευματικόν της πύργον επάνω εις την πέτραν δια να φαίνεται από παντού ο πύργος και να παραμένη άπτωτος εις τους ανέμους η οικία της.¹⁰

Αλλά διατί να πολυλογώ; Υπερέβαλλεν εις τας αρετάς και τας μοναστρίας που είχαν συνηθίσει εις τον μοναχικόν τρόπον ζωής. Σαν τα ευφυέστατα παιδιά, τα οποία

ενώ συλλαβίζουν ακόμη, εις την ευφυΐαν συναγωνίζονται τα μεγάλα παιδιά και εκείνα που από περισσότερον καιρόν διδάσκονται πλησίον των διδασκάλων, έτσι και αυτή με σπινθηροβόλον πνεύμα υπερέβαλλε τας υπολοίπους.

Είνε αδύνατον εις ημάς να περιγράψωμεν τας πράξεις και την ασκητικήν ζωήν της, διότι δεν επέτρεπε καν να την παρακολουθή κανείς. Ούτε και ήθελε να διακηρύττουν τα κατορθώματά της, όσοι ήσαν παρόντες. Εφρόντιζε δε να κάμνη το καλόν ούτως, ώστε να το διαφυλάττη και να το κρύβη από τους άλλους. Αυτό δε το έκαμνε, διότι προώδευε με την βοήθειαν της θείας χάριτος και όχι από φθόνον. Είχεν επίσης υπ' όψιν της τον λόγον του Κυρίου που έλεγεν· «Ό,τι κάμνει η δεξιά σου, ας μη το γνωρίζη η αριστερά σου».¹¹ Αθέατος λοιπόν εξετέλει τα μοναχικά της καθήκοντα.

Από την παιδικήν της ηλικίαν μέχρι της ωριμότητος απέφευγεν όχι μόνον τας συναναστροφάς με οιονδήποτε άνδρα, αλλά πολλές φορές ακόμη και τας γυναίκας απέφευγε, δια δύο λόγους· αφ' ενός μεν δια να μη αποκτήση δόξαν ένεκα της υπερβολικής ασκήσεως και αφ' ετέρου δια να μη αποσπασθή από την άσκησιν λόγω των αναγκών του σώματος.

Τοιουτοτρόπως ήλεγχε τας απαιτήσεις της ψυχής της και δεν επέτρεπεν εις αυτάς να παρασύρωνται από τας σαρκικάς επιθυμίας. Εκλάδευε τους ακάρπους κλάδους, όπως κάμνομεν εις το υπερβολικά πυκνόφυλλον δένδρον και απέκοπτε τας ακανθώδεις εκβλαστήσεις της διανοίας με την νηστείαν και την προσευχήν. Εάν κάποιο από αυτά εσημείωνεν αύξησιν, με ποικίλους τρόπους το ετιμώρει και με κάθε είδους κόπων εταλαιπώρει το σώμα. Δεν περριωρίζετο μόνον εις την εξ αστίας αδυναμίαν αλλά ελάττωνεν εις το ελάχιστον και το νερό.

Όταν ο εχθρός προητοίμαζε πόλεμον εναντίον της, ήδη αυτή με την προσευχήν της είχε καλέσει τον Κύριόν της ως σύμμαχον, διότι ηρκείτο να σβήση την ορμήν του λέοντος με μόνην την άσκησιν. Με την προσευχήν παρουσιάζετο ο Κύριος και απεμακρύνετο ο αντίπαλος. Πολλές φορές ο εχθρός παρέτεινε την μάχην και ο Κύριος δεν απέκρουε μονομιάς τον αποτρόπαιον, διότι ήθελε με αυτόν τον τρόπον να αυξήση την πνευματικήν άσκησιν της εναρέτου ψυχής. Αυτή περισσότερον ενισχύετο με την νίκην του εχθρού, σαν να ελάμβανε περισσότερα δώρα. Δεν ηρκείτο μόνον εις το να νεκρώνη το σώμά της με την έλλειψιν των τροφών, αλλά απεμάκρυνε και τα καταλύματα που προεκάλουν ηδονήν. Έτρωγε ψωμί πιπυρούχον, πολλές φορές δεν έπινε νερό και μέχρις ενός χρονικού διαστήματος εκοιμάτο κατά γης. Όσον διήρκει ο

πόλεμος εχρησιμοποιεί τα εξής όπλα: την προσευχήν εφόρει αντί όπλου και ασπίδος, η περικεφαλαία της απετελείτο από την πίστιν και την ελπίδα και την αγάπην. Η πίστις όμως υπερείχεν από όλας τας αρετάς, συγκρατούσα όλας τας σωματικές και πνευματικές δυνάμεις.¹² Ήτο και ελεήμων αν και όχι εν ενεργεία αλλά κατά την πρόθεσιν.

Με αυτούς τους τρόπους ο εχθρός ενικάτο αλλά και αυτή ανεκουφίζετο από την σκληροτάτην άσκησιν. Το έκαμνεν αυτό δια να μη διαλυθούν δια μιας τα μέλη του σώματος, επειδή αυτό θα ήτο απόδειξις της ήττας. Όταν τα όπλα παραδοθούν, ποία ελπίς απομένει εις τον στρατιώτην δια να πολεμά; Μερικοί εξήντησαν τους εαυτούς των με υπερβολικόν και παράλογον μέτρον και υπολογισμόν και επροξένησαν καιρίαν πληγήν εις το σώμα των. Και κατέστρεψαν τους εαυτούς των, σαν να είχε παραπηθή απ' αυτό ο αντίπαλος. Αυτή όμως δεν ενήργει έτσι, αλλά όλα τα έκαμνε με διάκρισιν και εναντίον του εχθρού αντεπεξήρχετο με σφοδρότητα δια των προσευχών και της ασκήσεως. Δια να γαληνεύη με το ιδιόν της πλοίων εφρόντιζε και δια το σώμα. Διότι και οι ναύται, όταν τους καταλάβη θύελλα και τρικυμία μένουν πενασμένοι, διότι καταβάλλουν όλας τας δυνάμεις των εις το να αμυνθούν εις τον καταφανή κίνδυνον. Και όταν κατορθώσουν να επιζήσουν τότε φροντίζουν να εξασφαλίσουν και την δευτέραν σωτηρίαν. Και όλος ο χρόνος των εις την θάλασσαν δεν εξοδεύεται εις τας τρικυμίας. Την μικράν ηρεμίαν δέχονται σαν ανάπαυσιν από τους κόπους. Και ούτε περνούν τον καιρόν των εντελώς αμερίμνω, ούτε παρασύρονται από ύπνον βαθύν, διότι γνωρίζουν τι έχει συμβή εις το παρελθόν και προνοούν δια τα μέλλοντα. Διότι και αν εσταμάτησεν η θύελλα, όμως η θάλασσα δεν έχει ολιγοστεύσει. Και εάν επέρασε το δεύτερον, όμως το πρώτον παραμένει. Και εάν το γεγονός ανήκει εις το παρελθόν, η δημιουργική απία παραμένει. Έτσι λοιπόν και εις την προκειμένην περίπτωσιν αν και η επιθυμία έχει απομακρυνθή εν τούτοις αυτός που την κατευθύνει δεν ευρίσκετα μακριά. Δια τούτο πρέπει αδιακόπως να προσευχώμεθα, διότι η θάλασσα είναι ασταθής και η κακία του εχθρού απύθμενος. Αυτή λοιπόν η μακαρία επειδή εγνώριζε πολύ καλά την ταραχήν της παρούσης ζωής και προέβλεπε την ζάλην των λογισμών, με προσοχήν κατηύθυνε το σκάφος της δια της ευσεβείας εις τον Θεόν: και δια τούτο ανεπηρέαστον από τας τρικυμίας το ηγκυροβόλησεν εις το σωτήριον λιμάνι, έρριψε δε άγκυραν ασφαλή την πίστιν εις τον Θεόν.¹³

Η ζωή της ήτο αποστολική, συνδυασμένη με πίστιν και ακτημοσύνην και έλαμπεν από αγάπην και ταπεινοφροσύνην. Εις αυτήν εφηρμόσθη ο σωτήριος λόγος:

«θα πατήσης επάνω εις τα φίδια ασπίδα και βασιλίσκον»,¹⁴ «και εις όλην την δύναμιν του εχθρού». ¹⁵ Ἦκουσεν αὐτὴ δικαίως τὸ «Εὐγε, δούλε αγαθὲ και πιστέ. Ἦσουν ἔμπιστος εις ολίγα αγαθά, τῶρα θα σε κάνω διαχειριστὴν εις πολλά». ¹⁶ Ἄν και το ρητὸν αναφέρεται εις υλικὰς δωρεὰς ἐδῶ ὁμως ας το εκλάβωμεν με την ἐξὴς ἔννοιαν Ἐπειδὴ πράγματι ἐνίκησες εις τον πόλεμον ἐναντίον της ὑλης και ἐναντίον του αοράτου εχθροῦ θα υψώσης τρόπαιον, διότι ἐγὼ σε υπερασπίζω. Ἄς γνωρίζουν την ἀξίαν της πίστεως αἱ ἀρχαὶ και αἱ ἐξουσίαι, τας οποίας ὁ δούλός μου Παῦλος ἀνέφερε ¹⁷ διότι ὅταν νικήσης τας εχθρικές δυνάμεις θα συναναστρέψῃς και τας ἀγγελικάς.

Και κατ' αὐτὸν τον τρόπον ἀσκητεύουσα μόνη, ἔκαμνε καλὰ ἔργα. Με την πάροδον του χρόνου και την ἀνθησιν των ἀρετῶν της, τὸ ἀρώμα των ἐνδοξοτάτων κόπων ὠσφραίνοντο πολλοί. «Δεν ὑπάρχει», λέγει ἡ Γραφή, «κρυπτόν, τὸ οποίον δεν θα φανερωθῆ». ¹⁸ Γνωρίζει ὁ Θεὸς αὐτοὺς που τον αγαποῦν και ἠξεύρει να κηρύττῃ ὁ ἴδιος δια να διορθῶνται ὅσοι ἀκούουν. Τότε, λοιπόν, ἤρχισαν μερικοὶ να ἀντιπαραβάλλουν (τους λόγους της) με τὸ θεῖον θέλημα και ἔτσι αἱ συναντήσεις των να ἀποβαίνουν προς ἴδιαν οἰκοδομήν. Με τας ἐρωτήσεις των ἐπληροφοροῦντο την ζωὴν της και την ἐπλησίαζον ἀκόμη περισσότερο, με την ἐπιθυμίαν να ὠφελοῦνται. Ὅπως συνήθως συμβαίνει, την ἡρώτων δια να μάθουν Ἐπὶ δυνάμεθα να σωθῶμεν; Και αὐτὴ μετὰ ἀπὸ βαρεῖς ἀναστεναγμοὺς και πολλὰ δάκρυα ἐκλείνετο εις τον εαυτὸν της, και ὡς να εἶχε δώσει την ἀπάντησιν δια των δακρύων, ἐσυνέχριζε να σιωπᾷ ἐκ νέου. Ἀλλὰ ὅλαι μαζί την ἐπιέζαν να διηγηθῆ τα μεγαλεῖα του Θεοῦ, διότι την ἐθαύμαζαν και μόνον που την ἐβλεπαν, και ἀμέσως πάλιν την παρεκάλουν να ομιλήσῃ. Και ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ ἐπιέζετο ἡ μακαρία, μετὰ ἀπὸ ἀρκετὴν ὥραν και ἀφοῦ ἐγένετο πολλὴ ἡσυχία, με χαμηλὴν φωνὴν εἶπε την γραφικὴν ἐκείνην ἐκφρασίαν Ἐμὴ ἐξαναγκάζῃς τον πτωχόν, διότι εἶνε ἐξουθενωμένος». ¹⁹ Και αἱ ἀκροάτριαι ἀφοῦ ἐδέχθησαν με εὐχαρίστησιν την ἀπάντησιν, σαν να ἐδοκόμασαν μέλι και κηρήθρα ἐπέμεναν να ἐρωτοῦν περισσότερο. Κατόπιν την ἐπολιόρκουν με τας γραφικὰς φράσεις και ἔλεγον προς αὐτήν, λόγου χάριν Ἐδωρεάν ἐλάβες, δωρεάν δος» ²⁰ ἀκόμη δε Ἐπρόσεχε μήπως τιμωρηθῆς συ, ἐπειδὴ ἐκρυψες τὸ τάλαντόν σου, ἀντὶ του δούλου. ²¹ Και αὐτὴ ἀπεκρίνετο Ἐδιὰ τί ἔχετε τόσοσιν μεγάλην ἰδέαν δι' ἐμὲ την ἀμαρτωλὴν, ὅτι δῆθεν κάμνω ἢ λέγω τίποτα τὸ σπουδαῖον; Ἐχομεν κοινόν διδάσκαλον, τον Κύριον, ἀπὸ την ἴδιαν πηγὴν ἀντλούμεν τα πνευματικὰ νάματα Ἐγαλουχοῦμεθα ἀπὸ τους ἰδίους μαστοὺς, την Παλαιάν και την Καινὴν Διαθήκην. Και αὐταὶ της ἔλεγον Ἐγνωρίζομεν και ἡμεῖς ὅτι ἡ Γραφή εἶναι ἡ μοναδικὴ παιδαγωγός μας

και ο κοινός διδάσκαλος, αλλά συ με την ακατάπαυστον μελέτην προέκοψες εις τας αρετάς. Και είνε ανάγκη αυταί αι οποία έχουν ήδη συνηθίσει εις το καλόν, ως δυνατώτεροι να βοηθούν τας μικράς. Διότι αυτό μας προστάσσει και ο κοινός μας διδάσκαλος. Η δε μακαρία, όταν ήκουσε αυτά, εκλαυθμήριζε σαν βρέφος που ευρίσκεται εις τον μαστόν της τροφού. Αι δε σύντροφοί της υποβάλλουσαι την ερώτησιν εκ δευτέρου, την παρεκάλουν να σταματήση το κλάμα. Και όταν ησύχασε, δια πολλήν ώραν επεκράτησεν ησυχία. Και αμέσως ήρχισαν να την παρακαλούν. Και αυτή τας ελυπήθη και επειδή κατενόησεν, ότι οι λόγοι της δεν επικφέρουν έπαινον αλλά ωφελούν τας παρευρισκομένας, ήρχισε να ομιλή προς αυτάς ως εξής.

Παιδιά μου, όλοι και όλα γνωρίζομεν τον τρόπον της σωτηρίας, αλλά χάνομεν την σωτηρίαν εξ αιτίας της ιδικής μας αμελείας. Διότι πριν από όλα χρειάζεται να διαφυλάττωμεν αυτά που μας εγνώρισεν η χάρις του Κυρίου. Και είνε αυτά: «Να αγαπήσης τον Κύριον τον Θεόν σου με όλην σου την ψυχήν», «και τον πλησίον σου σαν τον εαυτόν σου».²² Αυταί αι εντολαί συνιστούν την απαρχήν του θείου θελήματος και εις αυτό επαναπαύεται ολόκληρος η χάρις. Η εκφώνησις του λόγου είνε σύντομος εις το σημείον αυτό, αλλά πολλή και άπειρος η δύναμις αυτού. Όλα τα ψυχωφελή εξαρτώνται εξ αυτού. Και δίδει και ο Παύλος την μαρτυρίαν, λέγων ότι ο σκοπός του νόμου είνε η αγάπη.²³ Όσα χρήσιμα λοιπόν ειπαν οι άνθρωποι εμφορούμενοι από το άγιον Πνεύμα, από την αγάπην προέρχονται και εις αυτήν καταλήγουν. Η σωτηρία λοιπόν είνε αυτή, δηλαδή η διπλή αγάπη.

Πρέπει λοιπόν και τούτο να προσθέσωμεν, πάλιν ιδικών της έργων είνε, το να γνωρίζη κάθε μία από ημάς ποίον είνε το μεγαλύτερον αγαθόν και εκείνο να επιθυμή. Και αυταί έδεχναν απορίαν προς αυτό που ειπε και ηρώτων πάλιν. Αυτή δε απήντησε προς αυτάς: Γνωρίζετε την παραβολήν του ευαγγελίου περι των εκατόν και εξήκοντα και τριάκοντα. Η εκατοντάς συνιστά το ιδικόν μας έργον, η εξηκοντάς είνε το τάγμα των εκγρατών η δε τριακοντάς αυτών που ζουν εν σωφροσύνη.²⁴ Είνε ωραίον να μεταβαίνωμεν από τα τριάκοντα εις τα εξήκοντα, οι μικροί να προκόπτουν προς τα μεγάλα. Το δε να κατηφορίζωμεν από τα μεγαλύτερα εις τα μικρότερα είνε επικίνδυνον. Αυτός που επήρε μίαν φοράν κλίσιν εις τα χειρότερα, δεν ημπορεί να περιορισθή εις τα ολίγα, αλλά πίπτει εις τον βυθόν της καταστροφής σαν εις τον βυθόν της θαλάσσης. Μερικαί λοιπόν ενώ υπόσχονται παρθενίαν, όμως παρασύρονται εις τους πονηρούς λογισμούς λόγω της αδυνάτου θελήσεώς των και καταφεύγουν εις αμαρτωλάς προφάσεις. Διότι λέγουν εις τον εαυτόν των ή μάλλον προς τον διάβολον, ότι εάν ζήσωμεν (έγγαμοι) με σωφροσύνην (μάλλον με αφροσύνην) υπάρχει

πιθανότης να τύχωμεν του μισθού του τριακοστού. Και ισχυρίζονται ότι όλη η Παλαιά Διαθήκη υπεστήριξε την τεκνογονίαν. Να γνωρίζετε, λοιπόν, ότι η γνώμη αυτή είνε του εχθρού. Διότι αυτόν ο οποίος οδηγείται από τα μεγαλύτερα εις τα μικρότερα τον πολεμεί ο εχθρός. Όπως ο στρατιώτης, ο οποίος ελιποτάκτησεν, οδηγείται εις δίκην δια την απόδρασιν και δεν συγχωρείται με την δικαιολογίαν, ότι δήθεν υπεχώρησεν εις τα μετόπισθεν, αλλά επειδή ελιποτάκτησε, τιμωρείται. Πρέπει λοιπόν, όπως είπα προηγουμένως, από τα χαμηλότερα να αναβαίνωμεν εις τα υψηλότερα. Και αυτό ο απόστολος Παύλος διδάσκει λέγων, ότι «αφού λησμονήσωμεν το παρελθόν, πρέπει να φροντίσωμεν να αξιοποιήσωμεν το μέλλον».²⁵ Άρα πρέπει αυτοί που έχουν την εκατοντάδα, αυτήν να επαναφέρουν εις τον εαυτόν των και να μη δίδουν τέλος εις τον αριθμόν. Διότι πάλιν λέγει η Γραφή ότι «και αν εφαρμόσετε τας διαταχθείσας εντολάς, να είπητε ότι είμεθα δούλοι άχρηστο».²⁶

Ημείς, λοιπόν, που εξελέξαμεν αυτόν τον τρόπον ζωής, να διατηρούμεν σωφροσύνην εις απόλυτον βαθμόν. Καθ' όσον υπάρχει η γνώμη ότι και αι κοσμικαί ασκούν σωφροσύνην, αλλά συνυπάρχει εις αυτάς και η αφροσύνη, διότι αμαρτάνουν με όλας τας άλλας αισθήσεις. Διότι βλέπουν με απρέπειαν και γελούν άτακτα. Ημείς όμως αφού εγκαταλείψωμεν και αυτά, ας ανυψούμεθα εις τας αρετάς και ας αφαιρούμεν από τα μάτια μας κάθε μάταιον θέαμα. Διότι η Γραφή λέγει· «Τα μάτια σου ας βλέπουν τα πρέποντα».²⁷ Και ας εμποδίζωμεν την γλώσσαν από τέτοια αμαρτήματα. Όντως είνε απρεπές το όργανον που χρησιμοποιούμεν δια τους ύμνους να προφέρη αισχράς λέξεις. Και όχι μόνον να παύσωμεν να λέγωμεν αυτά, αλλά και να τα ακούωμεν.

Είνε όμως αδύνατον να τα εφαρμόσωμεν αυτά, εάν συνεχώς ερχώμεθα εις επικοινωνίαν με τα έξω. Διότι δια μέσου των αισθήσεων, έστω και αν δεν το θέλωμεν, εισέρχονται οι κλέπται. Πώς είνε δυνατόν να μη μαυρίση ένα σπίτι, όταν έρχεται καπνός από έξω και αι θύραι είνε ανοικταί; Κατ' ανάγκην λοιπόν πρέπει να παύσωμεν να πηγαينوερχώμεθα εις την αγοράν. Εάν βεβαίως θεωρούμεν ότι είνε δυσάρεστον και βαρύ το να βλέπωμεν αδελφούς και γονείς γυμνούς, πόσον μάλλον επιζήμιον θα μας είνε να βλέπωμεν εις τας πλατείας ανθρώπους, οι οποίοι έχουν απογυμνωθή απρεπώς και λέγουν ακολάστους λόγους; Εξ αυτών προέρχονται παραστάσεις αηδείς και μολυσματικάί.

Και όταν κλεισθούμεν εις τα σπίτια μας ούτε και εκεί δεν πρέπει να είμεθα αμέριμνοι, αλλά να αγρυπνούμεν, διότι έχει γραφή· «Γρηγορείτε».²⁸ Όσον

περισσότερον ασφαλιζομεν τον εαυτόν μας εις την σωφροσύνην, τόσον περισσότερο πολεμούμεθα από δριμείς λογισμούς. «Όποιος προσθέτει γώσιν», λέγει, «προσθέτει πόνον».²⁹ Διότι όσον μεγαλυτέραν πρόοδον σημειώνουν οι αθληταί, τόσον περισσότερο έρχονται αντιμέτωποι με ισχυροτέρους ανταγωνιστάς. Βλέπε πόσον ολίγον επέταξες μακρυά από τα εγκόσμια, οπότε δεν θα αδιαφορήσης δια τα παρόντα. Ενίκησες την ορατήν και έμπρακτον πορνείαν; Ο εχθρός θα προβάλη ενώπιόν σου την πορνείαν, η οποία επιτελείται δια των αισθήσεων. Όταν δε και αυτήν την νικήσης, φωλιάζει εις την διάνοιάν σου, εγείροντας εναντίον σου τον αόρατον πόλεμον. Διότι και εις τας μοναζούσας παρουσιάζει υπούλως πρόσωπα ωραία και συναναστροφάς της παλαιάς ζωής. Δεν πρέπει λοιπόν να δεχώμεθα τας εικόνας αυτάς της φαντασίας, διότι έχει γραφή ότι, «Εάν το πνεύμα του σατανά κινηθή εναντίον σου να μη εγκαταλείψης τον τόπον σου».³⁰ Η συγκατάθεσις προς αυτά ισοδυναμεί με την πορνεία των κοσμικών. «Διότι οι δυνατοί», λέγει, «θα εξετασθούν αυστηρά».³¹ Σκληρός λοιπόν είνε ο πόλεμος εναντίον του πνεύματος της πορνείας. Είνε το σπουδαιότερον κακόν του εχθρού προς καταστροφήν της ψυχής. Και αυτό εννοών ο μακάριος Ιώβ έλεγεν εις τον διάβολον· «Έχει την δύναμιν εις τον ομφαλόν του».³²

Με πολλά βεβαίως και διάφορα τεχνάσματα ο διάβολος εγείρει το κεντρί της πορνείας εναντίον των φιλοχρίστων ανθρώπων. Πολλάκις και αγάπην αδελφικήν ο διάβολος, ο οποίος το κακόν σκέπτεται, την κατέστησεν αμαρτωλήν. Και παρθένους, αι οποίαι απέφυγον τον γάμον και κάθε φαντασίαν της κοσμικής ζωής, ανέτρεψε με την αδελφικήν σχέσιν· και μοναχούς επλήγωσε. Και αυτοί είχαν αποφύγει κάθε μορφήν της πορνείας και όμως τους εξηπάτησε με ευσεβή συναναστροφήν. Διότι εις τούτο συνίσταται το έργον του εχθρού, αφού ενδυθή τα ξένα, να προβάλλη τα ιδικά του κρυφίως. Δεικνύει σπόρον σίτου και θέτει κάτω απ' αυτόν παγίδα. Έχω την γνώμην ότι και ο Κύριος κάμνει λόγον περί αυτού, ότι δηλαδή «Έρχονται εις σας με ενδυμασίαν προβάτων, αλλά εσωτερικά είναι αρπακτικοί λύκοι».³³

Τί θα κάνωμεν λοιπόν εμπρός εις αυτόν τον κίνδυνον; «Ας γίνωμεν συνετοί σαν τους όφεις και καθαροί σαν τα περιστέρια»,³⁴ υποκνούντες έξυπνον λογισμόν κατά της παγίδος του, διότι το, «Γίνεσθε συνετοί σαν τους όφεις», έχει λεχθή με σκοπόν να δίδωμεν προσοχήν εις τας κινήσεις του διαβόλου. Διότι το όμοιον πάρα πολύ γρήγορα αναγνωρίζεται από το όμοιον. Η δε ακεραιότης της περιστεράς δεικνύει την καθαρότητα της πράξεως. Κάθε αγαθόν έργον δεν θα έχη σχέση με το κακόν. Πώς όμως θ' αποφύγωμεν αυτό το οποίον αγνοούμεν; Πρέπει λοιπόν ημείς, αφού

λάβωμεν υπ' όψιν μας την πανουργίαν του εχθρού, να φυλασσωμεθα από τα κακά σχέδιά του, διότι λέγει· «Αυτός περιπατεί ζητών κάποιον να καταπιή».³⁵ «Και τα βρώματα αυτού εκλεκτά».³⁶ Χρειάζεται λοιπόν πάντοτε να είμεθα εν εγρηγόρσει. Διότι μας πολεμεί και με τα εξωτερικά πράγματα, μας δαμάζει όμως και με τους εσωτερικούς λογισμούς. Και μάλιστα περισσότερο με τους εσωτερικούς· και νύκτα και ημέραν αοράτως μας επιτίθεται.

Τί μας χρειάζεται λοιπόν εις τον παρόντα πόλεμον; Άσκησις επίπονος βεβαίως και καθαρά προσευχή. Άλλ' αυτά αποτελούν αλεξητήριο γενικώς δια κάθε ολέθριον λογισμόν· χρειάζεται όμως να σκεφθούμεν και κάτι άλλα ειδικά δια την περίπτωσιν αυτήν, δια να απομακρύνωμεν την παρούσαν ασθένειαν της ψυχής· και όταν μας επιτεθή ο αίσχιστος λογισμός, να τον αντιμετωπίσωμεν με τους αντιθέτους λογισμούς. Εάν εις την διάνοιάν μας έλθη εικών ωραίου προσώπου, πρέπει να την πατάξωμεν με τον εξής συλλογισμόν, ας κλείσωμεν τους οφθαλμούς του ειδώλου, ας αφαιρέσωμεν τας σάρκας από τας παρειάς, ας κόψωμεν και τα χείλη, και τότε θα ίδωμεν ένα αηδιαστικόν κατασκευάσμα από κόκκαλα γυμνά· ας μάθωμεν λοιπόν καλά τι ήτο αυτό το οποίον μας ειλκυε· έτσι θα δυνηθώμεν να αναχαπίσωμεν τον μάταιον και πλάνον. Διότι αυτό το οποίον αγαπούμεν δεν ήτο τίποτε περισσότερο παρά αίμα αναμεμιγμένον με φλέγμα, το οποίον και ο οργανισμός των ζώων παρασκευάζει. Κατ' αυτόν τον τρόπον και με αυτάς τας σκέψεις είνε φυσικόν να απομακρύνωμεν την βδελυράν κακίαν· και όπως κτυπάς το καρφί με το καρφί,³⁷ κατά τον ίδιον τρόπον πρέπει να αποκρούωμεν τον διάβολον. Ακόμη δε πρέπει να φαντασθούμεν πληγάς δυσόσμους και σαπισμένας εις όλον το σώμα του προσώπου, το οποίον αγαπούμεν, και με ολίγα λόγια να ειπούμεν ότι μοιάζει με νεκρόν ή και ο ίδιος είνε νεκρός κατά την πίστιν. Το ισχυρότερον όμως όλων είνε τονα εξουσιάζης την κοιλίαν σου, διότι έτσι και εις τας υπογαστρίους ηδονάς είνε δυνατόν να κυριαρχήσης.

Όσαι λοιπόν ήσαν παρούσαι ελάμβανον μέρος εις θείον συμπόσιον, διότι ηυχαιστούντο από το ποτήριο της σοφίας. Προσέφερε δε εις αυτάς ως οίνον το θείον ποτόν και νόμα η μακαρία Συγκλητική. Η κάθε μία απ' αυτάς ελάμβανεν ό,τι ήθελε, και κάποια από τας συγκεντρωμένας την ηρώτα και έλεγε· Η ακτημοσύνη είνε τέλειον αγαθόν; Και αυτή απήνητησεν· Είνε πάρα πολύ μεγάλο καλόν δί' όσας δύνανται. Αυταί αι οποίαι την υπομένουν, πιέζουν την σάρκα των, έχουν όμως άνεσιν εις την ψυχήν των. Διότι όπως ακριβώς τα στερεά ρούχα, όταν τα πατούν και με βίαν τα τρίβουν, πλύνονται και καθαρίζονται, κατά τον ίδιον τρόπον και η δυνατή ψυχή περισσότερο ενισχύεται με την εκούσιον πτωχείαν· αυταί όμως αι οποίαι έχουν

αδύνατον χαρακτήρα υφίστανται το αντίθετον από ότι αι πρώται. Διότι μόλις ολίγον πιεσθούν, σαν τα εσχισμένα ρούχα, καταστρέφονται χωρίς να δύνανται να ανεχθούν την κάθαρσιν, την οποίαν επικφέρει η αρετή. Και ενώ ένας είνε ο τεχνίτης, εις διαφορετικόν όμως τέλος καταλήγουν τα ρούχα, διότι αυτά μεν σχίζονται και καταστρέφονται, ενώ εκείνοι λευκαίνεται και ανανεώνεται. Δια τούτο θα ηδύνατο κανείς να θεωρήση ως αγαθόν κειμήλιον δι' εκείνας αι οποίαι διακρίνονται δια το ανδρείον των φρόνημα την ακτημοσύνην· διότι αποτελεί τον χαλνόν των σωματικών αμαρτημάτων.

Πρώτα όμως πρέπει να εξασκηθούμεν εις τους κόπους· εννοώ την νηστεϊάν και την χαμαικοπίαν, και τα επί μέρους, και κατ' αυτόν τον τρόπον ν' αποκτήσωμεν αυτήν την αρετήν. Διότι όσοι δεν ενήργησαν έτσι, άλλ' αμέσως απέρριψαν την περιουσίαν των, ως επί το πλείστον μετενόησαν.

Τα χρήματα είνε όργανον του απολαυστικού βίου. Κατάργησε λοιπόν πρώτα το πάθος σου, δηλαδή την γαστριμαργίαν και την καλοπέρασιν, και έτσι ευκόλως θα δυνηθής να περικυρνήσης την ύλην των χρημάτων. Διότι νομιζω ότι είνε ανυπόφορον, ενώ υπάρχει το πάθος, να μην υπάρχη το όργανον. Εκείνος ο οποίος δεν απέβαλε το πρώτον, πώς θα δυνηθή να εκδώξη το δεύτερον; Δι' αυτόν τον λόγον και ο Σωτήρ, όταν συζητά με τον πλούσιον νεανίσκον, δεν τον διατάσσει αμέσως να αποβάλη τα χρήματα, αλλά τον ερωτά προηγουμένως, εάν έχη εκτελέσει τας εντολάς του νόμου και ως επιδέξιος διδάσκαλος ερωτά· Εάν έμαθες τα γράμματα, εάν εδιδάχθης τας συλλαβάς, και γενικώς εάν έμαθες να γράφης τα ονόματα, προχώρησε λοιπόν και εις την τελείαν ανάγνωσιν· δηλαδή «Πήγαμε πώλησε τα υπάρχοντά σου και εμπρός, ακολούθησέ με».³⁸ Και νομιζω ότι εάν δεν έδινε την διαβεβαίωσιν, ότι έχη εκτελέσει όσα παρήγγελλεν ο νόμος, δεν θα τον παρεκίνηι εις την ακτημοσύνην. Διότι πώς θα ηδύνατο να σπεύση εις ανάγνωσιν, αφού δεν εγνώριζε να συλλαβίζη;

Καλή λοιπόν είνε η ακτημοσύνη δι' όσους έχουν συνηθίσει εις τας αρετάς, διότι αφού απέβαλον τα περιπτώ, στρέφουν τα βλέμματά των προς τον Κύριον, ψάλλοντες με ειλικρίνειαν εκείνον τον θείον λόγον, ο οποίος λέγει· «Τα μάτια μας είνε εστραμμένα με ελπίδα επάνω σου και συ δίδεις εις την κατάλληλον ώραν τροφήν εις εκείνους που σε αγαπούν».³⁹

Άλλωστε από την αποβολήν του πλούτου ωφελούνται πολύ, χωρίς να έχουν εστραμμένον τον νουν των εις την γην, φορούν την βασιλείαν των ουρανών και

εφαρμόζουν με ακρίβειαν αυτό το οποίον λέγει ο υμνωδός Δαυίδ. «Έγνα σαν ζών μπροστά σου».⁴⁰ Διότι όπως ακριβώς τα υποζύγια ζώα κάμνουν την εργασίαν των και αρκούνται εις τας τροφάς αι οποίαι είνε αρκεταί δια να ζήσουν, έτσι και οι εργάται της ακτημοσύνης, θεωρούν τα χρήματα μηδαμινά, εργάζονται δε μόνον δια την καθημερινήν τροφήν του σώματος. Αυτοί κρατούν το θεμέλιον της πίστεως· εις αυτούς έχει λεχθή από τον Κύριον να μη αγωνιούν δια την αύριον και ότι «τα πτηνά του ουρανού δεν σπέρνουν ούτε θερίζουν και ο ουράνιος πατέρας τα τρέφει».⁴¹ Μ' αυτά τα λόγια ενισχύθησαν (και είνε λόγια του Θεού) και με παρρησίαν λέγουν εκείνον τον γραφικόν λόγον, που λέγει· «Επίστευσα δι' αυτό ωμίλησα».⁴²

Και ο εχθρός υφίσταται μεγαλύτεραν ήτταν από τους ακτήμονας· διότι δεν έχει εις τι να τους βλάβη. Διότι αι περισσότεραι θλίψεις και πειρασμοί προέρχονται από τας χρηματικές ζημίας. Τί έχει λοιπόν να κάμη εις τους ακτήμονας; Τίποτε. Να κάμη χωράφια; Δεν έχουν. Να καταστρέψη υποζύγια ζώα; Άλλ' ούτε και αυτά προ πολλού τα απεχαιρέτησαν. Μεγίστη λοιπόν τιμωρία εναντίον του εχθρού. Και πολύτιμος θησαυρός δια την ψυχήν είνε η ακτημοσύνη.

Όσον λοιπόν αυτή είνε αξιοθαύμαστος και υπέρογκος αρετή, τόσον πονηρά και μοχθηρά είνε η φιλαργυρία και ορθώς έχει ειπεί δι' αυτήν ο θεσπέσιος Παύλος ότι είνε απία όλων των κακών.⁴³ Δηλαδή της επιθυμίας του πλούτου, της επιορκίας, της κλοπής, της αρπαγής, της πορνείας, του φθόνου, της μισαδελφίας, του πολέμου, της εδωλολατρίας, της πλεονεξίας και των παραφυάδων αυτών, της υποκρισίας, της κολακείας, της περικερνήσεως, όλων αυτών απία ομολογουμένως είνε η φιλαργυρία. Δια τούτο δικαίως ο απόστολος την ωνόμασε μητέρα όλων των κακών. Και δεν τους τιμωρεί μόνον ο Θεός, αλλά και οι ίδιοι καταστρέφουν τον εαυτών των· διότι έχοντες αχόρταγον την κακίαν μέσα των, δεν εκπληρούται ο σκοπός των και δια τούτο μένει αθεράπευτος η πληγή των. Εκείνος ο οποίος δεν έχει τίποτε, ολίγα επιθυμεί· και όταν αποκτήση αυτά, επιθυμεί περισσότερα· εκατόν χρυσά νομίσματα έχει, και λαχταρά τα χίλια· και όταν και αυτά τα αποκτήση, εις το άπειρον στρέφει το βλέμμα του. Και έτσι, επειδή δεν δύνανται να θέσουν τέρμα εις την επιθυμίαν των, πάντοτε κλαίονται ότι είνε πτωχοί. Η φιλαργυρία φέρει πάντοτε μαζί της τον φθόνον. Αυτός δε καταστρέφει πρώτα εκείνον ο οποίος τον έχει. Όπως ακριβώς η οχιά, όταν γεννάται, πρώτα την μητέρα της φονεύει, προτού βλάβη άλλους· έτσι και ο φθόνος μαραίνει εκείνον ο οποίος τον έχει, προτού εις τους γείτονας εξαπλωθή.

Θα ήτο πολύ σπουδαίον, εάν ηδυνάμεθα ημείς οι οποίοι ζητούμεν το αληθινόν αργύριον, να υπομένωμεν τόσους κόπους, εις όσους άνευ αξίας περιπίπτουν αυτοί οι οποίοι κυνηγούν την ματαιότητα του κόσμου. Υπομένουν ναυάγια, δοκιμάζουν ταλαιπωρίας, περιπίπτουν εις χείρας ληστών, υπομένουν κακοκαιρίαν και βιαίους ανέμους και πολλές φορές ενώ κερδίζουν αποκαλούν τον εαυτόν των πτωχόν, διότι φοβούνται τους φθονερούς ανθρώπους. Ημείς όμως ουδόλως τολμούμεν τέτοιους κινδύνους χάριν του αληθινού κέρδους. Εάν δε ποτέ επιτύχωμεν ολίγα πράγματα, εξυψώνομεν τον εαυτόν μας και κάνομεν επίδειξιν εις τους ανθρώπους και πολλές φορές, ενώ ούτε ακόμη έχει ολοκληρωθή το καλόν, το προβάλλομεν· αμέσως δε καυχώμεθα και δια τον σπινθήρα του καλού, τον οποίον νομίζομεν ότι έχομεν και έτσι μας κλέπτει ο εχθρός. Και εκείνοι δε, ενώ κερδίζουν πολλά, επιθυμούν τα περισσότερα· και όσα μεν έχουν τώρα τα θεωρούν μηδαμνά, απ' εναντίας δε στρέφονται προς αυτά τα οποία δεν έχουν προς το παρόν. Ημείς όμως, αν και δεν έχομεν τίποτε απ' όσα ζητούν οι άνθρωποι, δεν θέλομεν ν' αποκτήσωμεν τίποτε· και ενώ πάσχομεν από την εσχάτην πενίαν, θεωρούμεν τον εαυτόν μας πλούσιον. Είνε ωραίον πράγμα λοιπόν αυτός που είναι ενάρετος εις κανένα να μη το διακηρύττη, διότι αυτοί θα υποστούν μεγαλύτεραν ζημίαν και βεβαίως «θα χάσουν αυτό που νομίζουν ότι έχουν».⁴⁴

Πρέπει λοιπόν να καταβάλλωμεν κάθε προσπάθειαν δια ν' αποκρύπτωμεν το κέρδος. Αυτοί δε που διηγούνται τα κατορθώματά των ας τολμήσουν να είπουν και τα ελαττώματά των μαζί με αυτά· εάν δεν αποκρύπτουν αυτά, δαι να μη τους κατηγορήσουν όσοι τους ακούουν, πολύ περισσότερον πρέπει να αποκρύψουν εκείνα, διότι τους αποξενώνουν από τον Θεόν. Άλλ' όσοι ζουν ενάρετον βίον κάνουν το αντίστροφον, δηλαδή διηγούνται και τα μικρότερα αμαρτήματά των προσθέτοντας και πράγματα τα οποία δεν έκαμαν. Έτσι περφηρονούν την δόξαν των ανθρώπων, αποκρύπτουν όμως τα αγαθά, δια ν' ασφαλίσουν την ψυχήν των. Διότι όπως ακριβώς θησαυρός ο οποίος ήλθεν εις το φως δυσκόλως διασώζεται, έτσι και η αρετή η οποία γίνεται γνωστή και δημοσιεύεται εξαφανίζεται· όπως ακριβώς λιώνει το κερι από την φωτιάν, έτσι και η ψυχή λόγω των επαίνων διαλύεται και χάνει την δύναμιν της.

Και το αντίθετον πάλιν θα συμβή· εάν δηλαδή η θερμότης λιώνη το κερι, το ψύχος το στερεοποιεί· και εάν ο έπανος αφαιρή από την ψυχήν την δύναμιν, οπωσδήποτε ο ονειδισμός και ο εξευτελισμός την ανυψώνουν εις ύψη αρετής· διότι λέγει· «Χαίρετε και αγαλλάσθε» όταν οι άνθρωποι ειπούν κάθε ψεύδος εναντίον σας.⁴⁵ Και αλλού λέγει· «Με θλίψεις με επλάτυνες».⁴⁶ Και πάλιν· «Ονειδισμόν

περιμένει η ψυχή μου και ταλαιπωριάν». ⁴⁷ Είνε δε δυνατόν να ιδώμεν εις την αγίαν Γραφήν και μύρια άλλα τέτοια αγαθά, τα οποία συνοδεύουν την ψυχήν.

Υπάρχει λύπη ωφέλιμος και λύπη βλαβερά. Της ωφελίμου λύπης γνώρισμα είναι να αναστενάζης δια τα ιδικά σου αμαρτήματα και δια την άγνοια των συνανθρώπων σου· επίσης από φόβον μήπως εκπέσης από την αγαθήν πρόθεσιν· και τέλος (να λυπηθεί), διότι είσαι μακράν της τελείας αγαθωσύνης. Αυτά λοιπόν είναι τα είδη της γνησίας και αγαθής λύπης. Υπάρχει και μία άλλη λύπη, την οποίαν ο εχθρός υποβάλλει, και η οποία γνωρίζει να αναφύεται μεταξύ των ειδών της καλής λύπης. Και αυτός βάζει λύπην πλήρη ανοησίας, την οποίαν μερικοί την ονομάζουν και ακηδία. Το πνεύμα αυτό πρέπει να το απομακρύνωμεν κυρίως με προσευχήν και ψαλμωδία.

Και ημάς απασχολούν αγαθαί μέριμναι και δεν πρέπει να νομίζη κανείς, ότι μένει άνευ φροντίδων εις την ζωήν αυτήν. Διότι λέγει η Γραφή· «Κάθε κεφαλή θα πονέση και κάθε καρδιά θα λυπηθή». ⁴⁸ Μ' ένα λόγον το άγιον Πνεύμα έγγραψε και περί του μοναχικού και περί του κοσμικού βίου. Δια του πόνου της κεφαλής εννοεί τον μοναχικόν τρόπον ζωής· διότι εκείνο το οποίον εξουσιάζει είναι η κεφαλή· «Διότι οι οφθαλμοί του σοφού», λέγει, «είνε εις την κεφαλήν του». ⁴⁹ Με την λέξιν αυτήν νομίζω ότι εννοεί το διορατικόν. Ωμίλησε δε περί πόνου, διότι κάθε είδος αρετής με κόπους επιπυγχάνεται. Με την λύπην της καρδιάς εδήλωσε το άστατον και πονηρόν ήθος. Την καρδίαν ωνόμασαν μερικοί κατοικίαν θυμού και λύπης· όταν στερούνται την δόξαν λυπούνται· όταν επιθυμούν τα ξένα, λυώνουν· όταν περιπίπτουν εις πτωχείαν δυσανασχετούν· όταν είναι πλούσιοι, συμπερφέρονται σαν τρελλοί και στερούνται και τον ύπνον των δια να φυλάξουν την περιουσίαν των.

Ας μη παρασυρθούμε λοιπόν κατά το φρόνημα, λέγοντες ότι οι κοσμικοί είναι αμέριμνοι. Εάν κάνωμεν σύγκρισιν, κοπιάζουν ίσως περισσότερον από ημάς. Αι κοσμικάί γυναίκες ως επί το πλείστον λυπούνται πολύ εις τον κόσμον, διότι γεννούν με δυσκολίαν και κίνδυνον, και ταλαιπωρούνται εις τον θηλασμόν, και όταν τα παιδιά των αρρωσταίνουν, συμπάσχουν και αυτά, και υπομένουν αυτά χωρίς τα βάσανά των να τελειώνουν. Και ή είναι ανάπηρα εις το σώμα αυτά τα οποία εγέννησαν ή τα κυριεύει η κακία και δολοφονούν τους γονείς των. Ας τα γνωρίζωμεν αυτά και ας μη μας δελεάση ο εχθρός με την σκέψιν, ότι τάχα η ζωή είναι άνετη και αμέριμνη. Διότι όταν γεννούν, φθείρονται από τους πόνους· όταν δεν γεννούν, λυώνουν ως στείραι και άγονοι από τους εξευτελισμούς.

Αυτά δε σας τα λέγω δια να σας ασφαλίσω από τον εχθρόν. Διότι οι λόγοι μου δεν αρμόζουν εις όλας, αλλά μόνον εις όσας επιθυμούν τον μοναχικόν βίον. Όπως δεν είναι κατάλληλος μία και μόνον τροφή δια όλα τα ζώα έτσι και εις τους ανθρώπους δεν ωφελεί ο ίδιος λόγος. «Δεν πρέπει να βάζωμεν τον νέον οίνον εις παλαιούς ασκούς»,⁵⁰ λέγει η Γραφή. Διότι διαφορετικά τρέφονται όσοι εμφορούνται από την επιθυμίαν της θεωρίας και της γνώσεως, διαφορετικά δε εκείνοι οι οποίοι γεύονται την ασκητικήν και πρακτικήν ζωήν, και κακτά δύναμιν εκείνοι που επιδιώκουν το δίκαιον εις τον κόσμον. Όπως ακριβώς από τα ζώα άλλα μεν ζουν εις την ξηράν, άλλα δε εις το νερό και άλλα είναι πτηνά, έτσι και οι άνθρωποι άλλοι μεν κατέχουν τον μεσαίον τρόπον ζωής, όπως τα χερσαία ζώα, άλλοι δε ατενίζουν τα ύψη, όπως τα πτηνά, άλλοι δε έχουν σκεπασθή από τα ύδατα των αμαρτημάτων των, όπως τα ψάρια. «Ήλθα εις τον βυθόν της θαλάσσης και με κατεπόντισεν η καταγίς»,⁵¹ λέγει η Γραφή. Και τέτοια μεν είναι η φύσις των ζώων. ημείς δε αναπτερωμένοι σας αετοί, ας ανέλθωμεν εις τα υψηλότερα, και ας «καταπατήσωμεν λέοντα και δράκοντα»⁵³ και έτσι ας νικήσωμεν τώρα εκείνον ο οποίος κάποτε μας εξουσίαζεν. Αυτό δε θα το επιτύχωμεν, εάν όλη την διάνοιάν μας προσφέρωμεν εις τον Σωτήρα.

Άλλ' όσον ημείς ανυψούμεθα προς τα ύψη, τόσον και εκείνος προσπαθεί να μας εμποδίση με τας παγίδας του. Και τι το σπουδαίον να έχωμεν αντιπάλους κατά την επιδίωξιν του αγαθού, όταν οι αντίπαλοι αυτού φθονούν και τα ευτελή πράγματα; Πράγματι, όπως είναι γνωστόν, δεν επιτρέπουν να παίρνουν οι άνθρωποι ούτε τους θησαυρούς που είναι κρυμμένοι κάτω από την γην. Εάν λοιπόν αντιπύθενται και προς την σκιάν της γης, πόσω μάλλον θα φθονήσουν την βασιλείαν των ουρανών;

Πρέπει λοιπόν να οπλιζώμεθα εναντίον αυτών ποικιλοτρόπως, διότι και από έξω εισορμούν, και ουδόλως ολιγώτερον από τα έξω κινούνται. Και η ψυχή, σαν πλοίον, άλλοτε μεν καταποντίζεται από τας εξωτερικάς τρικυμίας, άλλοτε δε βυθίζεται από τα νερά, τα οποία εισρέουν μέσα. Και ημείς λοιπόν άλλοτε μεν χανόμεθα εξ απίας των εξωτερικών αμαρτημάτων, τα οποία διαπράττομεν, άλλοτε δε αφανίζόμεθα εξ απίας των εσωτερικών λογισμών. Δια τούτο πρέπει να επιβλέπωμεν και τας εξωτερικάς επιθέσεις των πονηρών πνευμάτων, και να εκδιώκωμεν και τας εσωτερικάς ακαθαρσίας των λογισμών, πάντοτε δε να είμεθα εν εγρηγόρσει έναντι των λογισμών, διότι συνεχώς κάμνουν επίθεσιν. Εις μεν τας εξωτερικάς τρικυμίας οι ναύται φωνάζουν δυαντά και πολλές φορές η σωτηρία των επιπυγάνεται από τα πλοία τα οποία είναι εκεί πλησίον των. αι αντλία όμως, και ενώ κοιμούνται πολλές

φορές οι πλοίαρχοι και η θάλασσα είνε ήρεμος, εργάζονται υπούλως, και πολλές φορές επιφέρουν τον θάνατον εις αυτούς.

Πρέπει λοιπόν η διάνοιά μας να κοπιάζη περισσότερο εναντίον των λογισμών. Διότι ο εχθρός, επειδή θέλει να κρημνίση την ψυχήν, σαν να πρόκηται περί οικίας, ή εκ θεμελίων την καταρρίπτει ή αρχίζει από την στέγην και την καταστρέφει ολόκληρον ή μπαίνει από τα παράθυρα και πρώτον δένει τον οικοδεσπότην και έτσι υποδουλώνει τα πάντα. Θεμέλιον είνε τα καλά έργα, στέγη η πίστις, παράθυρα δε αι αισθήσεις. Με όλα αυτά τα μέσα κάμνει τον πόλεμον ο εχθρός. Δια τούτο εκείνος ο οποίος θέλει να σωθή, πρέπει να έχη πολλά μάτια. Εδώ εις την γην δεν είμεθα αμέριμνοι· η Γραφή λέγει· «Αυτός που στέκει όρθιος ας προσέχη να μη πέση».⁵³

Πλέομεν εις το άγνωστον· ο ιερός ψαλμωδός Δαυίδ έχει ονομάσει την ζωήν μας θάλασσαν.⁵⁴ Αλλά της θαλάσσης άλλα μεν μέρη είνε βράχοι, άλλα δε είνε γεμάτα από θηρία, άλλα δε είνε γαλήνια. Ημείς δε νομίζομεν ότι πλέομεν εις το γαλήνιον μέρος της θαλάσσης, οι δε κοσμικοί εις τα επικίνδυνα· και ημείς μεν πλέομεν κατά την ημέραν καθοδηγούμενοι από τον ήλιον της δικαιοσύνης, εκείνοι δε κατά την νύκτα παρασυρόμενοι από την άγνοϊαν. Ενδέχεται όμως πολλές φορές, όταν ευρίσκεται εις τρικυμίαν και σκότος, να φωνάξη δυνατά και να μείνη άγρυπνος, και έτσι να σώση το σκάφος του· ημείς όμως ενώ ζούμεν μέσα εις την γαλήνην, ενδέχεται να βυθιστούμεν από την αμέλειάν μας, επειδή εγκαταλείψαμεν το πηδάλιον της δικαιοσύνης.

Ας προσέχη λοιπόν να μη πέση αυτός ο οποίος στέκεται. Διότι εκείνος ο οποίος έπεσε δί εν και μόνον φροντίζει, να σηκωθή επάνω· εκείνος δε ο οποίος στέκεται, ας φυλάγεται να μη πέση. Διότι και αι πτώσεις είνε διαφορετικάί· όσοι έπεσαν έχουν στερηθή το να στέκωνται όρθιοι· έτσι δε πεσμένοι καθώς είνε, δεν έχουν υποστή πολύ μεγάλην βλάβην. Εκείνος δε ο οποίος στέκεται ας μη καταφρονή αυτόν ο οποίος έχει πέσει, αλλά να φοβήται τον εαυτόν του, μήπως πέση και καταστραφή και εις βαθύτερον λάκκον κρημνισθή. Διότι είνε φυσικόν, επειδή και η κραυγή του θα πνιγή εξ απίας του βάθους του φρέατος να μη ζητήση βοήθειαν. Λέγει ο δίκαιος· «Να μη με καταπιή βυθός και να μη ανοίξη επάνω μου φρέαρ».⁵⁵ Ο πρώτος παρέμενεν εις την πτώσιν του. Πρόσεξε τον εαυτόν σου, μήπως πέσης και συ και γίνης τροφή θηρίων. Εκείνος ο οποίος έπεσε, δεν ησφάλισε την πόρτα του· συ όμως καθόλου μη νυστάξης, αλλά πάντοτε ψάλλε εκείνον τον θεϊόν λόγον, ο

οποῖος λέγει· «Φώτισε τους οφθαλμούς μου δια να μη πέσω ποτέ εις τον ύπνον του θανάτου».⁵⁶ Να είσαι διαρκῶς ἀγρυπνος, διότι ο λέων ωρύεται.

Αυτά τα λόγια συντελοῦν εις το να μη υπερηφανεύεται κανείς. Εκείνος ο οποίος ἔπεσε, δύναται να σωθῆ, αν ἐπιστρέψη και αναστενάξη. Πρόσεξε τον εαυτὸν σου συ η οποία στέκεσαι. Διπλοῦν κίνδυνον συ διατρέχεις· δηλαδή ἢ να μη επανέλθης εις τα παλαιά, επειδὴ θα σου ἐπιπεθῆ ο εχθρὸς με την ἀμέλειαν ἢ να σου βάλη τρικλοποδιά, ἐνῶ δεν τρέχεις. Διότι ο εχθρὸς μας διάβολος ἢ ἀπὸ οπίσω παρασύρει την ψυχὴν προς το μέρος του, ὅταν την ἴδη ἀργὴν και οκνηράν, ἢ ὅταν φαίνεται σπουδαία και ἐπιμελής εις την ἀσκήσιν εἰσέρχεται με λεπτότητα και κρυφίως δια της υπερηφανείας και ἔτσι καταστρέφει την ψυχὴν ολοκληρωτικά. Αυτό το ὄπλον εἶνε το τελευταῖον και μεγαλύτερον ἀπ' ὅλα τα κακά. Εξ ἀπίας αὐτοῦ ἔπεσεν ο διάβολος και μ' αὐτὸ προσπαθεῖ να κρημνίσῃ τους δυνατωτέρους ἀπὸ τους ἀνθρώπους. Ὅπως ἀκριβῶς οἱ πιο ἐμπειροὶ ἀπὸ τους πολεμιστάς, ἀφοῦ ἐξοδεύσουν τα λεπτότερα βέλη, ὅταν πλέον ἐπικρατήσουν οἱ εχθροί, προβάλλουν τότε την ἰσχυροτέραν ἀπ' ὅλας μάχαιραν, ἔτσι και ο διάβολος ἀφοῦ ἐξαντλήσῃ τα πρώτὰ του ἀγκίστρα, τότε χρησιμοποιεῖ το τελευταῖον ξίφος, την υπερηφάνειαν. Ποῖα ἦσαν αἱ πρώτὰι του παγίδες; Βεβαίως ἡ γαστριμαργία, ἡ φιληδονία, ἡ πορνεία. Αὐτά τα πνεύματα παρουσιάζονται κυρίως εις τας νεαράς ἡλικίας. Ακολουθοῦν δε αὐτὰ ἡ φιλαργυρία, ἡ πλεονεξία και τα ὅμοια. Ὅταν λοιπὸν ἡ ἀθλία ψυχὴ νικήσῃ τα πάθη αὐτά, ὅταν νικήσῃ την κοιλίαν, ὅταν με την σεμνότητα υπερισχύσῃ ἐναντι των σαρκικῶν ἡδονῶν, ὅταν περικφρονήσῃ τα χρήματα, τότε ο κακόγνωμος διάβολος, ἐκδιωγμένος ἀπὸ παντοῦ, υποβάλλει εις την ψυχὴν ἀτάκτους λογισμοὺς· την ἐξυψώνει ὥστε να καυχάται κατὰ τρόπον ἀπρεπον ἐναντι των ἀδελφῶν. Βαρὺ και καταστρεπτικὸν αὐτὸ το δηλητήριον του εχθροῦ. Πολλοὺς μαζί τους ἐνίκησεν ἀφοῦ τους συσκοτίσῃ με αὐτὸ. Διότι υποβάλλει εις την ψυχὴν λογισμὸν παράνομον και θανατηφόρον. Τον κάμνει να φαντάζεται ὅτι κατέκτησε πράγματα τα οποία ἀγνοοῦν οἱ πολλοί, και ὅτι εις τας νηστείας υπερέχει και του προσθέτει πλήθος κατορθωμάτων· τον κάμνει να λησμονήσῃ ὅλας τας ἀμαρτίας τας οποίας διέπραξε, δια να υπερηφανευθῆ ἐναντι των συντρόφων του. Κλέπτει ἀπὸ την σκέψιν του τα παραπτώματά του. Δεν κάμνει αὐτὸ δια να τον ὠφελήσῃ, ἀλλὰ δια να μη δυνηθῆ να εἴπῃ ἐκείνον τον λόγον ο οποίος οδηγεῖ εις την θεραπείαν, το· «Εἰς σε μόνον ἠμάρτησα»,⁵⁷ «ἐλέησόν με».⁵⁸ Οὔτε βεβαίως θα του ἐπιπρέψη να εἴπῃ· «Θα σου ἐξομολογηθῶ, Κύριε, μ' ὅλην την καρδίαν μου».⁵⁹ Ἄλλ' ὅπως αὐτὸς εἶπε με την σκέψιν του το· «Θα ανεβῶ και θα στήσω τον θρόνον μου»,⁶⁰ ἔτσι και αὐτὸν τον

κάννει να φαντάζεται εξουσίας και πρωτοκαθεδρίας ακόμη δε και διδασκαλίας και παροχήν θεραπειών. Η ψυχή λοιπόν, όταν δί' αυτού του τρόπου απατηθή, καταστρέφεται και χάνεται, επειδή υπέστη αθεράπευτον πληγήν.

Τί λοιπόν πρέπει να κάμνωμεν, όταν μας παρουσιάζονται τέτοιοι λογισμοί; Αδιαλείπτως να μελετούμεν εκείνον τον θεϊνόν λόγον, τον οποίον εκραύγαζεν ο μακάριος Δαυίδ και έλεγε το· «Εγώ είμαι σκουλήκι και όχι άνθρωπος». ⁶¹ Και αλλού λέγει· «Εγώ είμαι χώμα και στάκτη». ⁶² Ακόμη δε ας ακούση τον λόγον του Ησαΐου, ο οποίος λέγει, ότι «Όλη η δικαιοσύνη του ανθρώπου είναι σαν το κουρέλι της πόρνης». ⁶³ Και εάν μεν οι λογισμοί αυτοί της επτεθούν, όταν είναι εις την έρημον, ας εισέλθη εις το κοινόβιον· ας αναγκάση τον εαυτόν της να τρώγη και δύο φορές την ημέραν, εάν δια την υπερβολικήν άσκησιν ηχηλωτίσθη απ' αυτό το πάθος· και από τας συνομηλικούς ας ελέγχεται και ας εξευτελιζεται, και μάλιστα να ελέγχεται με σφοδρότητα, σαν να μη έχη κατορθώσει τίποτα· ας προσφέρει δε κάθε είδους υπηρεσίαν. Να της διηγούνται βίους εξοχωτάτων αγίων· ας προσπαθήσουν δε αι σύντροφοι να εντείνουν τους κόπους των δια την άσκησιν επί ολίγας ημέρας, δια να θεωρήση και αυτή τον εαυτόν της κατώτερον, όταν ίδη το ύψος των αρετών.

Προηγείται όμως αυτής της ασθενείας ένα άλλο κακόν, η παρακοή· δια τούτο με το αντίθετον της παρακοής, την υπακοήν δηλαδή, είναι δυνατόν το σάπιον μέρος της ψυχής να καθαρισθή. Διότι λέγει· «Η υπακοή είναι ανωτέρα από την θυσίαν». ⁶⁴

Πρέπει λοιπόν άλλοτε να γκρεμιζώμεν τον όγκον της δόξης εγκαίρως και άλλοτε πάλιν να επαμούμεν και να θαυμάζωμεν εις τον κατάλληλον καιρόν. Διότι εάν ευρεθή η ψυχή αμελής και οκνηρά, ακόμη δε και ναρκωμένη εις το να σημειώνη πρόοδον εις το καλόν, δεν πρέπει να την επαμούμεν· και εάν κάνη κάποιον καλόν, χρειάζεται να την θαυμάζωμεν και να την εξυψώνωμεν. Και τα βαρεία και απάνθρωπα παραπτώματα πρέπει να τα θεωρούμεν ως ελάχιστα και μηδαμικά· διότι ο διάβολος που θέλει τα πάντα να τα διαστρεβλώνη, προσπαθεί τα προηγούμενα αμαρτήματα των σπουδαίων και ασκητικών να τα αποκρύψη. Διότι θέλει να αυξήση την υπερηφάνειαν. Εις τας νεοσυλέκτους όμως ψυχάς και εις εκείνας αι οποίαι μόλις έχουν στερεωθή όλα τα αμαρτήματά των τα θέτει προ οφθαλμών. Διότι εις την μίαν εμφυτεύει την σκέψιν· Συ η οποία επόρνευσες, πώς θα συγχωρηθής; Και εις την άλλην λέγει· Αφού τόσοσιν πλεονέκτης υπήρξες, είναι αδύνατον να σωθής. Τας ψυχάς, αι οποίαι κατ' αυτόν τον τρόπον σαλεύονται, πρέπει να τας στηρίζωμεν ως εξής. Πρέπει να λέγωμεν εις αυτάς· η Ραάβ ήτο πόρνη, όμως εσώθη δια της πίστεως· ο

Παύλος ήτο δώκτης, αλλά έγινε σκεύος εκλογής· ο Ματθαίος ήτο τελώνης, αλλά κανείς δεν αγνοεί την χάριν την οποίαν έλαβε· και ο ληστής έκλεπτε και εφόνευεν, αλλά πρώτος ήνοιξε την θύραν του παραδείσου. Εις αυτούς λοιπόν ν' ατενίζης και να μη απελπιζεσαι δια την ιδικήν σου ψυχήν.

Αφού δε αυτά ευρίσκες κατάλληλα δί' αυτά, πρέπει να χρησιμοποιήσωμεν την εξής θεραπείαν δί' εκείνας αι οποίαι εκυριεύθησαν από την υπερηφάνειαν. Χρειάζεται να λέγωμεν εις αυτήν· Διατί καυχάσαι; Επειδή δεν τρώγεις κρέας; Άλλοι ούτε ψάρι δεν βλέπουν. Και εάν κρασί δεν πίνης, σκέψου ότι άλλοι ούτε λάδι δεν τρώγουν. Έως το απόγευμα νηστεύεις; Άλλαι επί δύο και τρεις ημέρας συνεχομένας δεν λαμβάνουν τροφήν. Αλλά καυχάσαι επειδή δεν λούεσαι; Πολλοί λόγω και της σωματικής των ασθενείας ουδόμως ελούσθησαν. Αλλά θαυμάζεις τον εαυτόν σου επειδή κοιμάσαι εις στενόχωρον τόπον και εις τρίχμον στρώμα; Άλλαι κοιμούνται διαρκώς κατά γης. Και αυτό όμως εάν το έκαμνες, τίποτε σπουδαίον δεν θα κατώρθωνες, διότι άλλαι και λιθάρια εχρησιμοποιούν από κάτω ως προσκέφαλον, δια να μη απολαμβάνουν και αυτά τα φυσικά πράγματα· άλλοι δε εκρέμασαν τον εαυτόν των όλην την νύκτα. Άλλ' εάν και όλα αυτά τα κάμνης, και κατορθώσης την μεγαλυτέραν άσκησιν, μη υπερηφανευθής· διότι και τα δαιμόνια έχουν επιπελέσει και επιπελούν περισσότερα από τα ιδικά σου· διότι ούτε τρώγουν ούτε πίνουν ούτε έρχονται εις γάμον ούτε κοιμούνται, αλλά και εις την έρημον ζουν. Μη νομίζης ότι κάνεις τίποτε σπουδαίον συ, επειδή και εις το σπήλαιον κατοικείς.

Έστι λοιπόν, και μ' αυτούς τους λογισμούς, είνε δυνατόν να θεραπευθούν τα αντίθετα πάθη, δηλαδή η απελπισία και η υπερηφάνεια. Διότι όπως η φωτιά, όταν την φυσούμεν με δύναμιν, διασκορπίζεται και χάνεται, και εάν δεν φυσά άνεμος πάλιν σβήνει, έτσι και η αρετή φυγαδεύεται λόγω της υπερηφανείας, έστω και αν ησκήθη με πολλή δύναμιν· και χάνεται το καλόν πάλιν εξ απίας της αμελείας, όταν ουδόλως παρακνούμεν τον εαυτόν μας δια να λάβη την πνοήν του θείου Πνεύματος. Μαχαίρι κοπερόν σπάζει ευκόλως από πέτραν· και άσκησις εντατική συντόμως χάνεται με την υπερηφάνειαν. Δια τούτο χρειάζεται από παντού ν' ασφαλίσωμεν την ψυχήν μας, και την πλέον αυστηράν άσκησιν, η οποία καίεται γύρω – γύρω από τον καύσωνα της υπερηφανείας, να την οδηγήσωμεν ταπεινωμένην εις σκιερά μέρη, και ενίοτε να περικόπτωμεν και τα άχρηστα, δια να ευδοκιμή η ρίζα.

Αυτόν δε ο οποίος κατελήφθη από απελπισίαν να σπεύσωμεν να τον εξυψώσωμεν με τας προηγουμένας σκέψεις. Διότι η ψυχή πολύ κυλιεται εις τα

χαμηλά. Και οι άριστοι των γεωπόνων λοιπόν, όταν ίδουν ένα φυτόν χαμηλόν και αδύνατον, το ποτίζουν αφθόνως και το φροντίζουν πολύ δια ν' αυξηθή. Όταν όμως ίδουν εις ένα φυτόν πρόωρον βλάστησιν, αποκόπτουν τους περιπτούς κλάδους, διότι θέλουν να ξηραθούν αυτοί αμέσως. Και οι ιατροί εις άλλους μεν αρρώστους δίδουν άφθονον τροφήν και παρακινούν να κάνουν περιπάτους, άλλους δε τους περιορίζουν και επί πολύ χρονικόν διάστημα τους επιβάλλουν ασπίαν.

Φανερόν λοιπόν γίνεται, ότι η υπερηφάνεια είνε το μεγαλύτερον κακόν· και αυτό το αποδεικνύει το αντίθετον αυτής, δηλαδή η ταπεινοφροσύνη. Είνε δύσκολον ν' αποκτήση κανείς την ταπεινοφροσύνην. Διότι εάν κανείς δεν απομακρυνθή από κάθε είδους δόξαν, δεν θα δυνηθή να αποκτήση αυτόν τον θησαυρόν. Είνε δε τόσον μεγάλη η ταπεινοφροσύνη, ώστε ενώ ο διάβολος φαίνεται να μιμήται όλας τας αρετάς, δί' αυτήν ούτε καν γνωρίζει τι τέλος πάντων είνε. Ο απόστολος επειδή εγνώριζε την ασφάλειαν και την σταθερότητα την οποίαν παρέχει αυτή, μας διατάσσει να περιβληθούμεν την ταπεινοφροσύνην,⁶⁵ και να είμεθα ενδεδυμένοι με αυτήν, όταν κάμνωμεν όλα τα ωφέλιμα. Και αν νηστεύης, και αν ελεής, και αν διδάσκη, και να είσαι σώφρων και συνετός, πάλιν αυτήν έχε δια τον εαυτόν σου ως τείχος απρόσβλητον. Ας συσφίγγη και ας συγκρατή τας αρετάς σου η ωραιότερα όλων των αρετών, η ταπεινοφροσύνη. Βλέπεις και τον ύμνον των τριών παιδων, πώς δεν έκαμαν μνεϊαν των άλλων αρετών, αλλά τους ταπεινούς συγκατέλεξαν μαζί με τους υμνούντας,⁶⁶ χωρίς ν' αναφερθούν εις τους σώφρονας ή ακτήμονας. Διότι όπως είνε αδύνατον να κατασκευασθή ένα πλοϊόν χωρίς καρφιά, κατά τον ίδιον τρόπον είνε αδύνατον να σωθή κανείς χωρίς ταπεινοφροσύνην.

Επειδή δε είνε αγαθή και σωτήριος, ο Κύριος την ενεδύθη, όταν εξεπλήρωσε το σχέδιον του Θεού δια την σωτηρίαν των ανθρώπων. Διότι λέγει· «Διδαχθήτε από εμέ, διότι είμαι πρᾶος και έχω ταπεινήν καρδίαν».⁶⁷ Πρόσεξε ποίος είνε εκείνος ο οποίος τα λέγει· γίνε τέλειος μαθητής του. Αρχή και τέλος των αρετών σου ας γίνη η ταπεινοφροσύνη. Φρόνημα, λέγω ταπεινόν όχι μόνον τας εξωτερικάς εκδηλώσεις, άλλ' εννοεί τον έσω άνθρωπον· διότι αυτόν ακολουθεί και το εξωτερικόν του ανθρώπου. Εξετέλεσας όλας τας εντολάς; Το γνωρίζει ο Κύριος· άλλ' αυτός πάλιν σε διατάσσει να γίνης ο έσχατος δούλος· διότι λέγει· «Όταν όλα τα κάμετε να λέγετε· είμεθα άχρηστοι δούλο».⁶⁸

Η ταπεινοφροσύνη λοιπόν κατακτάται με ονειδισμούς, με εξευτελισμούς, με πληγάς· ν' ακούσης ότι είσαι ανόητος και βλάκας, επαίτης και πτωχός, αδύνατος και

τιποτένιος, απρόκοπος εις τα έργα, χωρίς ευφράδεια εις τον λόγον, άσχημος εις την εμφάνισιν, χωρίς δυνάμεις. Αυταί είνε αι δυνάμεις της ταπεινοφροσύνης. Αυτά ο Κύριος τα ήκουσε και τα έπαθε. Τον είπαν Σαμαρείτην και ακόμη ότι έχει δαιμόνιον. Έγινε δούλος, ερραπίσθη, επληγώθη.

Πρέπει λοιπόν και ημείς να μιμούμεθα εμπράκτως την ταπεινοφροσύνην. Υπάρχουν μερικοί οι οποίοι και δια των εξωτερικών εκδηλώσεων υποκρίνονται ότι είνε ταπεινόφρονες, και ταπεινώνουν τον εαυτόν των, δια να δοξασθούν με τον τρόπον αυτόν· άλλ' αναγνωρίζονται από τους καρπούς των· διότι μόλις υβρίσθησαν ολίγον, δεν ηνέχθησαν αυτό, άλλ' αμέσως, σαν φίδια, εξέρασαν το δηλητήριόν των.

Με τα λόγια αυτά ημφραίνοντο πάρα πολύ αυταί αι οποία είχαν προσέλθει, και πάλιν επεριμέναν, διότι δεν εχόρταιναν από τα αγαθά, τα οποία αυτή τας προσέφερε. Και πάλιν έλεγεν εις αυτάς η μακαρία. Πολύ προσπαθούν όσοι πλησιάζουν τον Θεόν και κοπιάζουν εις την αρχήν, έπειτα όμως αισθάνονται χαράν ανέκφραστον. Όπως ακριβώς όσοι θέλουν ν' ανάψουν φωτιάν, πρώτον οι ίδιοι καπνίζονται και δακρύζουν, και έτσι εππυγχάνουν αυτό το οποίον θέλουν· και λέγει· «Ο Θεός ημών είνε φωτιά που κατακαίε»⁶⁹. έτσι και ημείς χρειάζεται ν' ανάψωμεν το θεϊόν πυρ μέσα μας με δάκρυα και κόπους. Ο ίδιος ο Κύριος λέγει· «Ήλθα να βάλω φωτιά εις την γην».⁷⁰ Και μερικοί λόγω της αμελείας των τον μεν καπνόν ηνέχθησαν, την δε φωτιάν δεν κατώρθωσαν ν' ανάψουν, διότι δεν είχαν μακροθυμίαν και η σχέσις των με τον Θεόν ήτο μάλλον ασθενική και αμυδρά.

Δια τούτο η αγάπη είνε σπουδαίον κειμήλιον και δί αυτήν έδωσε διαβεβαίωσιν ο απόστολος και είπεν, ότι εάν όλα τα υπάρχοντά σου τα μοιράσης και το σώμά σου σκληραγωγήσης, άλλ' αγάπην δεν έχης, «είσαι χαλκός που βροντά και κύμβαλον που ηχεί».⁷¹ Σπουδαία λοιπόν είνε η αγάπη μεταξύ των αρετών, όπως φοβερός είνε ο θυμός ανάμεσα εις τας κακίας, διότι όλην την ψυχήν την συσκοτίζει και την εξαγρώνει και την οδηγεί εις την παραφροσύνην. Ο δε Κύριος που φροντίζει με κάθε τρόπον δια την σωτηρίαν μας, ουδόλως επέτρεψε να μείνη έστω και ένα μικρόν τμήμα της ψυχής ασκέπαστον. Ακολασίαν διεγείρει εις ημάς ο εχθρός; Μας ώπλισεν ο Κύριος με την σωφροσύνην. Υπερηφάνειαν γεννά; Άλλ' η ταπεινοφροσύνη δεν μας είνε μακράν. Μίσος μέσα μας εφύτευσεν; Η αγάπη παρουσιάζεται ανάμεσά μας. Όσα βέλη λοιπόν και αν κινήση εναντίον μας ο εχθρός, ο Κύριος με περισσότερα όπλα μας ησφάλσε, και δια την ιδικήν μας σωτηρίαν και δια την καταστροφήν εκείνου.

Κακόν πράγμα ανάμεσα εις τα κακά ο θυμός. Διότι λέγει· «Η οργή του ανθρώπου δεν προκαλεί την δικαιοσύνην του Θεού».⁷² Χρειάζεται λοιπόν να κυβερνούμεν, διότι απεδείχθη χρήσιμος εις ωρισμένας περιπτώσεις· μας συμφέρει να θυμώνωμεν και να στρεφώμεθα με σφοδρότητα εναντίον ανθρώπου, έστω και αν έπεσεν εις σφάλματα· πρέπει να τον διορθώσωμεν, όταν παύση το πάθος της οργής μέσα μας.

Και η μεν οργή είνε μικρότερον κακόν ανάμεσα εις τα κακά, η μνησικακία όμως είνε η πλέον βαρεία όλων. Διότι ο θυμός, αφού ολίγον θολώση την ψυχήν, σαν καπνός διαλύεται, η μνησικακία όμως, σαν να έχη καρφωθή βαθεά μέσα εις την ψυχήν, την καθιστά αγριωτέραν και από θηρία· και ο σκύλος βεβαίως όταν με μανίαν επιτίθεται εναντίον κάποιου, εάν τον καλοπάση με την τροφήν, παύει τον θυμόν· και τ' άλλα θηρία καταπραΰνονται με την αγάπην· εκείνος όμως ο οποίος κυριαρχείται από την μνησικακίαν δεν πείθεται με παρακλήσεις, δεν μαλακώνει με την τροφήν, ούτε και ο χρόνος, ο οποίος τα πάντα αλλάσσει, θεραπεύει το πάθος του. Αυτοί λοιπόν είνε οι πλέον ασεβείς και άνοιμοι. Δεν υπακούουν εις τον Σωτήρά των ο οποίος λέγει· «Πήγαινε πρώτα να συμφιλιωθής με τον αδελφόν σου και έτσι να προσφέρης το δώρόν σου»⁷³· και αλλού λέγει· «να μη προλάβη να δύση ο ήλιος μαζί με την οργήν σας».⁷⁴

Καλόν πράγμα λοιπόν είνε να μη οργίζεσαι· εάν όμως συμβή να θυμώσης, δεν επέτρεψεν ούτε μίαν ημέραν να διαρκέση το πάθος σου, διότι είπε να μη δύση ο ήλιος. Συ όμως περιμένεις, μέχρις ότου δύση όλος ο χρόνος της ζωής σου. Δεν γνωρίζεις να ειπής και συ· «Αρκεί η ταλαιπωρία της ημέρας».⁷⁵ Διατί μισείς τον άνθρωπον ο οποίος σε ελύπησε; Δεν ήτο αυτός εκείνος ο οποίος σε ηδίκησεν, άλλ' ο διάβολος. Μίσησε την αρρώστειαν και όχι τον άρρωστον. «Διατί καυχάσαι μέσα εις κακίαν σου;»⁷⁶ Δια σας το εφώναξε αυτό δυνατά ο ψαλμός· διότι λέγει· «Ανομίαν όλην την ημέραν»,⁷⁷ δηλαδή όλον τον χρόνον της ζωής σου παρακούεις εις τον νομοθέτην, ο οποίος λέγει· «Μη επιδυέτω ο ήλιος επί τω παροργισμώ υμών». Λέγει δε, ότι «Η γλώσσά σου σκέπτεται το κακόν»⁷⁸· διότι δεν παύεις να βλασφημής τον αδελφόν σου. Δια τούτο δικαίως τιμωρέσαι από το Πνεύμα το άγιον, καθώς λέγει ο υμνωδός· «Δί' αυτό θα σε γκρεμίση ο Θεός εντελώς, θα σε ξετινάξη και θα σε απομακρύνη από τον τόπο σου και την γενεάν σου, θα σε απομακρύνη από την γην των ζώντων».⁷⁹ Αυτά είνε τα δώρα δια τον μνησικάκον, αυτά είνε τα βραβεία της κακίας.

Πρέπει λοιπόν να φυλαχθούμε από την μνησικακίαν, διότι την ακολουθούν πολλά κακά· ο φθόνος, η λύπη, η κατάκρισις. Θανατηφόρος είνε η κακία αυτών, έστω και αν φαίνεται ότι είνε μικρά. Αυτά βεβαίως ομοιάζουν με λεπτά βέλη του εχθρού. Και πολλές φορές τα τραύματα τα οποία προέρχονται από δίκοπον μαχαίρι και μεγαλύτερον ξίφος, όπως είνε η πορνεία και η πλεονεξία και ο φόνος, εθεραπεύθησαν με το σωτήριο φάρμακον της μετανοίας· η υπεψηφάνεια όμως ή η μνησικακία ή η κατάκρισις, αι οποίαι θεωρούνται ως μικρά βέλη, εφόνευσαν την ψυχήν κρυφίως, αφού προσέβαλον τα πιο καιρία σημεία της. Αυτά όμως δεν την φονεύουν εξ απίας του μεγέθους της πληγής, αλλά εξ απίας της αμελείας εκείνων οι οποίοι επληρώθησαν, διότι περικτρονούν την κατάκρισιν και τα υπόλοιπα σαν να είνε τιποτένια, και ολίγον κατ' ολίγον καταστρέφονται απ' αυτά.

Βαρύ λοιπόν πράγμα και πονηρόν η κατάκρισις· αποτελεί βεβαίως την τροφήν και την ανάπαυσιν μερικών ανθρώπων. Συ όμως μη καταδέχεσαι ν' ακούης μάταια πράγματα, μη δέχεσαι μέσα σου ξένα κακά. Να είσαι απλή εις την ψυχήν. Διότι όταν δέχεσαι την δύσοσμον ακαθαρσίαν των λόγων αυτών, θα κηλιδώσης την προσευχήν σου με τους λογισμούς, και χωρίς λόγον θα μισήσης αυτούς που συναναστρέφεσαι. Θα μολυνθή η ακοή σου από την απανθρωπίαν των καταλάλων και θα τους βλέπης όλους με αγρότητα, όπως ακριβώς ο οφθαλμός, όταν συνεχώς κυττάζη ένα και το αυτό χρώμα, δεν δύναται να διακρίνη τας εικόνας αυτών που βλέπει.

Χρειάζεται λοιπόν να φυλάγωμεν την γλώσσάν μας και τ' αυτά μας, δια να μη λέγωμεν τέτοια λόγια ούτε να τα ακούωμεν με πάθος. Διότι εγράφη· «Μη παραδέχεσαι όσας ανόητα ακούεις»,⁸⁰ και· «Εκείνον που κατέκρινε κρυφά τον συνάνθρωπόν του, τον κατεδίωκα»⁸¹· εις δε τον ψαλμωδόν λέγει· «Δια να μη λαλήση το στόμα μου τα έργα των ανθρώπων».⁸² Ημεις όμως ομιλούμεν και δια πράγματα που δεν έγιναν. Χρειάζεται λοιπόν να μη πιστεύωμεν εις όσα λέγονται, ούτε όμως να κατακρίνωμεν εκείνους οι οποίοι καταλαλούν, αλλά να κάμνωμεν και να λέγωμεν αυτό το οποίον λέγει η Γραφή· «Εγώ σαν κωφός δεν ήκουα και σαν άλαλος δεν άνογα το στόμα μου».⁸³

Δεν πρέπει να χαιρώμεθα δια την συμφοράν κάποιου ανθρώπου, και αν ακόμη είνε πάρα πολύ αμαρτωλός. Διότι μερικοί, όταν τον ιδούν να μαστιγώνεται ή να φυλακίζεται, απερίσκεπτα αναφέρουν εκείνην την παροιμίαν του κόσμου, η οποία λέγει, ότι «Όποιος δεν έστρωσε καλά, άσχημα θα κοιμηθή. Συ λοιπόν η οποία ετακτοποιήσες καλά τα πράγματα δια τον εαυτόν σου, νομίζεις ότι θ' αναπαυθής εις

την ζωήν; Και τι θα κάμωμεν αυτόν ο οποίος λέγει, ότι «Μαζί θα συναντηθούν ο δίκαιος και ο αμαρτωλός;». ⁸⁴ Διότι η ζωή μας εδώ είναι μία, έστω και αν ο τρόπος της ζωής μας είναι διαφορετικός.

Δεν πρέπει λοιπόν να μισούμεν τους εχθρούς μας. Διότι και ο Κύριος αυτό μας παρήγγειλε με την ιδίαν την φωνήν του. Λέγει· «Μη αγαπάτε μόνον όσους σας αγαπούν, διότι αυτό το κάμουν και οι αμαρτωλοί και οι τελώννα». ⁸⁵ Το καλόν δεν χρειάζεται τέχνην και προσπάθειαν δια να το κατακτήσωμεν· μόνον του ελκύει όσους το αγαπούν· το κακόν όμως έχει ανάγκην από θεϊαν δδασκαλίαν και πολύν κόπον δια να εξαλειφθή. Διότι η βασιλεία των ουρανών δεν είναι δι' όσους ζουν άνετον και αμέριμον ζωήν, αλλά δια τους «βιαστάς». ⁸⁶

Όπως ακριβώς λοιπόν δεν είναι ορθόν να μισούμεν τους εχθρούς μας, έτσι δεν πρέπει ν' αποφεύγωμεν και να σχαινώμεθα τους αμελείς και οκνηρούς. Άλλοι επικαλούνται δια την συμπεριφοράν των το γραφικόν εκείνο χωρίον, ότι «Με τον όσιον όσιος θα γίνης», ⁸⁷ «και με τον διεστραμμένον θα καταστραφής». ⁸⁸ Δι' αυτό, λέγει, αποφεύγομεν τους αμαρτωλούς δια να μη διαστραφούμεν απ' αυτούς. Από άγνοϊαν του βαθυτέρου νοήματος αυτού του χωρίου κάμνουν αυτοί τ' αντίθετα. Διότι το Πνεύμα το άγιον παραγγέλλει να μη διαστραφούμεν μαζί με τους διαστρεβλωμένους, αλλά να τους διορθώσωμεν από την στρέβλωσιν. Διότι «συνδιαστρέψεις», θα πη να ελκύσης αυτόν προς το μέρος σου, από τ' αριστερά εις τα δεξιά.

Τρεις κατηγορίαι διαθέσεων υπάρχουν εις την ζωήν των ανθρώπων· απ' αυτάς η μεν πρώτη είναι η κατηγορία της μεγαλυτέρας κακίας, η δε δευτέρα είναι εις μίαν μέσην κατάστασιν, διότι κλίνει και προς τας δύο κατηγορίας και μετέχει και των δύο, η δε άλλη φθάνει εις ύψος θεωρίας και δεν συσφίγγει μόνον τον εαυτόν της, αλλά και τας αυτάς αι οποίαι κλίνουν προς τα κάτω προσπαθεί να χειραγωγήση. Οι κακοί άνθρωποι όταν αναμειγνύωνται με τους κακούς περισσότερο προχωρούν εις το κακόν· όσοι ευρίσκονται εις την μεσαιάν παράταξιν προσπαθούν ν' αποφεύγουν τους ακολάστους, διότι φοβούνται να μη παρασυρθούν πάλιν απ' αυτούς, διότι ευρίσκονται εις νηπιακήν ηλικίαν εξ επόψεως αρετών· οι τρίτοι όμως έχουν ανδρείαν διάθεσιν και ισχυρόν φρόνημα, δια τούτο ζουν και συναναστρέφονται μαζί με τους κακούς, διότι θέλουν να τους σώσουν. Βεβαίως χλευάζονται από τους έξω και όσοι τους βλέπουν να συναναστρέφονται με τους αμελείς, τους ειρωνεύονται και τους συκοφαντούν ότι είναι όμοιοι μ' αυτούς. Αυτοί όμως ακούουν τα λόγια των ανθρώπων

σαν να πρόκηται περί επαίνων και χωρίς φόβον εκτελούν το θείον έργον. Διότι λέγει: «Χαίρετε και αγαλλιάσθε» όταν οι άνθρωποι ειπούν κάθε ψεύδος εναντίον σας.⁸⁹ Η πράξις των ομοιάζει με του δεσπότη Χριστού, διότι και ο Κύριος έτρωγε μαζί με τους τελώνας και αμαρτωλούς· η διάθεσις των δεικνύει αγάπην προς τους αδελφούς των μάλλον παρά προς τον εαυτόν των. Βλέπουν εκείνους οι οποίοι αμαρτάνουν σαν σπίγια τα οποία καίονται, περφηρονούν τα ίδια των και σπεύδουν να σώσουν τα ξένα και αυτά τα οποία κινδυνεύουν να χαθούν· και ενώ κινδυνεύουν να καούν ολόγυρα από τας καυστικάς ύβρεις, δεικνύουν ανοχήν. Όσοι ευρίσκονται εις την μεσαιάν κατηγορίαν, εάν ιδούν έναν αδελφόν των να κυκλούται από την φλόγα της αμαρτίας, τον αποφεύγουν, διότι φοβούνται μήπως η φωτιά εξαπλωθή και εις αυτούς. Οι άλλοι σαν κακοί γείτονες, ανάπτουν περισσότερον την φωτιάν εις εκείνους οι οποίοι καίονται και προσθέτουν ως καύσιμα υλικά την ιδικήν των κακίαν, δια να τους καταστρέψουν. Τους εκλαμβάνουν σαν πλοίον αλειμμένον με πίσσαν εις το οποίον αντί νερού ρίπτουν ξύλα κέδρων. Οι αντίθετοι όμως προς αυτούς, οι αγαθοί, εθεώρησαν τα ίδια των συμφέροντα ευτελέστερα της σωτηρίας εκείνων. Αυτά είνε τα γνωρίσματα της αληθινής αγάπης· αυτοί είνε οι φύλακες της ειλικρινούς αγάπης.

Όπως ακριβώς τα κακά έχουν αλληλεξάρτησιν μεταξύ των, διότι η φιλαργυρίαν την ακολουθεί ο φθόνος, ο δόλος, η επιορκία, ο θυμός, η μνησικακία, έτσι και τα αντίθετα τούτων συνδέονται με την αγάπην· δηλαδή η πραότης, η μακροθυμία, η ανεξικακία, το τέλειον αγαθόν, η ακτημοσύνη. Δεν είνε δυνατόν να φθάση κανείς εις αυτήν την αρετήν, δηλαδή την αγάπην, εάν δεν ξεκινήση από την ακτημοσύνην· διότι ο Κύριος δεν έδωκε την εντολήν της αγάπης εις ένα μόνον άνθρωπον, αλλά εις όλους. Δεν πρέπει λοιπόν εκείνοι οι οποίοι έχουν αγαθά, να περφηρονούν αυτούς οι οποίοι έχουν ανάγκην. Διότι έτσι είνε ελλιπής η αγάπη. Το να επαρκή εις τας ανάγκας όλων είνε αδύνατον εις τον άνθρωπον· αυτόν είνε έργο του Θεού.

Διατί λοιπόν, λέγει αγωνίζεσαι να κάμνης ελεημοσύνην, συ ο οποίος δεν έχεις και αυτό σου γίνεται δικαιολογία δια να αποκτήσης αγαθά; Αυτό είνε προσταγή δι' όσους ζουν κοσμικήν ζωήν. Διότι έχει ορισθή η ελεημοσύνη όχι τόσο δια να τραφή ο πτωχός, όσον δια να του δεξωμεν την αγάπην μας. Ο Θεός ο οποίος κυβερνά τον πλούσιον και τον πτωχόν τρέφει. Ματαιώς λοιπόν εδόθη η εντολή της ελεημοσύνης; Μη γένοπο! Γίνεται όμως πηγή της αγάπης εις όσους δεν την γνωρίζουν. Διότι όπως ακριβώς η περπομή της ακροβυστίας ήτο τύπος της περπομής της καρδιάς,⁹⁰ έτσι

και η ελεημοσύνη έγινε διδάσκαλος της αγάπης. Εις όσους λοιπόν η αγάπη εδόθη από την χάριν, η ελεημοσύνη είχε περιπτή.

Δεν τα λέγω αυτά επειδή θέλω να διαβάλλω την ελεημοσύνην, αλλά δια να δείξω την καθαρότητα της ακτημοσύνης. Το μικρότερον λοιπόν ας μη εμποδίση εκείνο το μεγαλύτερον. Μέσα εις ολίγον διάστημα επέτυχες το μικρόν· διότι όλα εις ένα τα συγκατέλεξες· προς το μεγαλύτερον λοιπόν ατένιζε, προς την αγάπην, διότι είσαι σταυροφόρος. Συ οφείλεις να είπης τον λόγον της αυταπαρνήσεως, το· «Να, τα αφήσαμεν όλα και σε ηκολουθήσαμεν».⁹¹ Συ κατέστης αξία να μιμηθής την πλήρη παρρησίας γλώσσαν των αποστόλων. Διότι λέγει ο Πέτρος και ο Ιωάννης· «Δεν έχω χρυσά και αργυρά νομίσματα».⁹² Δύο ήσαν αι γλώσσαι, αλλά ενιαία η πίστις.

Και οι κοσμικοί όμως να μην κάμνουν την ελεημοσύνην αδιακρίτως. Διότι λέγει, «Να μη αλείψω το κεφάλι μου με λάδι αμαρτωλού».⁹³ Χρειάζεται λοιπόν εκείνος ο οποίος ελεεί να έχει τροφή φρόνημα του Αβραάμ, και να εκτελή το δίκαιον δικαίως όπως εκείνος. Διότι εις τους φιλοξενουμένους του ο δίκαιος μαζί με το φαγητόν προσέφερε και την αγάπην του. Τους υπηρετεί, λέγει, ο ίδιος διότι δεν ήθελε να πάρουν από το κέρδος και οι δούλοι του.⁹⁴ Πράγματι αυτοί θα λάβουν μισθόν ελεημοσύνης, έστω και αν ευρίσκονται εις το δεύτερον τάγμα, (των εγγάμων). Διότι ο Κύριος, όταν εδημιούργησε τον κόσμον, ώρισε δύο τάξεις δια τους κατοικούντας αυτόν. Δι' όσους ζουν με σεμνότητα καθώρισε τον γάμον με σκοπόν την τεκνογονίαν, εις τους άλλους δε ώρισε την αγνότητα, δια να ζήσουν καθαροί εις όλην των την ζωήν, και τους έκαμεν ίσους με τους αγγέλους· και δι' εκείνους μεν εθέσπισε νόμους και τιμωρίας και διδασκαλίας, εις αυτούς δε λέγει· «Εγώ θα εκδικηθώ, εγώ θα ανταποδώσω, λέγει ο Κύριος».⁹⁵ Εκεί λέγει· «Θα εργάζεσαι την γην»,⁹⁶ και εδώ προτρέπει· «Μη μεριμνάτε δια το αύριον».⁹⁷ Εις εκείνους έδωσε νόμον, εις ημάς δε κατέστησε γνωστάς τας εντολάς απ' ευθείας δια της χάριτος.

Ημείς έχομεν τον σταυρόν τρόπαιον της νίκης. Η ζωή μας δεν είναι τίποτε άλλο παρά η απάρνησις της ζωής, η μελέτη του θανάτου. Όπως ακριβώς λοιπόν οι νεκροί δεν κάμνουν τίποτε με το σώμα των, έτσι και ημείς. Όσα ήτο δυνατόν να επιτελέσωμεν με το σώμα, τα εκάμναμεν, όταν ήμεθα εις νηπιακήν ηλικίαν. Διότι λέγει ο απόστολος· «Δια εμέ ο κόσμος εσταυρώθη, και εγώ δια τον κόσμον».⁹⁸ Ζώμεν ως ψυχαί· ας δΐξωμεν αρετάς, ας ελεήσωμεν με την σκέψιν μας· «Μακάριοι οι ελεήμονες»⁹⁹ εις την ψυχήν. Διότι όπως εκεί λέγει, ότι εκείνος που θα επιθυμήση κάλλος, και χωρίς την πράξιν, διέπραξε την αμαρτίαν κρυφίως,¹⁰⁰ έτσι και εδώ

συμβαίνει με την ελεημοσύνην, όταν εκτελή την πράξιν η διάθεσίς μας, έστω και αν μας λείπουν τα χρήματα, έχομεν τιμηθή με την μεγαλυτέραν αξίαν.

Όπως ακριβώς οι κύριοι του κόσμου έχουν διάφορους υπηρεσίας δια τους δούλους των, και άλλους μεν στέλλουν εις τα χωράφια, δια να καλλιεργούν την γην και να διατηρούν την διαδοχήν του γένους, άλλους δε, εάν διακρίνουν κάποιους καλούς και όμορφους, τους μεταφέρουν εις τας οικίας των δια να υπηρετούν αυτούς τους ίδιους, έτσι και ο Κύριος, εκείνους οι οποίοι προετίμησαν τον σεμνόν γάμον, τους ετοποθέτησεν εις τον αγρόν του κόσμου, τους καλύτερους όμως απ' αυτούς, όσοι μάλιστα έχουν αγαθή προαίρεσιν, τους εχρησιμοποίησε δια τον εαυτόν του δια να τον υπηρετούν. Αυτοί είνε αποξενωμένοι απ' όλα τα γήινα πράγματα, διότι κατέστησαν άξιοι της δεσποτικής τραπέζης. Δεν μεριμνούν δια την εμφίεσιν, διότι έχουν ενδυθή τον Χριστόν.

Και των δύο ταγμάτων ένας είνε αφέντης, ο Κύριος. Όπως από τον ίδιον κόκκον σίτου προέρχεται και το άχυρον και το σπέρμα, έτσι από τον ίδιον Θεόν κατάγονται και όσοι ζουν σεμνώς εις τον κόσμον και όσοι εξέλεξαν τον μοναχικόν βίον. Υπάρχει ανάγκη και των δύο· υπάρχει ανάγκη των φύλλων, διότι τα χρειάζεται το σπέρμα δια να φυλαχθή, και του καρπού η απόκτησις είνε επίσης αναγκαία, διότι απ' αυτόν τα πάντα γεννώνται. Και όπως ακριβώς δεν είνε δυνατόν να έχωμεν συγχρόνως και χόρτον και σπέρμα, έτσι είνε αδύνατον, ενώ μας περιβάλλη η δόξα του κόσμου, να παράγωμεν καρπούς ουρανίους. Όταν δε πέσουν τα φύλλα και ξηρανθή το καλάμι, ο στάχυς είνε κατάλληλος δια θερισμόν. Και ημείς λοιπόν, εάν αποβάλωμεν την γηϊνήν φαντασίαν σαν φύλλα, και εάν μαράνωμεν το σώμά μας σαν το καλάμι και ανυψώσωμεν τον νουν μας, θα δυνηθούμεν να παράγωμεν σπέρμα σωτηρίας.

Είνε επικίνδυνον αυτός ο οποίος δεν έζησεν εις την πράξιν την χριστιανικήν ζωήν, να τολμήση να την διδάξη. Όπως ακριβώς ένας που έχει οικίαν ετοιμόρροπον, εάν φιλοξενήση ξένους, θα τους βλάβη, αν κρημνισθή το οίκημα, έτσι και αυτοί, χωρίς προηγουμένως να έχουν οικοδομήσει τον εαυτόν των στερεώς, θα οδηγήσουν εις την καταστροφήν μαζί με τον εαυτόν των και εκείνους τους οποίους πλησιάζουν. Διότι με τα λόγια των τους εκάλεσαν εις την σωτηρίαν, αλλά με τον άσχημον τρόπον ζωής έβλαψαν περισσότερο αυτούς τους οποίους συνεκέντρωσαν. Διότι η γυμνή έκθεσις λόγων, χωρίς έργα, ομοιάζει με εικόνα η οποία εζωγραφήθη με χρώματα, τα οποία ευκόλως ξεβάφουν, και η οποία καταστρέφεται με το φύσημα του ανέμου και

τας σταγόνας του νερού εντός ολίγου χρονικού διαστήματος· την δὲ έργων ὁμως διδασκαλίαν δεν δύνανται να διαλύσουν ολόκληροι αἰῶνες. Διότι ο λόγος εκκολάπτει την ψυχὴν δια να στερεωθῆ, και την χαρίζει εις τους πιστοὺς ως αἰώνιον ἀγαλμα του Χριστοῦ.

Πρέπει λοιπὸν και ημεῖς να μη καλλιεργοῦμεν την ψυχὴν μας κατὰ τρόπον επιπόλαιον, ἀλλὰ να ενδιαφερώμεθα δὲ ὅλην γενικῶς, κατ' ἐξοχὴν δε δια το βάθος αὐτῆς. Εκόψαμεν τας τρίχας της κεφαλῆς μας· ας αφαιρέσωμεν ὁμως μαζί και τους σκώληκας οι οποίοι ευρίσκονται εις την κεφαλὴν, διότι αν παραμείνουν, θα μας προξενούν περισσοτέρους πόνους. Τρίχωμα ἦτο η κοσμικὴ ζωὴ, αι τιμαί, αι δόξαι, η φιλοκτημοσύνη, λαμπρά φορέματα, λουτρά, απολαύσεις φαγητῶν. Αὐτὰ μας εφάνη καλὸν να τα αποβάλλωμεν, ἀλλ' ὁμως περισσότερο ας εξοντώσωμεν τους σκώληκας, οι οποίοι φθείρουν την ψυχὴν μας. Ποῖοι δε εἶνε αυτοί; Η κατάκρισις, η επιορκία, η φιλαργυρία. Ο νους λοιπὸν εἶνε το ὄργανον της ψυχῆς και ὅσον καιρὸν εκαλύπτοντο τα θηρία εις το δάσος της κοσμικῆς ζωῆς, δέφευγον την προσοχὴν· τῶρα ὁμως που εγυμνώθησαν, εἶνε εις ὅλους ολοφάνερα δὲ αὐτὸν τον λόγον εις την παρθένον ἢ εις τον μοναχὸν γίνονται φανερά και τα μικρότερα αμαρτήματα· ὅπως ακριβῶς εις καθαρὰν οικίαν γίνεται εις ὅλους φανερόν τον ζῶον το οποίον ἔκαμε την εμφάνισίν του, ἔστω και αν εἶνε πάρα πολὺ μικρόν· ἀντιθέτως εις τους κοσμικοὺς συμβαίνει ὅ,τι και εις τ' ἀκάθαρτα σπήλαια, ὅπου φωλιάζουν τα μεγαλύτερα ἀπὸ τα φαρμακερά ζῶα χωρὶς να τα παίρνη εἶδησιν κανεῖς, επειδὴ ακριβῶς κρύπτονται μέσα εις το ἀπέραντον δάσος. Πρέπει λοιπὸν να καθαρίζωμεν την οικίαν μας συνεχῶς, και να παρακολουθοῦμεν μήπως κανένα ἀπὸ τα ψυχοφθόρα ζωῦφια εισέλθη, κρυφίως εις το ταμεῖον της ψυχῆς μας· εἶνε ἀνάγκη να θυμιατίζωμεν τους τόπους με το θεῖον θυμίαμα της προσευχῆς. Διότι ὅπως ακριβῶς τα ισχυρότερα φάρμακα απομακρύνουν τα φαρμακερά ζῶα, κατὰ τον ἴδιον τρόπον τον ἀκάθαρτον λογισμὸν τον απομακρύνει η προσευχή, συνοδευομένη ἀπὸ την νηστείαν.

Ἐνα ἀπὸ τα ψυχοφθόρα θηρία εἶνε και η πεπλανημένη ἰδέα αὐτῶν οι οποίοι ισχυρίζονται ὅτι υπάρχει μοῖρα, την οποίαν και γένεσιν ονομάζουν. Και αὐτὸ εἶνε κεντρί του διαβόλου πολὺ φοβερόν. Και εις εκείνας μεν τας ψυχὰς αι οποίαι διακρίνονται δια τον ζήλον των, ἀφοῦ δημιουργήσῃ μιαν επιδημικὴν φαντασίαν εις την διάνοιαν, εξαφανίζεται, εις τας αμελεῖς ὁμως ψυχὰς γίνεται και εξουσιαστῆς ἀκόμη. Διότι κανεῖς ἐνάρετος δεν δίδει εμπιστοσύνην οὔτε παραδέχεται το φρενοβλαβές και μάταιον αὐτὸ φρόνημα· τον Θεὸν βεβαίως θέτει ως ἀρχὴν ὅλων των ἀγαθῶν τα οποία υπήρξαν και υπάρχουν και ως δευτέραν ἀρχὴν θέτει την ἰδικὴν

του κρίσιν, δια να εξουσιάζη και διακρίνη την αρετήν από την κακίαν. Όσοι όμως αο αμέλειαν γεύονται τους καρπούς της ραθυμίας των, αμέσως γίνονται υπόδουλοι εκείνου του δαίμονος. Όπως ακριβώς τα παιδιά τα οποία αποστατούν και δεν ανέχονται την διαπαδαγωγήσιν των γονέων που είνε προς όφελός των, αναχωρούν και πίνουν τους ερήμους τόπους και συνάπτουν σχέσεις με αγρίους και βαρβάρους δαίμονας· έτσι επειδή εντρέπονται να παρουσιάσουν ως απίαν των πράξεών των την επιθυμίαν των, αποδίδουν την ευθύνην εις πράγματα ανύπαρκτα.

Ακόμη αφού απέβαλον και κάθε τι το θεϊκόν από μέσα των, ισχυρίζονται ότι από την μοίραν προέρχονται τα αμαρτήματα. Πορνεύουν και κλέπτουν, προσβάλλονται από την νόσον της φιλαργυρίας και του δόλου, φοβούνται δια τας ίδιαι τας πράξεις των και παρεκκλίνουν από την αλήθειαν. Διότι το τέρμα της πορείας των είνε η απελπισία, η οποία τους οδηγεί εις την καταστροφήν. Είνε αναπόφευκτον μ' αυτούς τους λογισμούς να μη αποβληθή η έννοια του Θεού, καθώς και η κρίσις. Διότι ισχυρίζεται, ότι εάν αυτό απεφάσισα, το να πορνεύω δηλαδή ή να είμαι πλεονέκτης, η κρίσις είνε περιπτή. Διότι εις την μίαν περίπτωσιν έχομεν δικαίαν τιμωρίαν δι' όσα πταίσματα εκουσίως διεπράχθησαν, ενώ εις την άλλην αμνηστεύεται εκείνος ο οποίος πηγάζει από κάποια αρχήν, και ως εκ τούτου ανατρέπεται η κρίσις.

Πώς δε αποβάλλουν και τον Θεόν είνε ανάγκη ν' ακούσωμεν τώρα. Θα ισχυρισθούν ότι ο Θεός είνε η πρώτη αρχή ή η Δευτέρα η πάντοτε υπήρχε μαζί με την εμαρμένην. Εάν λοιπόν είπουν ότι είνε πρώτος ο Θεός, κατ' ανάγκην ακολουθεί το συμπέρασμα ότι όλα έγιναν δι' αυτού· διότι αυτός ευρίσκεται εις όλα· άρα αυτός είνε και της εμαρμένης κύριος. Εάν όμως είνε πλεονέκτης ή πόρνος από την φύσιν του, είνε ανάγκη να παραδεχθούμεν μέσω της εμαρμένης τον Θεόν ως αίτιον της κακίας, πράγμα το οποίο είνε άτοπον. Εάν δε είπουν πάλιν ότι είνε δεύτερος, είνε φυσικόν να είνε υπόδουλος εις το πρώτον και ότι θέλει εκείνο το οποίον προηγείται, αναγκαστικώς θα ακολουθήση και εκείνο το οποίον έπεται και έτσι πάλιν αίτιος των κακών γίνεται ο Θεός, πράγμα το οποίον είνε άδικον. Εάν δε θέλουν να είνε συναίτιος με την εμαρμένην, οπωσδήποτε θα δημιουργήσουν πόλεμον μεταξύ των, εφ' όσον έχουν διαφορετικήν φύσιν. Μ' αυτούς λοιπόν τους συλλογισμούς, εν περιλήψει, έχει αναρεθή εν ολίγοις η πεπλανημένη ιδέα των. Δι' αυτούς κάμνει λόγον η Γραφή όταν λέγη· «Είπεν ο ανόητος με την σκέψιν του, ότι δεν υπάρχει Θεός»,¹⁰¹ «Οι υπερήφανοι είπαν ανοησίας»¹⁰².

Και προφασίζονται προφάσεις εν αμαρτίας.¹⁰³ Διότι ακρωτηριάζουν την Γραφήν, τυφλοί καθώς είνε, θέλοντες μ' αυτά να ολοκληρώσουν την πλάνην των. Και πρώτον μεν από το ευαγγέλιον δια της βίας προσπαθούν να εμέσουν το δηλητήριόν των, διότι λέγει· «Του δε Χριστού η γένεσις έτσι έγινε».¹⁰⁴ Την γέννησίν του βεβαίως η θεία Γραφή ωνόμασε γένεσιν.¹⁰⁵ Ακόμη και η συναναστροφή αυτού μεταξύ των ανθρώπων κατά θείαν οικονομίαν ακολουθώς γένεσις έχει ονομασθή. Εάν δε και δια τον αστέρα λέγουν ψευδή πράγματα, και εκεί πάλιν ας μάθουν την ένδοξον παρουσίαν του. Εις ημάς ένας αστήρ φωτενότατος έγινε κήρυξ της αληθείας, η ματαία όμως εκείνων διάνοια πολλούς αστέρας παρουσιάζει δια να συλλάβη την ανθρωπίνην γέννησιν. Και εξ αυτού έχει αποδεχθή ότι παντού η κακία έρχεται εις αντίθεσιν με τον εαυτόν της. Και τον Ησαΐαν ακόμη καλούν ως μάρτυρα της ανοησίας των. Διότι λέγουν ότι αυτός έχει είπει το· «Ο Κύριος κάμνει την ειρήνην και ετοιμάζει τας συμφοράς».¹⁰⁶ Η ειρήνη λοιπόν απ' όλους έχει ομολογηθή ότι αποτελεί έργον του Θεού, η δε κακία, όπως την εννοούν αυτοί, αληθινά βιούται, αφού είνε κακία της ψυχής· εις ημάς όμως η από τον Θεόν προερχομένη κακία είνε ωφελιμωτάτη. Διότι δια την σωτηρίαν της ψυχής μας και την άσκηση του σώματος ενσκήπτουν πείναι και ανομβρία, ασθένεια και πτωχεία και μερικά άλλα δοκιμασία. Τα σωτήρια φάρμακα, τα οποία εκείνοι εθεώρησαν εσφαλμένως κακίαν ψυχής και κακά, αυτά μας δίδονται από το αγαθόν δια να μετανοήσωμεν· «Ποιό παιδί δεν το παιδεύει ο πατέρας του;»¹⁰⁷ Ακόμη δε και το· «Δεν εξαρτώνται από τον άνθρωπον οι δρόμοι των»¹⁰⁸, πάλιν κατά τον ίδιον τρόπον προβάλλουν προς καταστροφήν του ίδιου του εαυτού των· ενώ δεν έχουν ορθή οδόν, ζητούν να εξηχνιάσουν τας οδούς. Οδόν δεν έχει η πλεονεξία, η γαστριμαργία, η πορνεία, διότι αυτά είνε ανυπόστατα, αφού δεν έχουν ίδιαν υπόστασιν. Διότι αυτά συνήθως ονομάζουν εκείνοι οδούς. Οδούς δε η Γραφή λέγει εκείνας αι οποίαι είνε κοιναί δι' όλους, δηλαδή των ζωών και τον θάνατον. Διότι αληθώς είνε πορεία της εισόδου εις τα εδώ και της αναχωρήσεως από αυτά τα αισθητά.

Τα πάντα λοιπόν κάμνουν οι κακοδαιμόνες, δια να απαλλαγούν από το αυτεξούσιον, και δεικνύουν μέγαν ζήλον δια να αντικαταστήσουν την ελευθερίαν με την δουλείαν. Διότι αυτό είνε το έργον της κακίας, το να συνπαρασύρη πάντοτε εις τα χειρότερα· γίνονται μάρτυρες του εαυτού των, ότι έχουν πωληθή εις την κακίαν. Και αυτό είνε το απατηλόν τέχνασμα του διαβόλου· τας μεν αμελείς ψυχάς δια της κακοδοξίας τας κάμνει να κύπτουν προς τα κάτω, χωρίς να επιπρέπη ν' ανανήψουν δια να γνωρίσουν την αλήθειαν. Διότι όπως ακριβώς το πλοίον το οποίον

πλέει χωρίς πηδάλιον πάντοτε κλυδωνίζεται, κατά τον ίδιον τρόπον πάντοτε ο κίνδυνος επικρέμαται δί αυτούς, αφού ούτε προς τον σωτήριον λιμένα δύνανται να σπεύσουν, την στιγμήν που εγκατέλειψαν τον κυβερνήτην Κύριον. Και τας μεν ψυχάς, αι οποίαι του έχουν παραδοθή κατ' αυτόν τον τρόπον, τας πλανά, πολλές φορές όμως και εις τας επιμελείς παρεισδύει ο εχθρός, επειδή θέλει ν' ανακόψη την αγαθήν πορείαν των. Εις τον νουν των ρίπτει την ιδέαν, ότι και η αρετή εξαρτάται από την κίνησιν των αστέρων. Αυτόν τον λογισμόν ο εχθρός προβάλλει εις εκείνους οι οποίοι από την κοσμικήν σοφίαν εστράφησαν εις τον μοναχικόν βίον· πανούργος καθώς είνε δια να μηχανεύεται το κακόν, στήνει τας παγίδας αναλόγως προς τους χαρακτήρα των ανθρώπων. Εις άλλους κυριαρχεί δια της απελπισίας, άλλους τους παρασύρει δια της κενοδοξίας και άλλους τους υποσκάπτει δια της φιλαργυρίας. Σαν ιατρός θανατηφόρος δίδει εις τους ανθρώπους τα δηλητήρια, και από άλλον μεν αφαιρεί το συκώτι, παρουσιάζοντάς του το δηλητήριον της επιθυμίας, άλλον πληγώνει εις την καρδίαν, εξάπτων τον θυμόν του δια να οργισθή, άλλων δε και την δύναμιν της διανοίας μειώνει, διότι ή επιτίθεται εναντίον των δια της αγνοίας, ή τους διαστρεβλώνει δια της περιεργείας.

Μερικούς, λοιπόν, κατώρθωσε να παρασύρη με εσφαλμένας συζητήσεις. Διότι θελήσαντες να ερευνήσουν τον Θεόν και την ουσίαν αυτού, εναυάγησαν. Ακολούθως χωρίς να ζήσουν τον πρακτικόν βίον, ώρμησαν εις την θεωρίαν, υπέστησαν ήλγγον και εκρημνίσθησαν. Διότι επειδή δεν καταπιάσθησαν με το πρώτον κατά σειράν, απέτυχον εις το δεύτερον. Όπως ακριβώς αυτοί οι οποίοι μανθάνουν το στοιχείον άλφα, πρώτον βλέπουν το σχήμά του, και έπειτα διδάσκονται το όνομά του, και έτσι μανθάνουν όλα τα γράμματα και τελευταία διδάσκονται τους τόνους. Εάν λοιπόν δια το πρώτον στοιχείον του αλφαβήτου χρειάζεται τόση προσπάθεια και τέχνη, πόσω μάλλον δια τον δημιουργόν χρειάζεται να προηγηθή κόπος και χρόνος δια να φθάσωμεν εις την θεωρίαν της ανεκφράστου δόξης του; Αλλά ας μη καυχάται κανείς ότι δύναται να συλλάβη την θείαν γνώσιν ορμώμενος από την έξωθεν γνώσιν. Ένας τέτοιος άνθρωπος αυταπατάται ξεγελασμένος από τον διάβολον. Λέγει ο υμνωδός· «Από το στόμα νηπίων και θηλαζόντων έκαμες ύμνον».¹⁰⁹ Και ο Κύριος εις το ευαγγέλιον· «Αφήσατε τα παιδιά να έλθουν κοντά μου, διότι εις αυτά ανήκει η βασιλεία των ουρανών».¹¹⁰ Και αλλού λέγει· «Αν δεν γίνετε σαν τα παιδιά δεν θα εισέλθετε εις την βασιλείαν των ουρανών».¹¹¹ Αυτά εδιδάχθης δια τον κόσμον· να γίνης μωρός δια τον Θεόν· ξερρίζωσε τα παλαιά, δια να φυτεύσης νέα· τα σαθρά

θεμέλια κρήνισε, δια να τοποθετήσης την αδαμαντίνη βάσιν του Κυρίου, δια να οικοδομηθής και συ ως απόστολος επάνω εις την στερεάν πέτραν.

Δεν πρέπει να είσαι φιλόνεικος· μη ασχοληθής με πολλά θέματα παρασυρμένη από την πολυλογίαν. Διότι και με την άκαιρον φλυαρίαν δύναται ο διάβολος να σε βλάβη. Διότι έχει πολλές παγίδας και είναι δεινός κυνηγός· και εις μεν τα πολύ μικρά πτηνά τοποθετεί μικράς παγίδας, εις τα μεγάλα όμως όρνεα ετοιμάζει ισχυρά δίκτυα. Ισχυρά και θανατηφόρα θηλεά είναι το να πιστεύης ότι υπάρχει ειμαρμένη. Πρέπει να αποφεύγωμεν αυτόν τον λογισμόν. Αλλά σε πείθει με καταστάσεις και προγνώσεις; Κατά τρόπον στοχαστικών γίνεται η πρόβλεψις, αβέβαιον όμως είναι οτ αποτέλεσμα. Ούτε αναγκαστικώς ακολουθούν αυτά τα οποία λέγονται απ' αυτούς· όπως ακριβώς οι απλοί άνθρωποι και οι ναυτικοί από την ιδιότητα των νεφών λαμβάνουν μίαν αμυδράν γνώσιν ανέμων ή βροχών, έτσι και αυτοί λαμβάνουν από τους δαίμονας σαθράν πρόγνωσιν. Και αυτοί λοιπόν στοχάζονται, καθώς και οι εγγαστρίμουθοι¹¹²· και αυτός θα ήτο δυνατόν να διασκορπίση περισσότερο την πονηράν των ιδέαν· εάν από δαίμονας προήλθον αυτά τα στοχαστικά ψεύδη, ματαία η τέχνη αυτών οι οποίοι τάσσονται με την ειμαρμένην.

Εάν δε περισσότερο επιμένη να υπερασπίζεται αυτά ο εχθρός, εξ αυτού θα τον καταλάβης, εκ του ότι πολεμεί την ψυχήν με διαφορετικούς λογισμούς κάθε φοράν. Το άστατον πράγματι είναι αβέβαιον, το δε αβέβαιον είναι έτοιμον να καταστραφή. Διότι ούτε εις την πρώτην του κακίαν αρκείται ο διάβολος, αλλά και υποβάλλει λογισμούς αυτοματισμού εις την ψυχήν και υποδεικνύει τον ηγεμόνα νουν ως άνθος της φύσεως και ότι, μόλις διαλυθή το σώμα, καταστρέφεται και η ψυχή. Όλα δε αυτά μας τα υποβάλλει δια να καταστρέψη την ψυχήν μας με την αμέλειαν. Άλλ' όταν μας πλησιάσουν αυτά τα σκώδη φαντάσματα, ας μη τα πιστεύωμεν ως αληθή. Αυτά δεικνύουν την κακίαν των· κάθε φοράν διαφορετικά παρουσιάζονται και εν ριπή οφθαλμού εξαφανίζονται. Πράγματι γνωρίζω κάποιον ενάρετον δούλον του Θεού, ο οποίος, ενώ εκάθητο εις το κελλίον του, επρόσεχε τας εισόδους των λογισμών, και εμετρούσε ποίος ήρχετο πρώτος και ποίος δεύτερος, και καθείς από αυτούς πόσον χρόνον εκράτει και εάν εσημείωνε καθυστέρησιν ή πρόοδον κατά την ημέραν η οποία παρήλθεν· έτσι ελάμβανε βαθείαν και ακριβή γνώσιν της χάριτος του Θεού και της ιδικής τυο υπομονής και δυνάμεως, ακόμη δε και της ήττας του εχθρού.

Χρειάζεται, λοιπόν, να δεχθούμε και να φυλάττωμεν αυτούς τους κανόνες. Διότι εάν αυτοί οι οποίοι ασχολούνται με το πρόσκαιρον εμπόριον καθημερινώς μετρούν τα κέρδη των και ευχαριστούνται όταν είνε περισσότερα, ενώ δυσανασχετούν, δια τας ζημίας, πολύ περισσότερον απ' αυτούς αρμόζει να είνε άγρυπνοι όσοι εμπορεύονται τον αληθινόν θησαυρόν. Και τα μεν μεγαλύτερα αγαθά να λαχταρούν, εάν δε συμβή μία μικρά κλοπή εκ μέρους του εχθρού, να λυπούνται, διότι θα κρθούν, αλλά να μη απελπίζονται και όλα να τα εκγαταλείπουν δια το ακούσιον αμάρτημα. Έχεις τα 99 πρόβατα, ζήτησε και αυτό το οποίον εχάθη. Μη φοβηθής δια το ένα, μη αποφύγης τον δεσπότην και ο αιμοβόρος διάβολος αχμαλωτίση όλας σου τας πράξεις και σε καταστρέψη. Μη λιποτακτήσης, λοιπόν, δια το ένα, διότι είνε αγαθός ο δεσπότης· λέγει δια του ψαλμωδού ότι, «αν πέση δεν θα γκρεμισθή, διότι ο Κύριος υποστηρίζει το χέρι του».¹¹³

Όσα και αν πράξωμεν ή κερδήσωμεν εδώ, ας τα θεωρήσωμεν μικρά εμπρός εις τον μελλοντικόν αώνιον πλούτον. Εις αυτήν την γην ζούμεν ως εις δευτέραν μητρικήν κοιλίαν. Όπως ακριβώς δεν είχομεν αυτήν την ζωήν, όταν ήμεθα εις τα μητρικά σπλάγχνα, ούτε απελαμβάναμεν τέτοιου είδους στερεάς τροφάς εις εκείνον τον τόπον όπως τώρα, ούτε βεβαίως ηδυνάμεθα να ενεργούμεν έτσι όπως εδώ· διότι ήμεθα μακράν του ηλιακού φωτός και πάσης αυγής· όπως ακριβώς λοιπόν όταν ευρισκώμεθα εις εκείνα τα ταμεία, πολλά από τα εδώ υστερούμεθα, έτσι και εις τον παρόντα κόσμον είμεθα ελλιπείς εν συγκρίσει προς την βασιλείαν των ουρανών. Ελάβομεν πείραν των εδώ τροφών, ας επιθυμήσωμεν τας θείας. Απελαύσαμεν το εδώ φως, ας ποθήσωμεν τον ήλιον της δικαιοσύνης· την άνω Ιερουσαλήμ ας θεωρήσωμεν και πόλιν και μητέρα μας· πατέρα μας ας καλέσωμεν τον Θεόν. Ας ζήσωμεν εδώ με σωφροσύνην, δια να απολαύσωμεν την αώνιον ζωήν.

Όπως ακριβώς τα βρέφη, τα οποία είνε εις την μήτραν, αφού τελειοποιηθούν με ολίγην τροφήν και ζωήν, κατόπιν οδηγούνται εις μεγαλύτεραν ασφάλειαν, κατά τον ίδιον τρόπον και οι δικαιο μετά την εδώ ζωήν αναχωρούν δια την άνω, συμφώνως προς το γεγραμμένον· «Εκ δυνάμεως εις δύναμιν».¹¹⁴ Οι αμαρτωλοί βεβαίως, όπως ακριβώς τα εις την κοιλίαν έμβρυα, τα οποία αποθνήσκουν εντός της μήτρας, παραδίδονται από το σκότος εις το σκότος. Και εις την γην νεκρώνονται καλυμμένοι από το πλήθος των αμαρτημάτων των, και όταν φύγουν από την ζωήν οδηγούνται εις σκοτεινούς και ταρταρώδες τόπους. Τρεις φορές γεννώμεθα εις την ζωήν μας· εξ αυτών η μεν πρώτη είνε η έξοδος από τους μητρικούς κόλπους, οπότε από την γην οδηγούμεθα πάλιν εις την γην· αι δε υπόλοιποι δύο μας οδηγούν από

την γην εις τους ουρανούς· από αυτάς η μεν μία είνε της χάριτος, είνε αυτή την οποίαν λαμβάνομεν δια του θείου λουτρού, διότι αυτήν αληθώς ονομάζομεν παλιγγενεσίαν· η δε τρίτη γίνεται με την μετάνοιαν και τα αγαθά έργα· εις αυτήν ευρισκόμεθα τώρα ημείς.

Οφείλομεν, τώρα, όσαι επλησιάσαμεν τον αληθινόν νυμφίον, να στολισθώμεν ωραιότερα. Ας μας γίνη μάθημα η θέα του κοσμικού γάμου. Διότι εάν εκείναι, αι οποίαι συνδέονται με άνδρα, τον οποίον ευκόλως δύνανται να κατακτήσουν, τόσον πολύ φροντίζουν και δια λουτρά και δια αρώματα και διάφορα στολίδια (διότι νομίζουν ότι μ' αυτά μάλλον γίνονται ελκυστικώτεροι), και εάν τόση φαντασία αναπτύσσεται εις εκείνους οι οποίοι ζουν κοσμικώς, πόσω μάλλον πρέπει να υπερτερήσωμεν εκείνων ημείς, αι οποίαι εμνηστεύθημεν τον ουράνιον νυμφίον, πόσο μάλλον πρέπει να αποβάλωμεν τον ρύπον των αμαρτιών με την επίπονον άσκησιν, να αντικαταστήσωμεν τα σωματικά ενδύματα με τα πνευματικά. Εκείναι στολιζουσι το σώμα με τα κοσμικά και γήινα άνθη, ημείς ας στολίσωμεν την ψυχήν με τας αρετάς και αντί λίθων πολυτελών ας θέσωμεν γύρω γύρω εις την κεφαλήν τον τρίπλοκον στέφανον, την πίστιν, την ελπίδα και την αγάπην, εις δε τον τράχαλον ας βάλωμεν το πολύτιμον στολίδι, την ταπεινοφροσύνην· αντί ζώνης ας ζωσούθωμεν την σωφροσύνην¹¹⁵. λαμπρά στολή ας μας είνε η ακημοσύνη· ας προσφέρωμεν εις τον δείπνον άφθαρτα φαγητά, δηλαδή ευχάς και ψαλμούς. Όμως, καθώς λέγει ο απόστολος, μη κινής μόνον την γλώσσαν, αλλά και με το πνεύμά σου προσπάθησε να καταλάβης τα όσα λέγεις.¹¹⁶ Διότι πολλές φορές το μεν στόμα λαλεί, ενώ η καρδια συλλογίζεται. Είνε ανάγκη όμως να προσέχωμεν μήπως, ενώ προσήλθομεν εις τους θείους γάμους, έχομεν έλλειψιν λαμπάδων, δηλαδή αρετών. Θα μας μισηση ο μνηστήρ, και ουδόλως θα μας δεχθή εάν δεν λάβη τας υποσχέσεις. Ποία είνε αυταί; Το να φροντίζωμεν δια το σώμα ολιγώτερον, να καλλιεργώμεν την ψυχήν μας περισσότερον· αυταί είνε αι συμφωνίαι μαζί του.

Όπως ακριβώς δεν είνε δυνατόν δύο κάδους πλήρεις ύδατος συγχρόνως να τους ανεβάξης, διότι δια του στρεφομένου άξονος, ο μεν ένας ρίπτεται κάτω άδειος, ενώ ο άλλος ανυψούται γεμάτος, το ίδιον συμβαίνει και με ημάς· όταν όλην μας την φροντίδα συγκεντρώσωμεν εις την ψυχήν, αυτή πλήρης αγαθών ανέρχεται, διότι λαχταρά τα υψηλά. Το σώμα δια της ασκήσεως γίνεται ελαφρόν και δεν υπερσχύει. Και μάρτυς αυτού είνε ο απόστολος, ο οποίος λέγει· «Όσον ο έξωθεν ημών άνθρωπος φθείρεται, τοσοούτον ο ένδον ανακαινούται».¹¹⁷

Ευρίσκεσαι εις μονήν κοινοβίου; Μη αλλάξης τόπον· διότι θα υποστής μεγάλην βλάβην. Όπως ακριβώς η όρνις, όταν σηκώνεται από τα αυγά τα οποία κλωσσά, τα καθιστά άχρηστα και άγονα, κατά τον ίδιον τρόπον παρθένος ή μοναχός ψυχραίνεται και νεκρούται κατά την πίστιν, όταν μεταβαίνει από τόπον εις τόπον.

Ας μη σε δελεάση η τρυφή των πλουσιών κατά κόσμον, σαν να έχει τίποτε χρήσιμον. Χάριν της ηδονής τιμούν την μαγειρικήν τέχνην· δια της νηστείας ο ίδιος με τα ευτελή φαγητά να φανής ανώτερος του πλούτου των τροφών εκείνων. Διότι λέγει, ότι «ο χορτάτος άνθρωπος κοροϊδεύει το μέλι».¹¹⁸ Μη χορτάσης άρτον και δεν θα επιθυμήσης τον οίνον.

Τρία είναι τα σπουδαιότερα μέσα του εχθρού εκ των οποίων κάθε κακία προέρχεται· επιθυμία, ηδονή, λύπη. Το ένα εξαρτάται από το άλλο και το ένα ακολουθεί το άλλο· και είναι δυνατόν να νικήση κανείς κάπως την ηδονήν, την επιθυμίαν όμως αδύνατον. Διότι η ηδονή επιτελείται δια του σώματος, ενώ το άλλο έχει την αρχήν του εις την ψυχήν· η δε λύπη και από τα δύο κατασκευάζεται. Μη επιτρέψης λοιπόν να τεθή εις ενέργειαν η επιθυμία και τότε και τα υπόλοιπα θα διασκορπίσης. Εάν όμως επιτρέψης να προκύψη το πρώτον, μόλις εις το δεύτερον διανεμηθή, θα ανταποδώση το ένα εις το άλλο κατά σχήμα κυκλικόν, και ουδόλως θα επιτρέψη εις την ψυχήν να ανανήψη. Διότι έχει γραφή· «Μη ανοίγης αυλάκι δια το νερό».¹¹⁹

Δεν συμφέρουν όλα εις όλους· «ο καθένας ας βεβαιούται δια της συνεδησεώς του».¹²⁰ Διότι εις πολλούς συμφέρει να μένουν εις κοινοβιον και εις άλλους είναι ωφέλιμον να αναχωρούν κατ' ίδιαν. Όπως ακριβώς από τα φυτά, άλλα μεν όταν ευρεθούν εις τους υγρούς τόπους ακμάζουν, άλλα δε εις ξηρούς στερεώνονται, έτσι και από τους ανθρώπους, άλλοι μεν εις τους υψηλούς τόπους ευδοκιμούν, άλλοι δε εις χαμηλοτέρους διατηρούνται. Πολλοί λοιπόν εις την πόλιν έχοντες εις την φαντασίαν των την έρημον εσώθησαν και πολλοί, ενώ ήσαν εις τα όρη, επειδή έκαμναν, ό,τι και όσοι έζων εις τας πόλεις, εχάθησαν. Είναι δυνατόν ενώ είσαι μαζί με πολλούς κατά την διάθεσιν να μονάζης, και αντιθέτως ενώ είσαι μόνος κατά την διάθεσιν να συζής με πολλούς.

Πολλά είναι τα όπλα του διαβόλου. Με την πτωχείαν δεν εκλόνησε ψυχήν; Τον πλούτον παρουσιάζει ως δόλωμα. Με ύβρεις και ονειδισμούς δεν ηδυνήθη; Προβάλλει επαίνους και δόξαν. Ενικήθη δια της υγείας; Θα κάμη άρρωστον το σώμα. Διότι αφού δεν ηδυνήθη να εξαπατήση με την ηδονήν, προσπαθεί να κάμη την ψυχήν να

παρεκτραπή παρά την επιθυμίαν και την θέλησίν της με τους ακουσίους πόνους. Επικφέρει νόσους και μάλιστα πολύ βαρείας και ζητεί να θλώση την αγάπην προς τον Θεόν εκείνων οι οποίοι δι' αυτών έδεξαν αμέλειαν. Αλλά και αν ακόμη κατατεμαχίζεται το σώμα, και καταφλέγεται από σφοδροτάτους πυρετούς, ακόμη δε καταπιέζεται και από αθεράπευτον και ακατάσχετον δίψαν, εάν μεν, επειδή είσαι αμαρτωλός, υφίστασαι αυτά, θυμήσου την μέλλουσαν κόλασιν και το αώνιον πυρ και τας τιμωρίας του δικαστού και δεν θα αδιαφορήσης δι' όσα συμβαίνουν. Να χαίρης, διότι σε επεσκέφθη ο Κύριος και να έχης εις την γλώσσάν σου το ωραίον εκείνο ρητόν· «Με επαίδευσε πολύ ο Κύριος»,¹²¹ αλλά δεν με παρέδωσεν εις τον θάνατον της αμαρτίας. Ήσουν σίδηρος, αλλά θα αποβάλης τώρα με την φωτιάν την σκωρίαν· εάν δε, ενώ είσαι δίκαιος, είσαι ασθενής, από τα μεγάλα εις τα μεγαλύτερα σημειώνεις πρόοδον. Είσαι χρυσός, αλλά δια της φωτιάς να γίνης γνησιώτερος. Σου εδόθη άγγελος σατάν εις την σάρκα, να αγάλλεσαι, να βλέπης με ποίον έχεις γίνει όμοιος· διότι έγινες άξιος της ίδιας δωρεάς με τον Παύλον.¹²² Με τον πυρετόν δοκιμάζεις, με το ρίγος εξασκείσαι· αλλά λέγει η Γραφή· «Επεράσαμεν ανάμεσα από φωτιάν και νερό».¹²³ Λοιπόν, σου έχει ετοιμασθή η αναψυχή. Σου έτυχε το πρώτον, περίμενε το δεύτερον. Όταν πάσχης, φώναξε τα λόγια του αγίου Δαυίδ· λέγει ότι «είμαι ταπενωμένος και πτωχός και πονεμένος».¹²⁴ Θα γίνης τέλειος με την τριάδα των θλίψεων. Διότι λέγει· «Με επλάτυνες με την θλίψιν».¹²⁵ Με αυτάς τας ασκήσεις ας γυμνάσωμεν τας ψυχάς μας, ας διακρίνωμεν προ οφθαλμών τον εχθρόν.

Ας μη λυπούμεθα επειδή λόγω της ασθενείας και της πληγής του σώματος δεν δυνάμεθα να σταθούμεν εις την προσευχήν ή να ψάλλωμεν με φωνήν· όλα αυτά συνέβησαν δια να καταπολεμήσωμεν τας επιθυμίας. Διότι και η νηστεία και η χαμεινία έχουν θεσπισθή δια την καταπολέμησιν των αισχίστων ηδονών. Εάν λοιπόν αυτάς η αρρώστεια τας ηλάττωσεν, ο πόνος είνε άνευ σημασίας. Αλλά τι τον ονομάζω περιπτόν μόνον; Είνε το ίδιον, όπως δε δυνατώτερον και πιο δραστήριον φάρμακον εξαλείφονται τα ολέθρια συμπτώματα της νόσου. Και αυτή είνε η σπουδαία άσκησης, το να δείχνωμεν υπομονήν εις τας νόσους, και να αναπέμπωμεν ευχαριστηρίους ύμνους εις τον αγαθόν. Εχάσαμεν τους οφθαλμούς μας; Ας μη το φέρωμεν βαρέως· διότι απεβάλαμεν τα όργανα της απληστίας, όμως με τους εσωτερικούς οφθαλμούς βλέπομεν ως εις καθρέπτην την δόξαν του Κυρίου. Δεν ακούομεν, ας ευχαριστήσωμεν τον Θεόν που εχάσαμεν εντελώς την ματαίαν ακοήν. Έχουν πληγωθή αι χείρες μας; Αλλά τας εσωτερικάς μας χείρας έχομεν ετοιμούς δια

τον πόλεμον εναντίον του εχθρού. Ασθένεια κατέλαβεν όλον το σώμα; Άλλ' η υγεία του έσω ανθρώπου αυξάνει περισσότερο.

Εφ' όσον ευρισκόμεθα εις το κοινόβιον, ας προτιμήσωμεν την υπακοήν περισσότερο από την άσκησιν· διότι η μεν μία διδάσκει την υπερηφάνειαν, ενώ η άλλη την ταπεινοφροσύνην υπόσχεται. Και ο εχθρός όμως εμπνέει επιπεταμένην άσκησιν. Διότι και οι μαθηταί του αυτό κάμνουν. Πώς λοιπόν θα διακρίνωμεν την θείαν και βασιλικήν άσκησιν από την τυραννικήν και δαιμονώδη; Από την συμμετρίαν βεβαίως. Δηλαδή, όλος ο χρόνος της ζωής σου ας είνε ένας κανών νηστείας. Μη νηστεύσης 4 ή 5 ημέρας και την άλλην καταλύσης την δύναμιν της νηστείας με πλήθος φαγητά. Αυτό είνε ευχάριστον εις τον εχθρόν. Παντού η έλλειψις μέτρου είνε καταστρεπτική. Μη εξαντλήσης τα όπλα σου αμέσως και έτσι γυμνή πλέον ευκόλως αιχμαλωτισθής. Τα όπλα μας είνε το σώμα, η ψυχή δε είνε ο στρατιώτης· φρόντιζε και δια τα δύο δια τας ανάγκας σου. Όταν είσαι νέος και υγιής, νήστευε. Θα έλθη βεβαίως το γήρας μαζί με την αδυναμίαν. Όσον καιρόν διαθέτες δυνάμεις, αποταμίευε τροφάς, δια να τας εύρης, όταν δεν θα δύνασαι. Νήστευε με διάκρισιν και ακρίβειαν. Πρόσεξε μήπως ο εχθρός παρεισδύση εκμεταλλευόμενος την νηστείαν. Νομίζω ότι δί αυτό ο Σωτήρ έχει ειπή· Να είσθε καλοί τραπεζίται¹²⁶. δηλαδή να γνωρίζετε με ακρίβειαν την βασιλικήν σφραγίδα. Διότι υπάρχουν και νόθοι σφραγίδες· και η μέν φύσις του Χριστού παραμένει η ίδια, διαφέρει όμως η σφραγίδα. Χρυσός βεβαίως είνε η νηστεία, η εγκράτεια, η ελεημοσύνη· αλλά και οι Έλληνες τοποθετούν εις αυτά την τυραννικήν των εικόνα και όλοι οι αιρετικοί καυχώνται δί αυτών. Χρειάζεται λοιπόν να προσέχωμεν και να τους αποφεύγωμεν ως παραχαράκτας. Πρόσεξε μήπως, χωρίς να έχης εξασκηθή, πέσης εις τα δίκτυά των και ζημωθής. Να δέχεσαι, λοιπόν με ασφάλειαν τον σταυρόν του Χριστού, ο οποίος είνε χαραγμένος εις τας αρετάς, που σημαίνει να έχης ορθήν πίστιν συνοδευομένην από σεμνάς πράξεις.

Πρέπει ημείς να κυβερνώμεν την ψυχήν μας με κάθε διάκρισιν και όταν είμεθα εις το κοινόβιον, να μη ζητούμεν τα ιδικά μας, ούτε να ακολουθούμεν την ιδικήν μας γνώμην, αλλά να πειθαρχούμεν εις την πνευματικήν μας μητέρα. Εις την εξορίαν παρεδώσαμεν τον εαυτόν μας· δηλαδή εξήλθαμεν από τα όρια του κόσμου· έχομεν εξορισθή λοιπόν· ας μη ζητήσωμεν τα ίδια. Εκεί είχαμεν την δόξαν, εδώ τον ονειδισμόν· εκεί αφθονίαν τροφών, εδώ και του άρτου ακόμη έλλειψιν. Εις τον κόσμον υπάρχουν αυτοί οι οποίοι πίπτουν εις σφάλματα και χωρίς να το θέλουν

φυλακίζονται και ημείς λοιπόν ας φυλακίσωμεν τον εαυτόν μας δια τας αμαρτίας μας, δια να αποτρέψη την μέλλουσαν τιμωρίαν η εκουσία διάθεσις μας.

Νηστεύεις; Μη προφασίζεσαι ασθένειαν. Διότι και αυτοί οι οποίοι δεν νηστεύουν περιέπεσαν εις τας ίδίας ασθενείας. Έκαμες αρχήν του καλού; Μη ανακόψης την πορείαν σου, επειδή ο εχθρός σου παρεμβάλλει εμπόδια, διότι αυτός μεν την υπομονήν σου κατατροπώνεται. Και αυτοί οι οποίοι ξεκινούν δια να πλεύσουν, πρώτον μεν συναντούν ευνοϊκόν άνεμον και απλώνουν τα πανιά· αμέσως μετά αντίθετος άνεμος τους απαντά· οι ναυτικοί όμως, επειδή ενέσκηψεν άνεμος δυνατός, δεν πετούν το φορτίον από το πλοίον, αλλά αφού δ΄ ολίγον αράξουν εις λιμένα ή και αφού πολεμήσουν την ζάλην των κυμάτων, συνεχίζουν το ταξειδι των· έτσι και ημείς όταν αντίθετος άνεμος μας εππεθή, αφού υψώσωμεν αντί ιστίων τον σταυρόν, χωρίς φόβον θα συνεχίσωμεν το ταξειδι μας.

Αυτά είνε τα διδάγματα της σεμνής και παναρέτου Συγκλητικής και είνε έργον μάλλον πάρα λόγια· και άλλα πολλά και σπουδαία εδίδαξε δια να ωφελήση τους ακροατάς και αυτούς οι οποίοι την έβλεπαν. Τόσον πλήθος αγαθών ανεβλάστησεν απ΄ αυτήν, ώστε ανθρωπίνη γλώσσα δεν θα ηδύνατο να τα εκφράση.

Ο μισόκαλος όμως διάβολος μη δυνάμενος να ανεχθή την τόσο μεγάλην αφθονίαν των καλών, έλυωνε και εσυλλογιζετο πώς θα δυνηθή να αμαυρώση την εμφάνισιν της αρετής. Και ζητεί λοιπόν εις ένα τελευταίον αγώνα την γενναιοτάτην παρθένον· και με τόσην έχθραν την πολεμεί, ώστε δεν έκαμεν έναρξιν των πληγών από τα εξωτερικά μέλη, αλλά ήγγισε τα εσωτερικά και της επέφερε βαθύν πόνον, ώστε να μη δύναται να την παρηγορήση άνθρωπος του κόσμου.

Και πρώτον μεν πλήττει ένα όργανον απαραίτητον δια την ζωήν, τον πνεύμονα, και ολίγον κατ΄ ολίγον αυξάνει τον πόνον με νόσους θανατηφόρους. Ηδύνατο βεβαίως να ζητήση εντός ολίγου να επικέρη ταχέως τον θάνατόν της· άλλ΄ ενήργησεν όπως ακριβώς αιμοβόρος δήμιος, και δια πληγών πολλών και εντός μεγάλου χρονικού διαστήματος δεικνύει την κακίαν του. Ολίγον κατ΄ ολίγον έφθειρε τον πνεύμονα με τα πτύσματα τα οποία εξήρχοντο και έτσι τον αφήρησεν. Επι πλέον είχε και συνεχείς πυρετούς, οι οποίοι κατέτρωγαν το σώμα ως λίμα.

Διήγε δε το 80^{ov} έτος της ηλικίας της, όταν ο διάβολος μετέφερεν εις αυτήν το μαρτύριον του Ιώβ· και τότε ακόμη εχρησιμοποιεί αυτάς τας μάστιγας, άλλ΄ επί του παρόντος περιορίζει τον χρόνον, με το να καταστήση περισσότερον οδυνηρούς τους

πόνους. Ο μακάριος Ιώβ 35 χρόνια έκαμε μέσα εις τον πόνον· εδώ ο εχθρός, σαν να πρόκηται περί των απαρχών, ήρπασε το ένα δέκατον από εκείνον τον πειρασμόν και επροξένησε πληγάς εις το ιερόν της σώμα. Διότι επί τριάμισυ έτη επολέμησε τον εχθρόν δια των ενδόξων αυτών πόνων. Εις την περίπτωση του Ιώβ ο διάβολος ήρχισε τα τραύματα από τα έξω, εις αυτήν όμως από τα εσωτερικά προσάγει τας τιμωρίας. Διότι ήγγισε τα εσωτερικά της μέλη και της επροξένησε μεγαλυτέρους και βαρυτέρους πόνους. Νομίζω ότι και οι γενναίότεροι μάρτυρες δεν υπέστησαν τόσοσ φρικτόν μαρτύριον όσον η σοϊδιμος Συγκλητική. Διότι εις εκείνους επετίθετο εκ των έξω ο αλητήριος. Και ξίφος και πυρ έστω και αν προέβαλεν ενώπιόν των, ήσαν πιο ελαφρά από τους πειρασμούς που είχεν εκείνη. Διότι αντί πυρωμένης καμίνου έκαие τα σπλάγχνα της, αυξάνων ολίγων κατ' ολίγον το πυρ από μέσα, και ως μία κατέτρωγε το σώμα της εντός μακρού χρονικού διαστήματος. Και αληθώς δυνάμεθα να είπωμεν ότι αυτό είναι βαρύ και απάνθρωπον. Διότι και αυτοί ακόμη οι οποίοι έχουν αναλάβει την δικαστικήν εξουσίαν, όταν θελήσουν να επιβάλουν βαρυτέρας ποινάς εις τους ενόχους, με χαμηλήν φωτιάν τους καίουν· κατά τον ίδιον τρόπον λοιπόν και ο εχθρός προξενώντας τον πυρετόν σαν να έκαиеν εσωτερικώς ολίγον κατ' ολίγον, την επιμώρει ακαταπαύστως νύκτα και ημέραν.

Και αυτή γενναίως υπέμεμε την πληγήν και δεν έχανε το θάρρος της, αλλά πάλιν εμάχετο η μακαρία κατά του εχθρού. Και πάλιν εθεράπευε με την αγαθήν της διδασκαλίαν όσους ετραυματίζοντο υπ' αυτού και απέσπα ψυχάς χωρίς τραύματα ως από το στόμα αιμοβόρου λέοντος. Εθεράπευε δε τους τραυματίας με τα σωτήρια του Κυρίου φάρμακα. Με δε τους διετήρει απροσβλήτους από τον εχθρόν, διότι με το να τους υποδεικνύη τας δολεράς παγίδας του διαβόλου, τους ηλευθέρωνεν από την αμαρτίαν.

Έλεγε δε η θαυμασία εκείνη ψυχή ότι δεν πρέπει να είνε άνευ μεριμνών ποτέ όσαι αφιερώθησαν εις τον Θεόν. Διότι κυρίως εναντίον αυτών επιτίθεται ο εχθρός. Ακόμη και όταν αυταί ησυχάζουν, αυτός ωρύεται, και όταν νικάται, λυπείται, και ενώ δί ολίγον αποχωρεί, κατασκοπεύει και αν τας καταλάβη δί ολίγον ο ύπνος, ενώ ευρίσκονται εις αυτήν την κατάστασιν, επιτίθεται, και δια μέσου αυτών τα οποία νομίζει κανείς ότι παρέχουν το αμέριμνον, δί αυτών των ίδιων εφορμά· διότι όπως ακριβώς είνε αδύνατον και αυτοί οι πάρα πολύ φαύλοι να μη έχουν έστω και ένα σπινθήρα καλού, έτσι υπάρχει και η κακία εις τους αγαθούς. Και από αυτούς οι οποίοι πολεμούν δύναται να υπάρχει ένα μέρος εις το αντίπαλον στρατόπεδον, το οποίον να διάκηται ευμενώς. Πολλές φορές ένας άνθρωπος συμβαίνει να περικυκλούται από

κάθε τι το αισχρόν και να κυλιέται εις παντός είδους ακολασίαν, άλλ' όμως να είνε ελεήμων· και άνθρωποι σπουδαίοι πολλές φορές, ενώ βιούν την σωφροσύνην, την νηστείαν, την επίπονον άσκησιν, είνε πάρα ταύτα φιλάργυροι και κατακρίνουν.

Δεν πρέπει, λοιπόν, να αδιαφορώμεν δια τα μικρά, επειδή τάχα δεν δύνανται να μας βλάψουν. Διότι και το νερό με το πέρασμα του χρόνου διαλύει την πέτραν. Τα σπουδαιότερα λοιπόν από τα καλά των ανθρώπων με την βοήθειαν της θείας χάριτος αποκτώνται· αυτά δε τα οποία φαίνονται μικρά έχομεν μάθει να τα αποβάλλωμεν μόνοι μας. Αυτός λοιπόν ο οποίος αντιμετώπισε τα μεγάλα με την βοήθειαν της χάριτος, αλλά τα μικρά περιεφρόνησε, θα υποστή μεγάλην ζημίαν. Διότι ο Κύριός μας, ως γνήσιος πατήρ, μόλις τα παιδιά του ορμούν δια να βαδίσουν, τους δίδει την χείρά του και μας γλυτώνει από οποιονδήποτε μεγάλον κίνδυνον· εις τα μικρά όμως επιπρέπει να κινούμεθα μόνοι μας, θέλων να φανή η ελευθέρα βούλησίς μας, όπως ακριβώς κινούμεθα μόνοι μας με τα πόδια μας. Διότι αυτός ο οποίος εις τα μικρά ευκόλως γίνεται αιχμάλωτος του εχθρού, πώς θα δυνηθή τα μεγαλύτερα να διαφυλάξη;

Πάλιν, επειδή την έβλεπεν ο μισόκαλος να υπερισχύη έναντι αυτού, ελυπείτο. Και όταν είδε να συντριβεται η τυραννία του, επινοεί κάποιαν άλλην μέθοδον κακήν και πλήττει τα φωνητικά της όργανα, δια να παύση ο προφορικός λόγος, επειδή είχε την εντύπωσιν ότι δί αυτού του τρόπου θα στερηθούν των θείων λόγων όσαι την επλησίαζον. Αλλά μολονότι και την ωφέλιμον ακοήν της εστέρησε, της εδώρησε το κέρδος εις το σπουδαιότερον θέμα· διότι αυτάί όταν την έβλεπεν να υπομένη τα παθήματα ενισχύετο το φρόνημά των. Τα τραύματα του σώματος εκείνης εθεράπευον τας πληγωμένας ψυχάς· και ήτο δυνατόν να θεωρήση κανείς ως προφυλακήν και φάρμακον την αντοχήν και υπομονήν της μακαρίας.

Να ποίαν πρόφασιν εχρησιμοποίησεν ο εχθρός δια να την πλήξη· προξενεί πόνον εις ένα δόντι, σαπίζει αμέσως το ούλον και εκπίπτει το κόκκαλον· η σήψις προχωρεί εις όλην την σιαγόνα και φθείρει τα γεπονικά σημεία και εις 40 ημέρας το οστούν της σιαγόνας υφίσταται τερηδόνα και μετά από δύο μήνας διάτρησιν. Εμελάνιασαν όλαι αι γύρω περιοχάι. Το δε κόκκαλον και αυτό αφού εφθάρη, ολίγον κατ' ολίγον κατετρώγετο· σήψις δε και βαρυτάτη δυσωδία επεκράτει εις όλον το σώμα, ώστε αυτάί αι οποίαί την υπηρετούν υπέφερον περισσότερον απ' αυτήν. Και τον περισσότερον χρόνον ήσαν μακράν αυτής, επειδή δεν ηδύναντο να ανθέξουν την δυσάρεστην οσμήν, όταν όμως η ανάγκη το επέβαλλεν, αφού έκαον θυμιάματα,

πολλοί μαζί προσήρχοντο και αμέσως πάλιν ανεχώρουν λόγω της δυσaráεστου οσμής. Η δε μακαρία έβλεπε τον αντίπαλον προ οφθαλμών και δεν επέτρεπε καθόλου να της προσφέρη άνθρωπος βοήθειαν, δεικνύοντας και εδώ την ανδρείαν της. Αυταί δε αι οποίαι την επλησίαζον την παρεκάλουν τουλάχιστον να αλείφουν το μέρος εκείνο με αρώματα, διότι δεν ηνεύχοντο την δυσωδιαν, αλλά δεν επείθετο. Διότι ενόμιζεν ότι συμμαχώντας με τα έξω έχανε τον ένδοξον αγώνα. Και αι σύντροφοί της προσεκάλεσαν κάποιον ιατρόν, δια να την πείση, έστω αυτός, εάν δύναται, να δεχθή κάποιαν θεραπείαν. Αυτή όμως πάλιν δεν εδέχετο και έλεγε· Διατί μου προβάλλετε εμπόδια εις την αγαθήν ταύτην πάλην; Διατί ζητείτε αυτό το οποίον κρύπτεται; Διατί ασχολείσθε τόσο πολύ μ' αυτό το οποίον έγινε, χωρίς να βλέπετε αυτόν ο οποίος το έκαμε; Και της λέγει ο ιατρός, ο οποίος ήτο παρών· Δεν σου προσφέρωμεν φάρμακον δια να θεραπευθής ή να ανακουφισθής ολίγον, αλλά δια να θάψωμεν, όπως συνηθίζομεν, το μέρος του σώματος το οποίον εφθάρη και ενεκρώθη, δια να μη μολύνη και τους παρόντας. Αυτό το οποίον προσφέρουν εις τους νεκρούς, αυτό κάμνομεν και ημείς τώρα· θα αναμειξω αλόην και σμύρναν και μυρσίνην με οίνον και θα σου το δώσω. Αυτή δε εδέχθη την συμβουλήν και υπεχώρησε, μάλλον επειδή ελυπήθη τας συντρόφους της· μ' αυτό το φάρμακον η υπερβολική δυσωδια περικωρίσθη.

Ποίος δεν έφριξεν, όταν είδε την τόσο μεγάλην πληγήν; Ποίος δεν ωφελήθη, όταν είδε την υπομονήν της μακαρίας και εσκέφθη την πτώσιν του εχθρού εις το πρόσωπόν της; Έστησε την πληγήν εκεί όπου ανέβλυζεν η πηγή των λόγων, η σωτήριος και γλυκυτάτη και η υπερβολική του κακία διεσκόρπισε κάθε παρηγορίαν. Σαν θηρίον αιμοβόρον κάθε προσπάθειαν εκείνων οι οποίοι θα επλησίαζον το θήραμα απεμάκρυνε, δια να κατασπαράξη το θύμα, το οποίον συνέλαβε και ενώ εξήτει τροφήν έγινε τροφή. Εδεδεάσθη από την αδυναμίαν του σώματος ως με άγκιστρον· έβλεπε γυναίκα και την περιεφρόνει· ηγνώνει το ανδρείον της φρόνημα. Όταν ησθένησαν τα μέλη της, έλαβε γνώσιν· διότι είχε τυφλωθή, χωρίς να δύναται να κατοπτεύση τον ισχυρότατον λογισμόν της. Τρεις μήνας ηγωνίσθη και εις αυτόν τον αγώνα εθριάμβευσε. Με θεϊκήν δύναμιν εκρατείτο το σώμα εις την ζωήν. Διότι όσα συνετέλουν δια την διατήρησιν εις την ζωήν είχαν μειωθή. Έμενεν άσπος, διότι πώς ηδύνατο να λαμβάνη τροφήν, αφού τόσοση σήψις και δυσωδια επεκράτει; Εφυγαδεύθη και ο ύπνος απ' αυτήν, διότι διεκόπτετο από τους πόνους.

Όταν δε επλησίασε το τέλος της νίκης και του στεφάνου, έβλεπε οπτασίας και εμφανίσεις αγγέλων και προτροπάς παρθένων αγίων δια να ανέλθη και λάμψεις

ανεκφράστου φωτός και παραδείσου χώρον και μετά, αφού τα είδε, σαν να συνήλθε, συνεβούλευεν όσαν ήσαν πλησίον της να υπομένουν τας θλίψεις και να μη παραμελούν το παρόν. Είπε δε εις αυτάς ότι μετά τρεις ημέρας θα αποθάνη. Όχι μόνον αυτό, αλλά και την ώραν της αναχωρήσεώς της από εδώ έκαμε γνωστήν. Και μόλις συνεπληρώθη ο χρόνος, απεδήμησεν εις Κύριον η μακαρία Συγκλητική, και έλαβεν ως βραβείον των αγώνων της απ' αυτόν την βασιλείαν των ουρανών, προς δόξαν και έπανον του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, εις τον οποίον και εις τον Πατέρα και εις το πανάγιον Πνεύμα ανήκει η δόξα εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Περί της Θέκλης ουδέν αναφέρει η Καινή Διαθήκη. Τα απόκρυφα την παρουσιάζουν μαθήτριά του αποστόλου Παύλου και συνεργάτιδα εις τας περιουδείας του και ότι μετά τον θάνατον αυτού εμόνασεν ιδρύσασα μονήν εις την Σελεύκειαν, εις το σπήλαιον της οποίας εμόνασεν ο Γρηγόριος Θεολόγος.
2. Πρβλ. ψαλμ. 44.
3. Έξ. 15, 1.
4. Ψαλμ. 33, 9.
5. Γαλ. 3, 27.
6. Άσμα 2, 16.
7. Β΄ Κορ. 4, 16.
8. Εκάρη δηλαδή μοναχή.
9. Ψαλμ. 23, 1.
10. Πρβλ. Μθ. 7, 24-25.
11. Μθ. 6, 3.
12. Πρβλ. Εφ. 6, 16-17.
13. Πρβλ. Εβρ. 6, 18-19.
14. Ψαλμ. 90,13.
15. Λκ. 10, 19.
16. Μθ. 25, 21.
17. Πρβλ. Εφ. 6, 12.
18. Μθ. 10, 26.
19. Πρμ. 22, 22.

20. Μθ. 10, 8.
21. Πρβλ. Μθ. 24, 24 ε.
22. Μθ. 22, 37´ 39.
23. Πρβλ. Α΄ Τιμ. 1, 5.
24. Πρβλ. Μθ. 13, 8-9´ 23. Ούτως ερμηνεύουν το χωρίον οι ασκητικοί πατέρες, καθώς και άλλα τινά, εξ επιδράσεως των περί του μοναχικού βίου διδασκαλιών και δοξασίων των.
25. Φιλ. 3, 14.
26. Λκ. 17, 10.
27. Πρμ. 4, 25.
28. Μθ. 24, 42.
29. Εκκλ. 1, 18.
30. Εκκλ. 10,4.
31. Σοφία Σολομ. 6,6.
32. Ιώβ 40, 16. Δια την έννοιαν του χωρίου, βλέπε σελ. 24.
33. Μθ. 7, 15.
34. Μθ. 10,16.
35. Α΄ Πέτρ. 5, 8.
36. Αββ. 1, 16.
37. Υπανίσσεται την γνωστήν παναρχαίαν παροιμίαν´ «πάσσαλος πασσάλω εκκρούετα».
38. Μθ. 19, 21.
39. Ψαλμ. 144, 15.
40. Ψαλμ. 72, 22.
41. Μθ. 6, 26.
42. Ψαλμ. 115, 1.
43. Πρβλ. Α΄ Τιμ. 6, 10.
44. Λκ. 8, 18.
45. Μθ. 5, 12.
46. Ψαλμ. 4, 2.
47. Ψαλμ. 68, 21.
48. Ησαίας 1, 5.
49. Εκκλ. 2, 14.
50. Μθ. 9, 17.
51. Ψαλμ. 68, 3.

52. Ψαλμ. 90, 13.
53. Α΄ Κορ. 10, 12.
54. Πρβλ. Ψαλμ. 68.
55. Ψαλμ. 68, 16.
56. Ψαλμ. 12, 4.
57. Ψαλμ. 50, 6.
58. Ψαλμ. 6, 3· 9, 14.
59. Ψαλμ. 110, 1.
60. Ησαία 14, 13.
61. Ψαλμ. 21, 7.
62. Γεν. 18, 27.
63. Ησαία 64, 6.
64. Α΄ Βασσιλ. 15, 22.
65. Πρβλ. Α΄ Πέτρ. 5,5.
66. Πρβλ. Δαν. (Ύμνος 3 παιδων 64).
67. Μθ. 11, 29.
68. Λκ. 17, 10.
69. Εβρ. 12, 29.
70. Λκ. 12, 49.
71. Α΄ Κορ. 13, 1.
72. Ιακ. 1, 20.
73. Μθ. 5, 24.
74. Εφ. 4, 26.
75. Μθ. 6, 34.
76. Ψαλμ. 51, 3.
77. Ψαλμ. 51, 3.
78. Ψαλμ. 51, 4.
79. Ψαλμ. 51, 7.
80. Εξ. 23, 1.
81. Ψαλμ. 100, 5.
82. Ψαλμ. 16, 4.
83. Ψαλμ. 37, 14.
84. Εκκλ. 9, 2.
85. Μθ. 5, 46.

86. Πρβλ. Μθ. 11, 12. Την ερμηνείαν αυτού βλέπε εις Σ. Σάκκον, Περί της μεταφράσεως της Κ. Διαθήκης, Αθήναι 1970, σ. 24.
87. Ψαλμ. 17, 26.
88. Ψαλμ. 17, 27.
89. Μθ. 5, 11-12.
90. Πρβλ. Ρωμ. 2, 29· 4, 11.
91. Μθ. 19, 27.
92. Πράξ. 3, 6.
93. Ψαλμ. 140, 5.
94. Πρβλ. Γεν. 18, 1 ε.
95. Ρωμ. 12, 19· Πρβλ. Δευτ. 32,35.
96. Γεν. 3, 23.
97. Μθ. 6, 34.
98. Γαλ. 6, 14.
99. Μθ. 5, 7.
100. Πρβλ. Μθ. 5, 28.
101. Ψαλμ. 13, 1.
102. Ψαλμ. 72, 8.
103. Πρβλ. Ψαλμ. 140, 4.
104. Μθ. 1, 18.
105. Εις το πρώτον κεφάλαιον του κατά Ματθαίον ευαγγελίου χρησιμοποιούνται τα ουσιαστικά γένεσις (εκ του γίνεσθαι) με ένα ν, «Βίβλος γενέσεως Ιησού Χριστού...» (1,1), όπερ σημαίνει ιστορία του Ιησού Χριστού, και γέννησις (εκ του γεννάν) με δύο νν, «Του δε Ιησού Χριστού η γέννησις ούτως ην...» (1, 18), όπερ σημαίνει απλώς την γέννησιν. Οι αιρετικοί εκβιάζοντες την γραφήν του ευαγγελίου εχρησιμοποιούν και εις το δεύτερον χωρίον (1, 18) το γένεσις με ένα ν. Αλλά και εις την περίπτωσιν αυτήν ουδέν επετύγχανον, διότι δεν πρόκειται περί της αχρόνου γεννήσεως του Υιού εκ του Πατρός, αλλά περί της εν χρόνω γεννήσεως του Ιησού εκ της Μαρίας. Εις την δευτέραν περίπτωσιν και αν ακόμη προτιμηθή η εσφαλμένη γραφή γένεσις το ορθόδοξον δόγμα δεν προσβάλλεται, διότι εις την περίπτωσιν αυτήν το γίνεσθαι σημαίνει γεννάν. Πρβλ. «Δαρείου και Παρυσάτιδος γίνονται παιδες δύο» (Ξενοφώντος, Κύρου Ανάβασις 1).
106. Ησαία 45, 7.

107. Εβρ. 12, 7.
108. Ιερ. 10, 23.
109. Ψαλμ. 8, 3.
110. Λκ. 18, 16.
111. Μθ. 18, 3.
112. Πρβλ. Α΄ Βασσιλ. 18, 3 ε.
113. Ψαλμ. 36, 24.
114. Ψαλμ. 83, 8.
115. Πρβλ. Εφ. 6, 14.
116. Πρβλ. Α΄ Κορ. 14, 15- 19.
117. Β΄ Κορ. 4, 16.
118. Πρμ. 27, 7.
119. Σοφία Σειράχ 25, 25.
120. Ρωμ. 14, 5.
121. Ψαλμ. 117, 18.
122. Πρβλ. Β΄ Κορ. 12, 7.
123. Ψαλμ. 65, 12.
124. Ψαλμ. 68, 30.
125. Ψαλμ. 4, 2.
126. Θεωρείται εν εκ των αγράφων λογίων του Ιησού. Βλ. A. Resch, Agrapha. Ausserkanonische Schriftragmente, Darmstardt 1967, αριθμ 87, σελ. 112.

Η/Υ επιμέλεια: Ελένης Χρήστου, Σοφίας Μερκούρη.